

TRITEDENSKA TRIBUNA

din 20

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

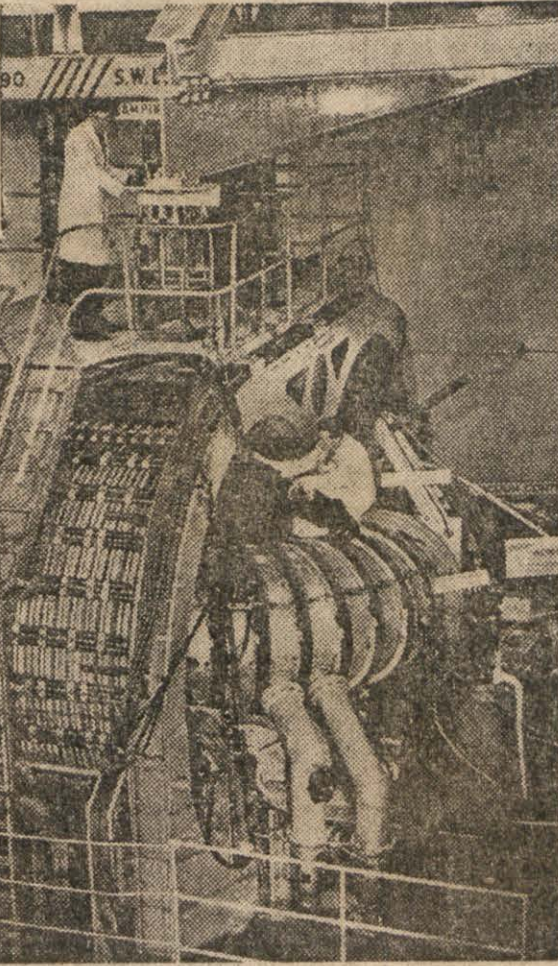
14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

OBISK PRI ZETI, »UKROČENEM SONCU«

Tovarna prihodnosti

VSAKIH DVANAJST SEKUND JE ZAROPOTALO IN SE RAHLO ZABLISKALO. POSTAJALO JE (ALI VSAJ MENI SE JE TAKO ZDELO) NEKOLIKO DOLGOCASNO. VSAKIH DVANAJST SEKUND, TODA PRED MENOJ JE STALA ZETA, ALI BOLJE REČENO, JAZ SEM STAL PRED ZETO IN STRMEL VANJO. INŽENIR V BELI HALJI JE SEDEL POLEG MENE NA STOLU IN GLEDAL V MERILNE INSTRUMENTE — ZDAJ PA ZDAJ SI JE NEKAJ ZAPISAL.

Objavljamo originalno reportažo o obisku v britanskem centru Harwellu. Vsakih dvanaes sekund: pobisk umetnega sonca. »Parada mladosti« ob nekaj milijonih stopinj Celzija. Seveda Harwell ni samo Zeta. DIDO, BEPO in mednarodna družina ob reaktorjih. Spojanje namesto cepilneje: vir napredka v atomistiki — In ne samo v atomistiki!

TAKSNJE ZETA, »UMETNO SONCE« IZ BRITANSKEGA HARWELLA

Vsenaokoli so ležali ali viseli kablji, žice, instrumenti. Kakih deset metrov proč sta se dva mlada znanstvenika v belih haljah resno pogovarjala. Prvi se je z lahtjo naslanjal na koleno, drugi pa si je gladil brado. Se dalje nekje pod stropom je nekdo sedel na gredi in popravljal napeljavo. Medtem pa je Zeta dostojanstveno in brez prehitavanja vsakih dvanaes sekund z rahlim bliskom oznanjala, da je prišlo v njej do termonuklearne reakcije.

pred ogledom Harwella govoril dr. Matterson, da bi nam nekoliko pojasnil predmet, »je Zeta v bistvu transformator, le da imamo tu namesto sekundarnega navitja torus ali obroč, v katerem je devterij. Devterij je težki vodik, njegovo jedro pa je sestavljeno iz enega nevtrona in enega protona v nasprotju z navadnim vodikom, ki ima za jedro samo en proton. Kondenzator, v katerem je napolnena zelo velika količina električne energije, izpraznilo preko primarnega navitja in tako nastane močan električni tok v devteriju. Ta se zato močno segreje in skrój ter oddalji od sten obroča proti sredini. Pri tem nastane dovolj visoka temperatura, da pride do spajanja devterija, in sicer tako,

tok v devteriju. Ta se zato močno segreje in skrój ter oddalji od sten obroča proti sredini. Pri tem nastane dovolj visoka temperatura, da pride do spajanja devterija, in sicer tako,

Piše:
Božidar Pahor

da dobimo iz dveh atomov devterija en atom lahkega helija, medtem ko en nevtron odleti v prostor. To je termonuklearna reakcija. Pri tem se sprosti ogromna energija, tako da dobimo za drobec sekunde izredno visoko temperaturo: nekaj milijonov stopinj Celzija . . .

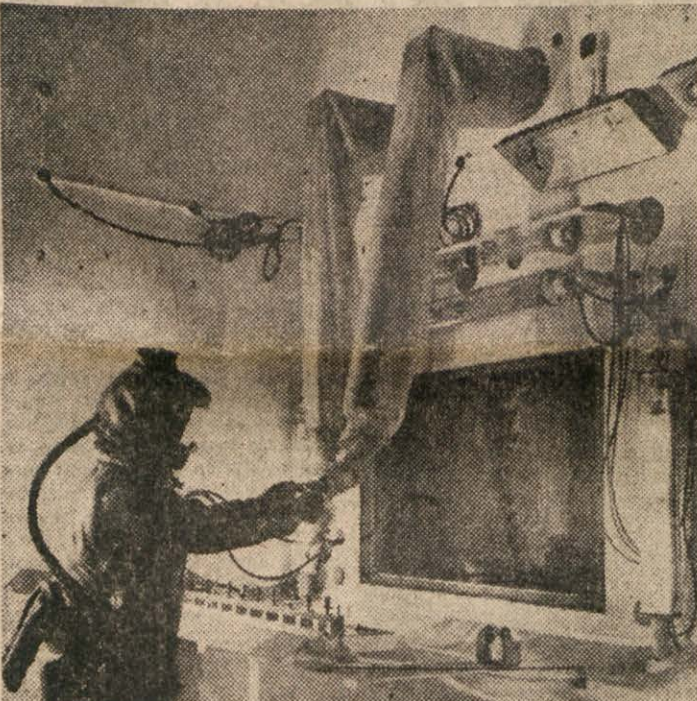
Pogled mi je ušel skozi okno na pomladno angleško travo, iz katere je že molel zafran. Vrabci so čivkali v napušču reaktorjske šole, v daljavi pa je kipela v nebo kupola reaktorja DIDO. Iz hladilnikov blizu reaktorja se je kadila para.

... to je seveda šele začetek, mi je v ušesa spet pribnel doktorjev glas. »Doseči bomo morali temperature med 100 in 500 milijoni stopinj Celzija, kar se pa ne bo zgodilo še tako kmalu. Toda zgodilo se bo. In ker so na srečo ocean ogromen rezervoar devterija (doktor je stresel podatek o količini morske vode: 1,6 x 10,18 ton), bo človek dobil v roke praktično neizčrpen izvir energije. Mi v Britaniji nimamo nafte, premo-ga pa . . .

Priznati moram, da mi je pogled spet ušel skozi okno, za njim pa fantazija. Energija skoraj zastoj in kolikor jo bomo hoteli! Seveda ne še prav jutri.

ampak morda že pojutrišnjem. Ti znanstveniki niso nobeni sanjači. Ze vedo, kaj govorijo. Kaj bo to pomenilo za tako imenovane zaostale države. Energija iz morske vode v skoraj neomejenem obsegu. Počasi sem se spet zavedel vrabčega ščebetanja pod napuščem, angleške trave pod marčevskim soncem, pare, ki se je kadila iz hladilnikov reaktorja DIDO, in naposled še doktorjevega glasu: (Nadaljevanje na 2. strani)

OBLEČEN SKORAJ KOT POTAPLJAC ROKUJE HARWELLSKI STROKOVNJAK Z »UMETNIMI ROKAMI«, S POSEBNIM MEHANIZMOM ZA PRESTAVLJANJE NEVARNIH IZOTOPOV

V ponedeljek, 31. marca, ob 21. uri bo v Ljubljani v veliki dvorani kina Union gostoval »Toti test« iz Maribora z izbranim revijskim sporedom. Nastopili bodo Arnold Tovornik, Janko Haberl, Boris Brunčko, Hugo Florjančič, Jože Samec, Pavla Brunčkova in Vera Remčeva. Konferanecir Božo Podkrajšek. Spored spremlja orkester Saše Tipič iz mariborske Velike kavarne, kot gostje pa bodo peli Nino Robič in zagrebški pevski duet Duo Kvarnero, ki odhaja aprila v Italijo, kjer bo nastopal na rimski televiziji. Da bi bilo gostovanje kar najbolj privlačno, sodelujeta na sporedu z lepimi nagradami tudi mariborska vinarska zadruga in tovarna »Sana« iz Hoč.

Na sliki Arnold Tovornik (levo) in Janko Haberl v skeču »Teško delo«.

Tolar Marije Terezije je odslužil

DAMASK, 17. marca. — Pred nekaj dnevi so objavili vrsto zakonov, ki nosijo podpis jemenskega kralja in predsednika Naserja. Razumljivo bi bilo, če bi se za te zakone, ki vsklajajo odnose v novih Združenih arabskih državah, zanimal predvsem pravniki in poslovni ljudje, ker se jih neposredno tičejo. Eden teh zakonov namreč ureja ekonomske odnose med Združeno arabsko republiko in Jemenom, drugi pa govori o novi jemenski valuti. Poleg

tega pa so tu še zadeve, ki so zgodovinske in zanimive za vsakogar.

Prvi člen zakona o novem denarju pravi: »Muz« izdan bo nov papirnat denar in srebrniki, ki se bodo imenovali jemenski rial. Imeli bodo isto nominalno vrednost kot tolar Marije Terezije . . . Tudi najbolj hladnokrvnen človek mora priznati, da taki zakoni v naših časih ne izhajajo vsak dan, Jemen bo vrhu tega dobil svojo prvo emisijsko banko, ki bo urejala denarna vprašanja in dajala sredstva za njegov gospodarski in kulturni razvoj.

Tu je treba povedati še nekaj: Združene arabske države niso isto kot Združena arabska republika. Medtem ko je slednja unija, popoina združitve Sirije in Egipta, so Združene arabske države federacija Republike in »hugavice« kraljevine Jemena. Združene države so

Pismo iz Damaska

odprte vsem arabskim državam, ki ne želijo popolne združitve z republiko in ki hočejo obdržati svojo notranjo ureditev.

Sporazum, ki sta ga v Damasku podpisala pred nekaj dnevi prestolonaslednik Jemena emir El Badr in imenu svojega očeta in predsednik Gamal Abdel Naser, pomeni zgodovinsko prelomnico »mutawakele« kraljevine na skrajnem jugu Arabskega polotoka, ki je dozdaj želela v osamljenosti in zostalosti. Jemen ni dosegel niti razvojne stopnje fevdalizma. »Mutawakele« pomeni »bogovšečene« v svobodnem prevodu. Teokratsko vladavino v Jemenu bi lahko primerjali s staro Crno goro, kjer je bil vladika svetni in verski vodja države khrati. Tako tudi kralj in imam Ahmed v Jemenu. Zakon o novem denarju je prvi stvarni korak na poti modernizacije.

Vse do danes — kajti novi zakoni še niso začeli veljati — trgujejo v Jemenu s tolarjem Marije Terezije, ki so jih prvič skovali davno minulega leta 1773, 300 tisoč kosov tega srebrnika je še zdaj v obtoku v deželah ob obalah Indijskega oceana, Centralne Afrike in celo na atlantski obali te celine. Jemenci imenujejo tolar Marije Terezije »abu šuša«, kar pomeni

V ponedeljek je imelo naše koncertno občinstvo po dolgem času spet priložnost poslušati našega mladega in talentiranega violinista IGORJA OZIMA. Igor Ozim se je pred leti šolal v Angliji in je med tem časom napravil že lepo mednarodno koncertno kariero. Na našem koncertu je z velikim uspehom pod taktirko slavnega ameriškega dirigenta Fabiena Sevickega odigral Bach-Sevickega Toccato in fugo, dalje Čajkovskega Koncert za violino in orkester ter Sibeliusovo Drugo simfonijo. Njegovemu koncertu, ki so ga prenašali tudi po radiu, smo prisluhnili z največjo pozornostjo, saj nas je mladi umetnik s svojim prodornim, ostrim in jasnim igranjem z vso silo priklenil nase . . .

*

Brigade so že na avtocesti. Pripravljajo bivališča za vse tiste, ki bodo prišli na delo 1. aprila.

Takrat bo pa šlo zares.

Cepprav vzdolž trase se ni tako živo, kot bo čez nekaj dni, pa nikakor ne bi mogli reči, da v tistih brigadah, ki so že na gradbišču, ni pravega brigadirskega življenja z vsemi lepimi doživetji in skrbmi.

Dekleta na avtocesti imajo razen rednega dela tudi povsem »ženska« opravila in, kot je videti, se kar znajdejo.

»denar s kito«, za razloček od »rial obu kalba« — »denarja s psome«, ki je holandskega porekla, in končno še od španskega srebrnika.

Vse kaže, da so imenovali svoj tolar po bohotni pričelki podobe Marije Terezije na novcu. Svojo dolgoživost v teh daljnih deželah — pred drugo svetovno vojno je bil tudi valuta Etiopije — je pripisovali skrbni izdelavi tolarja in dobremu glasu, ki ga uživa. Ni zgolj plačilno sredstvo, ampak tudi utež, najboljša obramba zoper »hudi poglede« in celo — toaletno pomagalo žena!

Toda v našem času tako ne gre več. Pristnih tolarjev je le omejeno število in zato ne manjka ponaredb. Crna borza s tolarji je cvetoč posel. Vse to je pripravilo Jemen k izdaji novega denarja. Bodočnost pripada jemenskemu rialu . . .

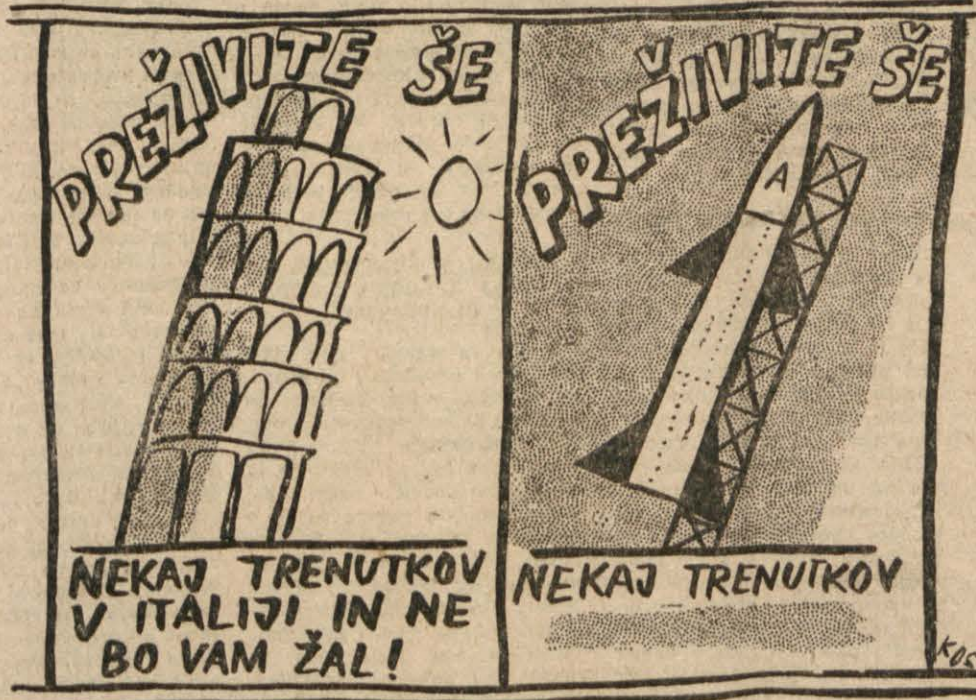
J. STULAR

Po volitvah — dve predvolilni

Zbor volivcev v Radgoni. Prisoštvovala mu je tudi podpredsednica SZDL Slovenije tov. Vida Tomšič. Volivci so razpravljali o kandidatih. In tako se je zgodilo, da so izbrali dve kandidatki — ženski.

V zadnjih vrstah je bilo čutiti muzanje. Z obrazov moških je bilo razbrati, da jim nekaj ne gre v račun. Pa se oglašil eden izmed njih: »Meni se zdi, da bi lahko bil vsaj en kandidat moški.« Na vprašanje, zakaj pa ne bi smela biti oba kandidata ženski, je možakar, ki se je potegoval za moške pravice, malce pomencal, potem pa kar povedal: »Zato, da se nam ne bodo v Ljubljani smejali.«

Na dan volitev se je znani karikaturnar Marjan Bregar mimogrede oglašil pri starih na Vrhniki. Tuga je čakalo nujno obvestilo, da je njegovo volišče v Londonu, Kensington Gore, šte. 25. Obvestilo je poslala jugoslovanska ambasada v Londonu Bregarjevemu znanecem na Skotsko, kjer je bil naš karikaturnar na obisku — pred štirimi leti.

Na pragu nove sezone

ZAČETEK VRSTE CLANKOV O OSNOVAH ASTRONAVTIKE

Prihodnost

- Človek trka na vrata vesolja
- POD KUPOLO SV. PETRA
- REŠITEV IZ OBLAKOV
- POKAŽI KAJ ZNAŠ

MED DVEMA TEČAJEMA

Razburjen gost

● Randolpha Churchilla, ki je pristal na televizijski intervju o mednarodnih vprašanjih, je vsiljivi novinar newyorške televizije vprašal, kaj meni o aretaciji svoje sestre Sare, ki so jo v Kaliforniji zaprli zaradi pižnanosti. S tem je drehnil v pravo srženje gnezda. »Zakaj, hudiča, pa mislite, da bom dovolil vašo nesramnost?« je zarohnel Randolph. »Popoldne ste mi poslali najetega pisana, da bi se pogovoril z menoj o temah, o katerih bova govorila. Ta ni bila vmes. Menj še na

misel ne pride, da bi vas vprašal o vaši sestri. Ni se mi zdelo vredno pogledati, kaj je kdo napravila, niti nisem vprašal, kdo je bil vaš oče. Saj nitj ne vem, ali imate očeta in ali sploh veste, kdo je vaš oče!« Seveda je bil odziv gledalcev, ki jih je bilo, računajo, več kot pol milijona, zelo živahen — in niti ne v Churchillovo škodo. Pravi, da so komaj čakali, kdaj se bo »zrtev« pred televizijsko kamero znašila in napadla »napadalca«. Televizijski reporter Wingate je bil seveda užaljen in je takoj po oddaji novinar-

Bralci zahodnoevropskih ilustriranih tednikov so te dni spet prežvekovali moderno poslastico o Pepki in kraljeviču, kjer sta igrala glavni vlogi perzijski šah Riza Pahlevi in njegova — zdaj že bivša — soproga Soraya. Idila, ki se je začela pred sedmimi leti, ko je šah dvignil manekenko iz »vsakdanjega prahu« na perzijski prestol, ni dolgo trajala. Soraya je več let romala okrog najbolj znanih svetovnih ginekologov, vendar prestolonaslednika ni mogla roditi. Zato je šahova mati — vsaj tako zatrjujejo — pritirala svojega sina tako daleč, da je hotel vzeti še drugo ženo, kar je po perzijskih zakonih dovoljeno. Soraya se je temu kajpak uprta — a ko je šah sporočil svojo odločitev o razvezi zakona, je izjavila, da bo »šrtvovala svojo srečo perzijskim državnim interesom«. Res čitev o razvezi zakona, je izjavila, da bo »šrtvovala svojo srečo perzijskim državnim interesom«. Res se za vsem tem morda skriva velika osebna tragedija — a nemški, francoski in italijanski časopisi so poskrbeli za to, da je ogabno stikanje po pikantnih podrobnostih kraljevskega zakona preglušilo vse drugo...

Jem povedal, da bo najbrž tožili zaradi žalitve časti. Ko so novinarji hoteli o tem vprašati Churchilla, ki so ga ujele na poti domov, na ladji, jim ni mogel odgovoriti — ker je mirno spal.

16.748 žensk za verljivo pismo

● Znanj ameriški novinar Art Buchwald hoteli o tem vprašati Churchilla, ki so ga ujele na poti domov, na ladji, jim ni mogel odgovoriti — ker je mirno spal.

Pošilja vam ga v upanju, da bo prineslo srečo in razvedrilo vsem, ki sodelujejo. To pismo vas ne bo stalo nitj enega centa, kar ni namen navadnih verzijskih pisem. Preprosto pošljite pismo petim znanecem, ki so prav tako potrebni razvedrila, kot vi sami.

Nato pa pošljite svojo ženo tistemu, ki je napisan na vrhu seznama, svoje ime pa prpišite na dnu.

Ko bo vaše ime prišlo na vrh, boste dobili po pošti 16.748 žensk. Nekateri izmed njih bodo prav govobo boljše od te, ki jo imate sedaj.

Zaupajte! Ne pretirajte verjeti! Nekdo jo je pretrgal in je dobil nazaj lastno ženo!

Art Buchwald dodaja: To pismo objavljamo samo zato, da bi protestiral proti takšnemu razbijanju družinske sreče. Verige sicer ne nameravam pretrgati, toda to ne pomeni, da pismo odobravam. Verislo bom nadaljeval samo zato, da pokazem svoj »svetni duh«.

Vse za psa

Dve leti sva dakelj, ki mu je ime Morari, je te dni po-

njegov gospodar, glavni inženir v neki ameriški jeklarni. Gospodar je zapustil okoli 8.000 dolarjev raznim ustanovam, ostalo pa je zapustil posebnemu odboru, ki bo Mozartu »nudil takšno nego in oskrbo, kakršne je bil vajen doslej«.

Ameriški urad za statistiko je sporočil, da je sredi marca štelo brezposelnih preseglo število šest milijonov.

Glas ljudstva

● Ameriški list »Times« je objavil naslednje pismo svojega bralca o predsedniku Eisenhowerju:

Vstop v kraljestvo atoma

(Nadaljevanje s 1. strani)

VSTOP V KRALJESTVO ATOMA

Ko so nas »avtobusom« pripeljali do vrat Harwella, smo zagledali dolgo žično ograjo, za njo pa razsežen prostor s stavbami. Menda je bilo med vojno tukaj letališče za bombnike. Začeli so s skromnimi sredstvi in v začetku so delali v hangarjih in pomožnih poslopih. Najprej smo šli v stražnico, kjer smo se podpisali in dobili okroglo ploščico, ki ji pravijo monitor. Pripeljali smo si jo na zavitek pri jo-pižu. Za vsak primer, če bi se srečali z nevarnim radioaktivnim sevanjem. Na steni je visel velik paket, na katerem so bili izvlečki iz zakona o varovanju državne tajnosti. Vse je potekalo mirno in brez naglice, prav tako delo v Harwellu. Z naglico nepride človek tukaj nikamor.

Sedli smo v drug avtobus in odrzeli po asfaltni cesti proti reaktorju DIDO. Imel sem vtis, da gledam pred seboj zaključeno mesto; ob cesti so delavci z bagerjem kopali zemljo za temelje novega reaktorja, v daljavi sem videl skupino mož v belih haljah, mimo nas pa so švigale razne stavbe.

Preden smo stopili v stavbo reaktorja, smo si morali obeti bele halje in obuti čez čevlje nekakšne copate. Stopili smo v dekompresijsko komoro, zakaj v stavbi je pritisk nekoliko manjši od zunanjega pritiska, to pa zato, da iz stavbe ne bi uhajalo nič radioaktivnega. Četudi bi se pri reaktorju kaj pokvarilo ali bi stene stavbe začele puščati. Iz komore smo stopili v veliko in visoko dvorano, katere stene so bile neprodušno zaprte s oblogo iz plastične mase. Povsod so se ovijale vodovodne cevi. Če bi prišlo do okužbe, bi stene dvorane spirali z vodnimi curki. Če pa tudi to ne bi pomagalo, bi pač morali oblogo iz plastične mase strgati s sten in namestiti novo.

POČASI SE DALEČ PRIDE

Reaktor DIDO služi predvsem za poizkuse, ki naj ugotovijo posledice radioaktivnega sevanja na razne materiale. Do leta 1956 je ta posel opravljal reaktor BEPO, »ker ima ta vrsta reaktorja najvišji fluks nevtronov«, nam je pojasnil inženir. Leta 1956 pa je začel delovati DIDO. »ki uporablja težko vodo, kuri opleniteni uran, ima štiridesetkrat večji fluks nevtronov kot BEPO in močno pospešuje poskuse s sevanjem raznih materialov.« Čeprav sem si vse to vnebo zapisoval v beležnico, me je vendarle bolj zanimalo okolje. Tudi v drugih oddelkih sem pozneje videl isto vsaj opravljajo svoje delo predarno, brez naglice. Spet sem videl po dva ali tri znanstvenike, ki se resno pomenkujejo.

»Medtem ko se svet na več koncih podira — tudi v našem gospodarstvu — igra naš predsednik golf ali pa bridge. Kdaj se bo pa naučil igrati violino? Ali morda čaka, da bo začel svet gorjeti?«

Videl sem ljudi, ki pozorno motrijo instrumente. Opazil sem, da so vsi mladi. Menda je njihova povprečna starost nekaj nad trideset let. Nikjer nisem videl starih, bradatih učenjakov, kot bi si jih risala ljudska domišljija. Tudi starih alkimistov tukaj nisem videl. Če pa je kdo imel brado, stavim, da ni bila starejša od njegove diplome.

To množico večina mladih znanstvenikov, inženirjev in

Druga stran: Z jedrskimi zadevami ni dobro zabati česni prevec od blizu. Tale tehnik uporablja za delovne operacije v radioaktivnem okolju posebne »roke«, ki jih vodi od daleč. V teh ročajih so vzvodli, ki prenašajo gibe na posebne prijemake. Te potem premeščajo in urejajo vse potrebno v prostoru, kjer sršijo smrtonosni žarki.

tehnikov, med katerimi je tudi nekaj Jugoslovancev, človek naj, bolje spozna ali vidi v glavni menzi. V velikanski dvorani, v kateri je jedilnica, komaj potstrežejo vsem tem ljudem hkrati, ki so prišli z vseh koncev sveta: držav Britanske skupnosti narodov, Evrope, Azije in celo Amerike. In šele tukaj se človek temeljito zave, da je v znanosti minila doba posameznikov in primadon in da se je začelo obdobje kolektivnega naskoka na ljubosumno zastražene skrivnosti narave. Vsi ti ljudje si lastijo del zasluga za napredek v atomistiki in vseh njenih vejah. Nekateri morda bolj kot drugi, toda vsi prispevajo.

NEKDANJA SKRIVNOST — ZDAJ SPLOŠNA LAST CLOVEŠTVA

V šoli za izotope sem videl ljudi vseh narodnosti ob mizah, na katerih je stal steklen in kovinski pribor, epruvete in merilni instrumenti. Tukaj prav tako kot v šoli za reaktorje in kemijskem oddelku, sem videl tisto resnobno zaverovanost v probleme prihodnosti, ki jih lahko rešujeta samo čas in vztrajna inteligenca. In seveda denar. Konstrukcija Zete je na primer veljala tri sto tisoč funtov sterlingov. Toda denar je morda še najmanj odločilen. Najvažnejši so ljudje. Zato je upravičena trditve, da Harwell ni samo eksperimentalno središče, ampak tudi velikanška šola

Predstavljamo vam

Dr. Radan Djuanda

Ko je v začetku aprila preteklega leta dr. Radan Djuanda prevzel predsedstvo indonezijske uradniške izvenparlamentarne vlade, je bilo dobro zavedal, pred kakšnimi težavami se bo znašel, čeprav morda ni računal, da bo upor na Sumatri zavzel tak obseg, kakor ga je v zadnjih tednih. Ze tedaj, ko je prihajal od predsednika Sukarna, ki mu je bil zapripegel, je novinarjem izjavil, da si ne dela prav nobenih utvar o svojih dolžnostih: »Težave so predvsem v nemirnem položaju v pokrajinah, v upravnem kaosu centralne vlade in neurejenem finančnem in gospodarskem položaju. Toda Djuanda je še razmeroma mlad človek, poln poleta in pobud zlasti pri urejanju tehničnih in gospodarskih vprašanj.

Rojen je bil leta 1911 v Tasikmaliji na Zahodni Javi. Tehniko je študiral v Bandungu in diplomiral leta 1933. Politično se ni opredelil za nobeno stranko, vendar pa je kot strokovnjak vse od konca vojne in od proglativne indonezijske neodvisnosti sodeloval pri izgradnji nove države. Predvsem se je zavzel za ureditev prometa, tako suhozemskega — leta 1946 je bil ravnatelj indonezijskih železnic — kakor tudi pomorskega. Zavedajoč se dejstva, da je Indonezija izrazito pomorska država, si je Djuanda prizadeval predvsem za indonezijsko trgovsko mornarico; z direktorjem nizozemske letalske družbe KLM pa je v preteklih letih vodil dolgo borbo za poddržavljenje indonezijske letalske družbe Garuda.

Sodeloval je v 15 povojnih vladah v raznih ministrstvih, predvsem v ministrstvih za izgradnjo, promet in finance. Položil je tudi temelje za indonezijski petletni načrt. Ko je bil minister za državni gospodarski načrt, je prepotoval vrsto dežel — Kanado, Turčijo, Pakistan, Kitajsko itd. kjer je proučeval izgradnjo v teh deželah. Bil je tudi član indonezijske delegacije na konferenci v Haagu, kjer je bila Indoneziji priznana polna neodvisnost. Od leta 1953, ko je vlado sestavil dr. Sastraonmidjojo, pa dr. Djuanda ni več sodeloval v vladi. vse do lanskega aprila, ko je ob hudi politični krizi postal ministrski predsednik.

Sedaj bo kmalu že leto dni, odkar je dr. Djuanda indonezijski premier. V tem letu se je položaj zelo zaostril, toda prav v teh hudih časih je dr. Djuanda pokazal, da je »prvi človek na pravem mestu«.

bo človek iskal kaj drugega ali skušal izpopolniti tisto, kar je že bil dojal. Eksperiment bo še vedno visel v zraku: v Moskvi, Washingtonu, Londonu, New Delhiju — kot visi danes. Toda že danes je jasno, da je glavni cilj isti: spajanje in ne cepljenje, mir in ne vojna. Morda bo kdo dejal, da tudi cepljenje v fizikalnem smislu nujno ne služi vojni. Toda v prenesenem pomenu bo spajanje uma in srca po vsem svetu in skupnem naporu po boljsem in lepšem življenju premagalo cepljenje na bloke in v vse mogoče druge zaprte, osamljene skupine. Mislim, da je to najbolj dragocen nauk, ki sem ga doživel v Harwellu.

BOŽIDAR PAHOR

To se pripeti samo ...

... V SENAGU (Italija). Alfonso Maria Donadio si je nabral lepših sto milijonov lir, ko je hodil okoli in se predstavljal kot specialist za azijsko gripo. Končno ga je policija izsledila doma v postelji, kamor ga je bila položila — azijska gripa.

... V CHRISTCHURCHU (Nova Zelandija). V osrednji policijski postaji so prejeli pisemce, kjer je policistka Audrey Amos sporočila, naj svetujejo osebi, ki si je vzela z njene mize kos karamelne torte, naj ga raje vrne. Bil je namreč zastrupljen z arsenikom in bi moral služiti kot corpus delicti.

... V MOSKVI. Časopis »Pravda« je poročal, da je prometni miličnik Pavlov na Rdečem trgu ustavil pogrebni spreved zaradi manjšega prometnega prekrška. Vsa procesija mu je morala slediti do najbližje miličniške postaje.

Prehuda preizkušnja

Ze dolgo ni bilo parlamentarne razprave, ki bi bila vzdignila toliko prahu kot zadnja v zahodnonemškem parlamentu. Ali bo imela nova vojska atomsko orožje ali ne? To občutljivo vprašanje je sprožilo nenavadno močan plaz nadsvse ostrih besed in misli in morda bolj kot kdajkoli doslej razburkalo duhove v Zahodni Nemčiji pa tudi drugod. Opozicija in vladna stranka že dolgo nista križali ostrin tako silovito kot tokrat. In kakšen bo rezultat?

Rezultat je lahko samo tak, da bodo vojaki Bundeswehra privlekli iz skladišč svoje dobro namazane dolgeceve atomske topove ameriških znamk. Zdaj res ni posebno pomembno, ali je delbelični vojni minister bavarskega poretka Franz Joseph Strauss že kupil ali pa samo zaaral v Washingtonu tistih tri sto Matadorjev, katerih »klasični« ali atomski kljuni se bodo kmalu zelo nedvoumno usmerili proti Zahodni Nemčiji in Poljski. A to se ne dogaja samo v Zahodni Nemčiji. Raketa naporišča postavljajo tudi drugod: v Italiji, Franciji, po vsej verjetnosti najbrž tudi na Češkoslovaškem, v Vzhodni Nemčiji, Albaniji in še kje. Cemu takšno razburjenje prav zdaj, ko se je začelo v Zahodni Nemčiji?

Lahko je razumeti, zakaj se nemški sosedje razburjajo. Če ne bi šlo za tako zelo resne reči, bi morda smeli reči, da je Nemčija vsaj zadnjih sto let »strašni otrok« Evrope. Leta 1870 je povzročila prvi veliki nemir; in odtlej vse evropske države s strahom in začudenjem škilijo v srednjeevropski kotel, kjer se prav na sredi peni in kuha neuničljivi nemški militarizem. Nemci so potem prikazali svetu dva velika pokola, drugega večjega od drugega. Ali ni potem razumljivo, s kakšno prestrašeno pozornostjo opazuje svet najmanjše premike v nemškem vulkanu?

Spominjam se precej vročega pogovora, kjer je nekdo zelo odločno zatrdil: »Nemčija? Nikoli več. Odkar so v rabi atomske bombe, ne bo mogla Nemčija nič več nastopati sama. Saj nima niti prostora, kjer bi jih preizkusila.« Da, to je res in Nemci — tako oni na Zahodu kakor tisti na Vzhodu — se tega dobro zavedajo. Ideološko sovraštvo jih cepi v dva nasprotujoča si tabora; in to je eden izmed vzrokov, zaradi katerih se obe Nemčiji tako zvesto vdinjata svojima blokovskima zaščitnikoma. V Bonnu so urno sprevideli, kako močne karte ji polaga v roke »nemorena zvestoba«. Zvrstilo se se: najprej osamosvojitve, potem ustanovitve nove armade, zdaj atomsko orožje... Ali ni to povsem logična veriga?

In tako pridemo do nenavadne ugotovitve, da je obstoj dveh blokov pripeljal na vzhodni breg Rena ameriške Matadorje s srednjim dosegom, na zahodni breg Odra pa kdo ve kakšne rakete s kdo ve kakšnim dosegom. V Nemčiji se v malem srečujemo s tistim, kar se v velikem dogaja po vsem svetu. Orožje kopičijo ti, orožje kopičijo oni. »Ravnovesje sil« je postalo črka v politični abecedi sveta, ki v njem živimo. Kakšna kratkotrajna, a zato toliko bolj strupena ironija se utegne skrivati v naslovu, ki se šopiri nad tem stolpcem? Kako dolgo bo to še svet, ki bomo v njem živeli?

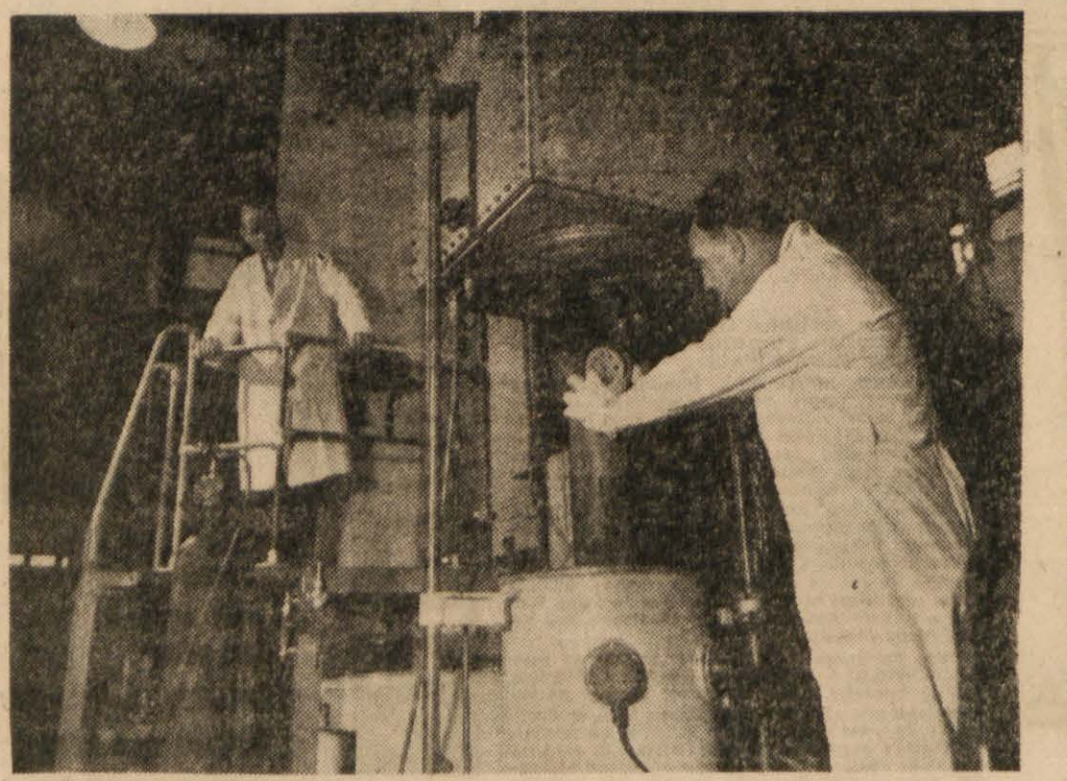
Med razbesnelo razpravo v bonnskem parlamentu je neki socialni demokrat uprl kazalec v pobledelega Straussa in zavpil: »Nikar ne dajte puške temu človeku! Ta človek bo s puško tudi streljal.« Te besede se zdijo morda nekoliko pretirane; in vendar, ali ni Strauss glasno in jasno izjavil, da bi bilo treba Sovjetsko zvezo izbrisati s svetovnega zemljevida? No, pred njim jo je hotel še nekdo drugi, tudi Nemeec. Rezultat: petdeset milijonov mrtvecev. In še kaj? Da, možnost, da se vse še enkrat ponovi...

Vsi vedo, da je kancler Adenauer star mož. Kdo bo podedoval njegovo mesto? Ne diplomat von Brentano in ne gospodarstvenik Erhard, ugibaajo v Nemčiji, pač pa vojak Strauss. O vojakih pa je že dolgo znano, da se ne bojijo vojne, pač pa poraza. Ali se bodo možgani bodočega nemškega voditelja mogli ustavljati težki izkušnjam, da bi — na pol nehote morda — pritisnil na smrtonosni gumb?

Natanko petindvajset let je tega, kar je parlament weimarske republike glasoval za »posebna pooblastila« avstrijskemu pleskarju, kaplarju in nemškemu kanclerju Adolfu Hitlerju. Njegovi možgani se niso znali ustavljati niti spoznanju, da se zapleta v spopad s strašno premočjo, z vsem svetom. Pa ni imel atomskih bomb in njegov Blitzkrieg je bil mušji pik v primerjavi z možnostmi, ki jih nudi bliskoviti, splošni jedrski udarec.

Ali ni svet naložil Franzu Josephu Straussu prevec težavne — in daleč, daleč prevec odločilne preizkušnje?

Dušan Dolinar

Visokofrekvenčna vakuumska peč bo ravnokar pričela delovati

Svetovna razstava v Bruslju

Kaj nam piše naša sodelavka z Nizozemskega o svetovni razstavi ● Kdo bo razstavljal največ ● Sovjetska zveza namerava razstaviti svoje zadnje tehnične dosežke ● Bruselj se je za razstavo prenovil ● Pričakujejo, da bo razstavo obiskalo 35 milijonov ljudi

in poljedelstvo, družino, razvedrilo in socialno življenje, njihove ideje, kulturo in znanost.

Nizozemski paviljon je zasut s cvetjem. Toda v paviljonu lahko vidite tudi manj znane izvozne predmete. Tam bo cela njiva, ki jo štiti 80 metrov dolg in 80 metrov visok nasip. V tem nasipu bo videti vse faze dela — Nizozemci so znani graditelji nasipov, ki svoje znanje prenašajo z generacije na generacijo, z očeta na sina in vnuka. Tudi nizozemska tekstilna industrija bo pokazala vse, kar zmore. Deset-

Bruselj je za razstavo podvojil število hotelskih prostorov, tako da lahko spravi pod streho 20 do 24 tisoč ljudi hkrati. V začetku aprila bo otvoritev treh modernih hotelov prve kategorije s 600 posteljami, razen tega pa bodo odprli tudi štiri »motele« (zasilne hotele za obiskovalce z motornimi vozili), ki bodo sprejeli 10.000 gostov.

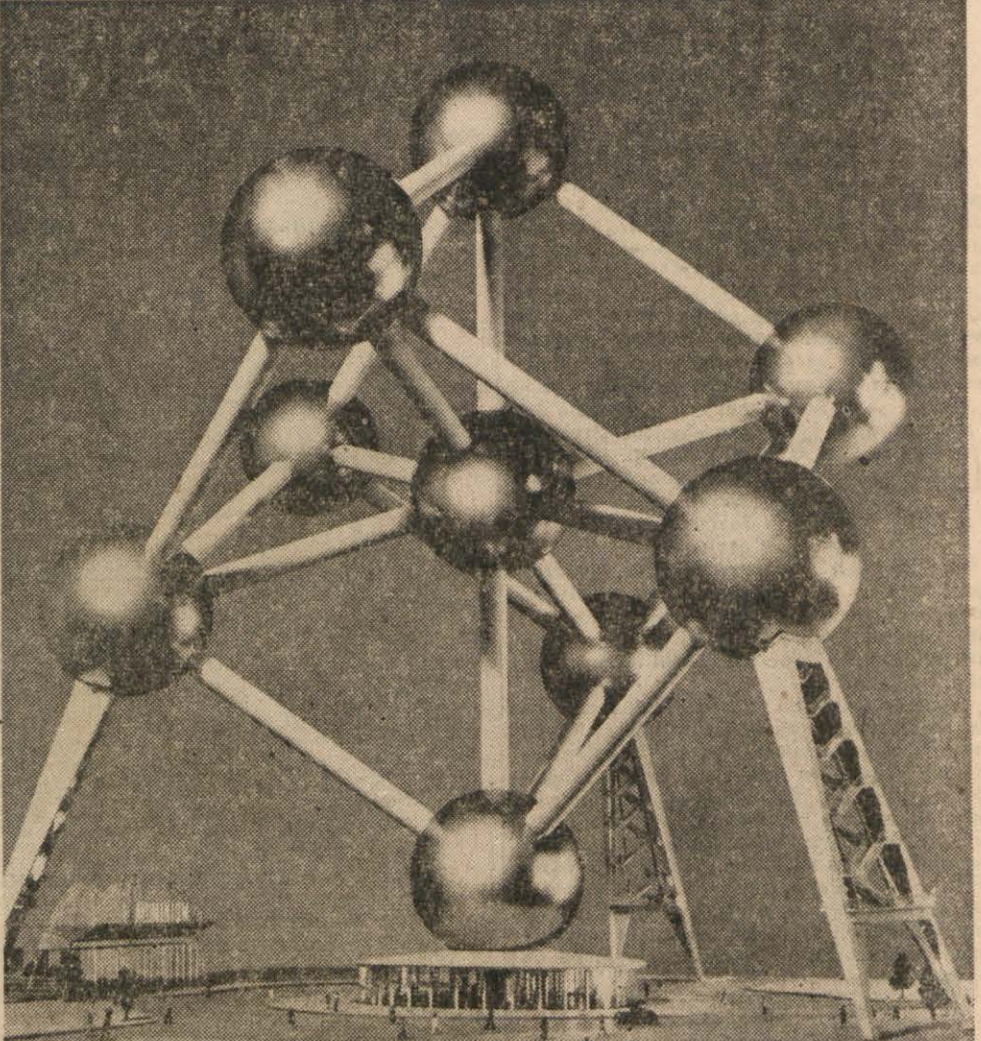
V enem izmed teh novih »motelov« s 670 sobami se stanujejo tuji tehnični strokovnjaki, ki gradijo razstavne prostore. V bližini bo tudi velik prostor za camping; sprejel bo lahko petnajst tisoč taboriščnikov, ki imajo svojo opremo. Šest tisoč šotorov bodo postavili prireditelji. V tem taborišču bodo varuhinje za otroke, postrežnice in tolmači. In naposled bo še deset tisoč oseb dobilo postelje v privatnih stanovanjih. Vse te sobe je posebna komisija ocenila in razdelila v različne kategorije, ki imajo maksimirane cene.

Belgijci so prepričani, da so našli odlično rešitev za parkiranje motornih vozil. Severno in vzhodno od razstavišča bo prostor za nič manj kot 25 tisoč avtomobilov, vzdolž avto ceste pa za tisoč avtobusov, šest sto vozil in tri sto motornih koles. Na dvanajstih manjših prostorih za parkiranje bo prostora še za deset tisoč avtomobilov. Moderna avtobusna postaja lahko sprejme 300 avtobusov na uro s 17 do 20 tisoč potniki.

Večji del uradnih banketov in sprejemov bo v »Palači Elegance«. Glavne prireditve v tej palači bodo v veliki dvorani za tisoč oseb, kjer bo »Cvetlični ples«, »Diamantna noč«; proizvajalci francoskih parfumov pa bodo priredili tam velik festival. V paviljonih ob dvorani bodo razstavljeni dragulji, kozmetična sredstva, fino usnje in kožuhovina.

Računajo, da bo obiskovalec prehodil razstavne prostore v enem dnevu in se pri tem odločil, katere paviljone

bi si rad temeljitje ogledal. Največ bodo razstavljale ZDA, Sovjetska zveza, Francija in Nizozemska. Vsaka od njih bo potrebovala približno 25 tisoč kvadratnih metrov razstavnega prostora. Paša za oči pa bodo tudi paviljoni Andorre, ki zavzema komaj 150 kvadratnih metrov, Grčije (2812 m²),

CUDOVITI ATOMI SIMBOLIZIRA OSNOVNO ZGRADBO KOVINSKEGA KRISTALA. TO TEHNIČNO ČUDO JE VISOKO 110 METROV. ATOMI KRISTALA IMAJO PREMER 18 METROV, PALICE PA, KI JIH VEZEJO, PREMER TREH METROV. V PETHI SPODNJIH ATOMIH RAZSTAVLJAJO RAZLIČNE DRŽAVE NAPRAVE ZA IZKORISČANJE ATOMSKE ENERGIJE. OBISKOVALCI SE BODO LAHKO PRIPELJALI DO NAJVISJEGA ATOMA Z DVIGALOM, OD KODER BO ČUDOVIT RAZGLED NA VSE RAZSTAVNI PROSTOR

Madžarske (4749 m²), Jugoslavije (2219 kvadratnih metrov), Avstrije (4086 m²), Portugalske (7087 m²) itd.

Rusi bodo pokazali svojo težko industrijo in najrazličnejše izdelke tekstilne industrije. Poseben del njihove razstave bodo napolnila krzna — dragocena in redka zbirka krznenih plaščev. V tehničnem delu svoje razstave bodo kazali moderne avtomobile, reakcijsko potniško letalo TU-104, ledolomilec na atomski pogon in modele svojih satelitov. Ves njihov paviljon je zgrajen iz stekla, da bo videti zvečer kot kristalna palača.

V ameriškem paviljonu si bodo obiskovalci lahko ogledali kinematograf, kakršen je bil leta 1902 v nekem zakotnem ameriškem mestu, kjer bodo predvajali pozabljene filme. Radi bi pokazali, kakšen napredek je napravila kinematografija v zadnjih petdesetih letih.

Tudi Kanada ima precej velik paviljon (10.128 m²). Zgradili so ga iz najbolj značilnih materialov svojih naravnih zakladov. V njihovem paviljonu ne bo nobenega imena, vse bo razstavljeno kot kolektivni prispevek kanadskega ljudstva človeškemu napredku. Poseben oddelek paviljona bo posvečen kanadskim ljudem, njihovim stanovanjem, borbi za obstanek, kulturnemu življenju itd.

Pravijo, da je Francija najbolje uresničila idealno zamisel organizatorjev. Osnova francoskega prispevka je francoski človek — med delom, med počitkom, njegova misel... Z njim bomo srečali francosko industrijo, obrt

krat med razstavo bodo vse modele in vzorce zamenjali in hkrati tudi povečali obseg svojih razstavnih prostorov.

Zanimiv poizkus bo naročilo, ki ga je Philipsova tovarna poslala francoskemu arhitektu Le Corbusieru. Zgradil naj bi »matematično« zgradbo, ki sestoji iz hiperboličnih parabol. To ne bi bil razstavni prostor, so dejali, marveč ovoj za svetlobo, bas, ritem in zvok, ki jih Philips posreduje ljudem. Le Corbusier je dejal, da bo ta »elektronska pesnitev« popolnoma nov korak v arhitekturi našega stoletja. Gradnja tega paviljona je bila tako zahtevna, da so najbolj znani francoski konstruktorji zavrnilo naročilo. Skupina nizozemskih arhitektov, ki jim je pomagala deltska tehniška visoka šola, je po napornih mesecih le rešila vse probleme.

Ljudje radi sprašujejo, kaj bo ostalo od razstave, ki jo bodo oktobra zaprli. Da ne bo ugibanja: razstava bo skoraj v celoti ostala — se pravi zgradba — prav tako kot je London podedoval svojo kristalno palačo, Pariz Eiffelov stolp in Bruselj leta 1910 velik nov mestni del.

Razstava bo modernizirala velik del današnjega mesta in lahko rečemo ves bruseljski promet. Skoraj vsi prebivalci belgijske prestolnice pa si želijo, da bi jim ostala v spomin na slavno leto tudi ponosna zgradba, simbol razstave, atomij, o katerem bo 35 milijonov obiskovalcev govorilo še dolgo potem, ko se bodo vrnilli domov.

Nell de Bock — Luiting

TO SO MLADA DEKLETA, KI BODO VODILA OBISKOVALCE PO RAZSTAVI. INFORMACIJE BODO DAJALE POVSOD — PO VSEH LETALIŠČIH, PRISTANIŠČIH, POSTAJAH IN SEVEDA TUDI PO VSEH RAZSTAVNIH PAVILJONIH.

Pravijo, da lahko prištejemo leto 1958 med najvažnejše letnice belgijske zgodovine. Zakaj, boste vprašali — zaradi svetovne razstave v Bruslju seveda! V parkih blizu kraljeve palače v Laekenu gradi 44 držav in osem mednarodnih organizacij na 900.000 kvadratnih metrih površine svoje paviljone. Države udeleženske bi rade v teh zgradbah pokazale vse, kar je značilno za življenje njihovih ljudi.

Ze se bistveno razlikuje od vsakoletnih razstav po svetu, ki so pomembne le za trgovske odnose med državami. Svetovna

Aluminij je najvažnejša kovina na razstavi, saj so ga porabili že 1500 ton. Krasil bo velik nebotičnik v belgijskem paviljonu in tudi krogle atomija so spleteno iz te kovine, ki so jo še posebno spolirali, da se sveti kot ogledalo. Sovjetska zveza je porabila za svoj paviljon 360 ton aluminija. Za atomij so porabili 75 ton, za ameriški paviljon pa 17 ton aluminija.

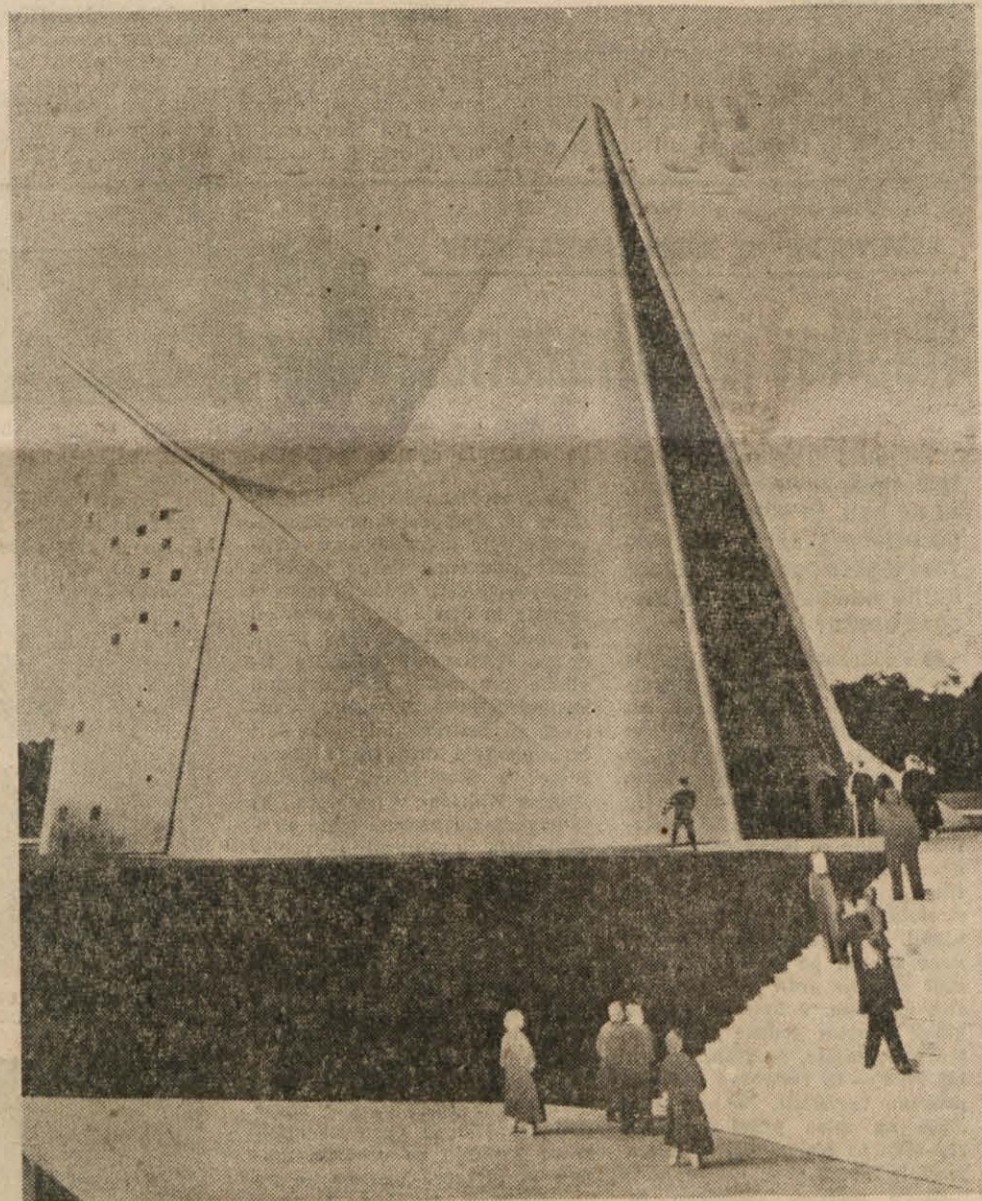
Belgijo je razstava veljala že šest milijard belgijskih frankov, vendar so prireditelji prepričani, da bodo zaslužili precej več.

Več kot 50 tisoč obiskovalcev bo po pričakovanjih priletelo na razstavo s helikopterji. Zato so blizu glavnega vhoda zgradili letališče — a helikopterje, kjer se bo vsake tri minute spustil en helikopter. Računajo tudi, da si bo Bruselj vsaj 50 tisoč oseb ogledalo iz zraka, in sicer s helikopterji.

razstava v Bruslju pa hoče pokazati, kaj bi zmožel svet, če bi si vsa ljudstva med seboj pomagala.

Otvoritev bo 17. aprila, vrata razstave pa se bodo zaprli 19. oktobra letos. 15. aprila bo ameriška pošta uprava izdala posebno znamko, za njo pa še deset drugih držav v naslednjih mesecih — Sovjetska zveza celo kar tri različne serije.

Organizatorji razstave pričakujejo vsaj 35 milijonov obiskovalcev. Pričakujejo, da bodo imeli dnevno 25 tisoč do 40 tisoč gostov. Med razstavo nameravajo različne organizacije prirediti 150 mednarodnih sre-

PHILIPSOV PAVILJON, DELO ARHITEKTA LE CORBUSIERA

SKRIVNOŠT naropane ZAKLADA

— Kaj pa? — je z vidnim zanimanjem vprašal Ivica.

Mladen si je prižgal cigareto in nadaljeval:

— Asiću so poslali v državo. Asiću ni uspelo. Morali bodo poslati še koga. Gotovo se ne bodo ustavili že ob prvem neuspehu. Asić je prinesel pismo, katerega avtor zahteva napoleondorje. O pomenu te zahteve ni treba prav nič dvomiti. Zveze tistih, ki so ukazovali Asiću, je treba iskati med klerom. Tudi o tem ni treba dvomiti. Asić je Pečnikarjev oficir...

— Razumem — je prikimal Ivica.

— Zdi se mi, da bi bilo zelo koristno, ko bi poiskali to zvezo Pečnikar — zlato. Stopiti je treba v njihov kanal. Kaže, da poznamo izhodiščno točko; od tam lahko pridemo na pravo mesto. Tisti iz Italije bodo poskušali navezati novo zvezo nekje na Kaptolu. Ali bi bilo mogoče nadzirati to zvezo?

— Natančneje! — je pripomnil major Ivica. Mladenova kombinacija mu je bila očitno zelo všeč.

Mladen je razlagal še nekaj časa podrobnosti svojega načrta.

— Če nam bo stvar uspela in če je zlato res tam, kjer menimo, da je — je prepričano zaključil, mora tajno skrivališče reagirati na naš poziv. Nedvomno mora reagirati!

— Strinjam se! — je izjavil major Ivica.

Mladenova preiskava je zdaj nadaljevala v dve smeri in z dvema popolnoma različnima metodama.

ve, kaj vse se mu je lahko zgodilo! Ne, ne vedo niti tega, kam je pravzaprav odšel. Žal jim je, a ne vedo... Mladen je dolgo opazoval fotografijo fra Margetića. Ozek, ovalen obraz, kot da bi ga široka usta sekala na dva dela. Zdelo se je, da je tudi njegova ušesa ustvarila nekakšna težnja po nadpovprečnosti. Bila so prevelika in podobna velikanskim ušesom začaranega škrate iz Hauffovih pravljic. Ali morda umetnim ušesom cirkuškega klovnova. Videz je bil vsekakor nenavaden, za drznega in zvitega ilegalca. Vendar je bilo treba bolj pozorno pogledati ta obraz. Na njem je bilo nekaj trdega. In nekaj ne preveč pavilhistega.

Fra Mamerto Margetić, rojen... postava, obraz, lasje... — je narekoval Mladen besedilo tiralice. — Prosimo vse organe, da imenovanega v primeru, če bi ga našli, aretirajo in takoj obvestijo OZNO za Hrvatsko...

Prihodnji teden sta prispeli dve poročili, ki sta bili naslovljeni na Mladena. Prva rezultata tiralice. Prvo poročilo je prišlo iz Gradiške.

— Banditska skupina Tome Lasovića se še dalje muva na Babji gori. Povečala sta jo dva begunca iz tabo-

rišča in šteje sedaj petnajst mož. Neki kmet nas je obvestil, da je pred tremi dnevi obiskal skupino frater Mamerto iz Zagreba. Obljubil jim je, da jim bo poslal vagon obleke. Rekel je, naj navežejo stik s tujino, izpodbujal k večji borbenosti in zahteval, naj ubijajo odbornike. Mi smo pokazali kmetu sliko na tiralici, vendar on Mamerto ni videl. Obljubil je, da bo povprašal, kakšen je frater na zunaj.

Drugo poročilo pa je prišlo iz Slavonskega Broda:

— Nocoj je blizu Andrijevcev patrulja KNOJ ujela osem križarjev, ki so pred osmimi dnevi dotavali semkaj z Majevice. Skrivali so se v hiši Mike Taljevića. Pravijo, da jih je večeraj obiskal fra Mamerto iz Zagreba. Knojčevci so jim pokazali fratrovo fotografijo. Spoznali so ga. Eden naših preiskovalcev je odšel danes zjutraj v Andrijevce. Obvestili vas bomo o nadaljnjem poteku preiskave.

Kapetan V. — Tiralice je zalegla. Mamerto se ne bo več mogel izmuzniti neopažen.

— Kmalu se bomo srečali — je zadovoljno pomislil kapetan Mladen.

Frater je obljubil križarjem obleko. Cel vagon. Od kod pa ima denar? — je pomisljal Mladen. — Menda ni tako neresen, da bi se bahal s praznimi obljubami. Od kod torej sredstva? — Spet je bil možen samo en sklep — bil je Glavašev prijatelj, Glavaš pa je tiste majske noči odpeljal oni zlati tvor...

Zjutraj je prispelo iz Slavonskega Broda sporočilo, ki je začudilo Mladena. Vloga fra Mamerta je bila pomembnejša, kot bi si mogel kdo zamišljati. S kakšno nalogo križari zdaj po Slavoniji?

Potem ni bilo štirinajst dni slišati o Mamertu niti besede. Potuhnul se je. Morda je začutil, da visi nevarnost v zraku. Kako dolgo bo miroval? In kje se bo spet pojavil?

FRA MAMERTO NA SESTANKU

Volitve za Ljudsko skupščino so prinesle Ljudski fronti veliko zmago. Ljudska oblast se je okrepila, ustaši pa so še bolj izgubili glavo. Na nekaterih krajih v Zagrebu so se pojavili letaki s protiljudsko vsebino. Skriti ustaški zločinci so poskušali pobegniti. Nekateri v gozdove, nekateri pa v tujino.

Kapetanu Mladenu so sporočili, da je bil v neki zagrebški hiši ilegalen sestanek. Vodil ga je neki fra Mamerto. Človek, ki je prisostvoval sestanku, je voljan povedati podrobnosti.

Istega dne okrog pete ure popoldne se je kapetan Mladen sestel z državljanom N. N., mladim, bistrim človekom.

— Torej, vi ste bili na tem sestanku? — Da, bil sem.

postavila dve mizi drugo poleg druge, da je okoli njiju lahko posedlo dvanajst oseb. Razen gospodinje je bila tam še neka žena, prav tako soproga nekega ustaša, ki je pobegnil pred narodnosvobodilno vojsko. Doma je iz Banja Luke, kličejo pa jo za Katarino. Gospodinji, ki ima triletno hčerko, je ime Slavka. Bila je strojepeška pri UNS. Razen njih je sedel za zarotniško mizo še neki bivši notar iz Like. Ime mu je Jožko. 1941. leta so ga namestili v gozdarskem ministrstvu, tri leta kasneje pa so ga upokojili. Poleg njega je bil tudi nekdanji študent teologije Nikola, ki se je oženil in nekaj mesecev pred koncem vojne stopil med ustaše. In Janko, obrtnik, nekdanji zaupnik HSS.

Človek na čelu mize, ki je molčal in čakal, da bodo vsi posedli, je bil fra Mamerto.

— Vstanimo — je rekel fra Mamerto — in izmolimo očenaš za zdravje poglavarja NDH.

Frater je pričel moliti. Ko so ostali neubranjeno poprijeli, je premočnil in se zagledal v svoji sklenjeni roki.

— Mladi ljudje, ko krivi — je hlastno rekel notar, ko so zaključili molitev. — Pomislite, oni obiskujejo komunistična zborovanja!

— Obiskujejo — je kakor odmev pritrčila vdova Slavka.

Notar jo je prestrelil s pogledom, ki ni bil prav nič odobravaljiv.

— Ne moremo se samo mi starejši boriti za Hrvatsko, gospoda in bratje!

— Vsi se morajo boriti! — je rekel nekdo.

— Jaz, na primer — je samovšečno dodal notar, — jaz sem se že zdavnaj pred vojno boril za to našo Hrvatsko. Vi veste, za katero. Bomejal sem se, odkar sem se zavedal samega sebe.

Od rimskih galej do morskih ladij

Bralce prosimo, da nam pošiljajo le vprašanja, ki so zanimiva za širšo javnost. Na vprašanja, ki zadevajo ozek krog ljudi, na pravna vprašanja in vprašanja brez točnega podpisa ne bomo odgovarjali. O pravnih zadevah se obračajte na »Pravno posvetovalnico Slovenskega poročevalca«, Ljubljana, Tomšičeva 3.

Zadnje čase nas v ljubljanskem radiu pogosto zabava ansambel Mojmir Sepeta s tujimi (pa tudi domačimi) popevkami, ki se odlikujejo z začudljivimi teksti. Nimava ničesar proti ansamblu, meniva pa, da teksti niso prave imenitni. Zato bi rada zvedela, kdo se ukvarja s temi prevodi, če je ta posel naporen in ali res ni nikogar, ki bi to delo bolje opravil!

ALES in MARKO KMECL, študenta, Velenje

O vprašanju, ki ga zastavljate, še daljša premišljevanja programski sodelavci Radia Ljubljana, posebno pa še uredništvo zabavne glasbe. Prevajalec zabavne glasbe ima težko nalogo. Originalno besedilo v tujem jeziku je plehko in brez vsebine in vrednosti in je garnirano z nesmiselnimi besedami, ki vsebinsko ne pomenijo dosti. Iz takšnega originala ni lahko narediti vsebinsko dober prevod. Razen tega mora prevajalec zabavne glasbe poznati zelo dobro ritmično strukturo melodije, da jo vskladi z ritmom besedila. Hkrati mora poznati še fraze in obliko peske.

Za radijski program prevajajo peske predvsem dr. Feri Souvan, dr. Lev Svetek, Borut Finžgar in Aleksander Skala. Poizkusili smo tudi že s priznanimi pesniki (n. pr. Ivo Minatti), ki pa so zadovoljili le enostransko.

Lahko vam pa ob tej priložnosti razkrijem še nekaj načrtov za bodočnost. V Ljubljani bo prišla neka založba izdajati besedila zabavnih pesek, ki bodo pred tiskom pregledana, vsebinsko in oblikovno popravljena, tako, da lahko v kratkem pričakujemo kvaliteta in enotna besedila. Radio Ljubljana pa bo organiziral z zabavnim orkestrom in pevi vsak mesec večer novih pesek, pri katerem je zelo zaželeno, da bi sodelovali tudi poslušalci v dvorani in pri sprejemnikih s kritičnimi pripombami in to predvsem glede na nova besedila.

MARJAN VODOPIVEC, glasbeni urednik RTV — Ljubljana

Ze večkrat sem v naših časopisnih literarnih člankih bral o »kritični generaciji« slovenskih književnikov. Ker ne vem, kam naj bi ta naziv postavil, Vas v ljubeznivi prošnji, da mi pojasnite, če ta naziv literarno-zgodovinsko obstaja, kdo so člani te skupine-generacije, kdo jo je imenoval »kritična generacija«, kdaj in zakaj, in s kakšno zvrstjo literature se ukvarjajo.

MILAN UREK, študent, Ljubljana

Kritična generacija kot naziv literarno-zgodovinske skupine po moji vednosti ne obstaja in bi bil tudi nedvomno brez smisla, ker bi bil preširok in preozek. Preširok, ker je vsak ustvarjalec, čim večji je, tem bolj tudi kritičen, preozek, ker je ni generacije (zlasti mlade), ki bi ne samo skušala biti kritična, marveč bi v svoji kritičnosti tudi vzdržala. — (Bridko poglavje je poglavje o slovenskem črtkomistru). — Kolikor je pa tu misljen kritični realizem, je to vprašanje zase, ki sem nanj že večkrat odgovorila (»Fran Četina« in dr.) in bi ga prav zdaj ne utegnla pogrevati.

dr. MARJA BORSNIK, univerzitetni profesor

Ali je mogoče po dvajsetih letih stoočstno ugotoviti očetovstvo, če sta živa domnevni oče in sin.

I. P., Kočevje

Zanesljivega (»stoočstnega«) načina za ugotavljanje očetovstva sploh ne poznamo, marveč lahko zanesljivo in samo v nekaterih primerih izključimo nekega možkega kot očeta določenega otroka. Pri tem se največkrat naslanjamo na krvne lastnosti matere, otroka in domnevnega očeta, s čimer lahko ugotovimo, ali more ali ne more neki možki biti oče tega otroka. Izključevanje temelji na znanih in dobro preverjenih dneh pravih, ki so pokazala, da se dedni posebni znaki v krvi lahko pojavijo pri otroku samo, kadar jih ima eden od staršev, oziroma da se neke dedne lastnosti morajo pokazati tudi pri otroku, če so pri enem od staršev ali pa pri obeh. Za krvno preizkušnjo določamo osnovne krvne skupine (A, B, AB, O) in krvne faktorje M in N, včasih še podskupine A₁, A₂, lastnosti C, D in E ter še druge.

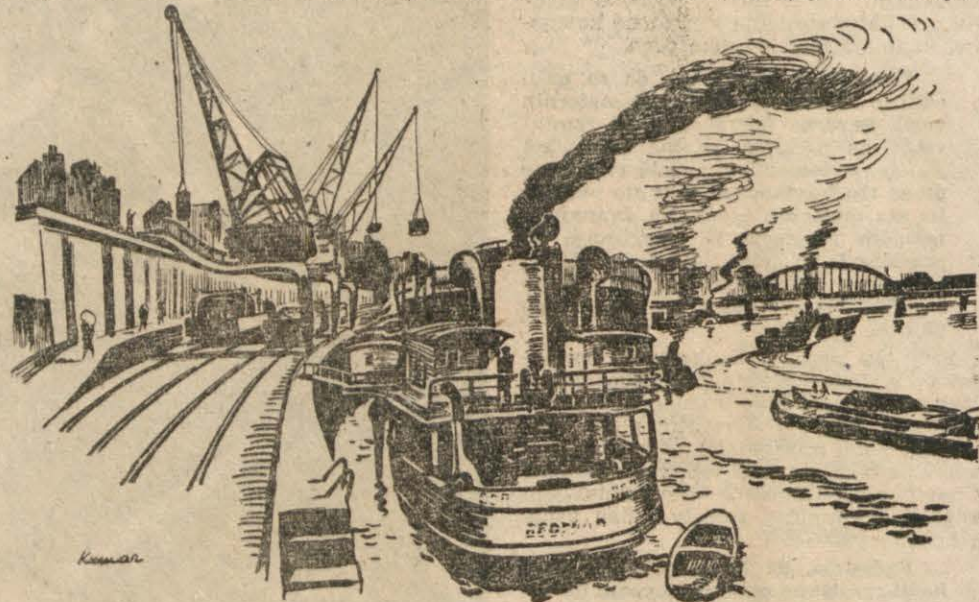
Pri nas se za zdaj v praksi večinoma omejujemo na določanje osnovnih krvnih skupin (A, B, AB, O) in faktorjev M in N; predvsem zato, ker so serumi za določanje ostalih lastnosti zelo dragi in težko dosegljivi. Čim več skladnih krvnih lastnosti določimo pri roditeljih in pri otroku, toliko bolj prehajamo s področja možnosti na področje verjetnosti. Gotovosti pa ne moremo doseči: kajti naše sklepanje se konča z ugotovitvijo, da je oče nekega otroka tisti možki, čigar kri smo preiskovali, ali pa neki drug možki z enakimi krvnimi lastnostmi. Obratno pa je izključitev zanesljiva, seveda kadar naletimo na ustrezno kombinacijo krvnih lastnosti pri materi, otroku in domnevnem očetu. V redkih primerih je mogoče izključiti očetovstvo nekega možkega, tudi če ne poznamo krvnih lastnosti matere: možki s krvno skupino O n. pr. ne more biti zapoditelj otroka z osnovno skupino AB in obratno, možki s krvnim faktorjem M ne more biti oče otroka s krvnim faktorjem N in obratno.

Pri določevanju te vrste ne odloča starost preiskovanec, ker se krvne lastnosti ne spreminjajo. Preizkušnje o očetovstvu z določanjem krvnih lastnosti so torej vredne enako, najsi so opravljene, ko je otrok star leto dni ali pa dvajset let.

prof. dr. JANEZ MILČINSKI, predstojnik inštituta za sodno medicino

Na sotočju dveh rek pod Nebojšino kulo smrdi po ribah kot na obrežju Manhattan; sredi pristanišča je vse črno kot v Gdanku; v pristaniških gostilnah je slišati jezike vseh obrežnih donavskih dežel; žerjavci se obračajo in prenašajo tovor kot v Casablanci; v sivih megljenih dneh ladijske sirene prav tako votlo tulijo kot v severnem Hamburgu; ob prvih toplih dneih se na sončni strani kamnitega obrežja prično zbirati ribiči s trnki v rokah natančno tako kot na senkem bregu.

Pa vendar je to le beograjsko pristanišče v vsem svojem sijaju Pesek iztovarjajo še vedno kot nekoč s samokolnicami, ki jih v dolgih kolonah potiskajo zagoreli pristaniški delavci; v pristaniških gostilnah točijo negotinsko vino in vonj čevapčičev

BEOGRAD IN PRISTANIŠČE PO STARI SLIKI

se meša z vonjem praženih krapov. Tu in tam je slišati tudi pevačice, le da zdaj pojo za mikrofonom.

Zgodovina obrežja, ob katerem so v davnih časih pristajale rimske galeje z juga in barke Hunov s severa, bo čez nekaj let obrnila orumenel list letopisa in bo z novim življenjem začela pisati kroniko velikega evropskega pristanišča. Namesto parnika, ki je 1837. leta prvič prispel z Dunaja in se zasidral ob vznožju trdnjave, na kateri je plapolala v sivo jutro zastava s polmesecem, bodo ob vznožju naše metropole pristajali prekomorski orjaki.

Ladjeve morskorečni ladij

Prvo morskorečno ladjo smo pri nas dobili šele lani. V morje so jo porinili v Kraljevici in na poskusni plovi bi Sredozemlju skozi Dardanele preko Črnega morja in po Donavi navzgor se je izkazalo, da je odlično prestala svoj krst. Prvenec našega novega ladjevja že vozi na progi Beograd—Aleksandrija.

Razviti in vedno živahniji poslovni stiki srednje Evrope z bližnjim vzhodom zagotavljajo, da nove ladje ne bodo plule prazne. Nova progla je pri nas ugodna še posebej za prevoz izdelkov obrežnih industrijskih središč, kot so: Osijek, Novi Sad, Zemun, Beograd, Pančevo in Smederevo. Doslej so v teh mestih najprej natovarjali blago v vagonih, prevozili stotine kilometrov do pristanišča na Reki, potem pa spet pretovarjali blago na oceanske ladje, ki so ga vozile na bližnji vzhod.

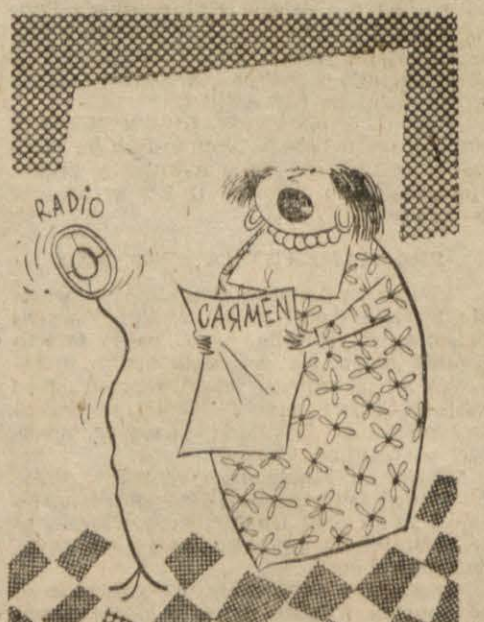
Madžarski sosede so vrednost morskorečnih ladij kmalu spoznali. Zgradili so si precejšnje ladjevje. Njihovo zastavo je vedno pogosteje videti v Varni, Izmailu, Odessi, Aleksandriji, Haifi, Latakiji, v črnomoških in mediteranskih vodah, pa čeprav Madžari nimajo svojega morja.

Domačemu rečnemu ladjevju se bodo pridružile tudi velike motorne barke, od katerih nekatere že vozijo blago za beograjski trg. Poslej bo le še tu in tam videti konvoj »de regli«, ki bo težko natovljen z banatskimi lubenicami in paradiznikom ali s smederevskim grozdem.

Te dni so spustili v vodo tudi nove hidrobusje, ki so obiskovalcem beograjskega veseleja že znani. Ti hidrobusi bodo prevažali potnike med Beogradom, Zemunom in Pančevom.

Vodna cesta

Ob vsakem času lahko s klopi na Kalemegdanski terasi vidite vrsto vlačilcev, remorkerjev ali motornih ladij z oznako Regensburg, Dunaj pa Bratislava in Budimpešta ali Prahovo. Oni dan smo videli skupino sovjetskih vlačilcev, na katerih je

Opero »Carmen« poznate po krasnih arizah...

KRAŠOV BONBON »CARMEN«

pa ko modernem, okusnem pakiranju!

bilo več kot tri sto avtomobilov znamke »Moskvič«.

Na vseh teh plovilih, ki se ustavljajo za dan ali dva v beograjskem pristanišču, je opaziti enako življenje. Mornarji stanu-

V skladu z naraščajočim prometom v svetu postaja tudi prevoz po Donavi pomembnejši. Donava pa je pomembna iz dneva v dan tudi zato, ker bo postala naš novi vir električne energije. Jugoslovanski in romunski strokovnjaki že proučujejo skupni načrt za orjaško elektrarno v djerdapskih kanjonih. Slednjic je Donava pomembna tudi za izkoriščanje same vode, namreč za industrijo

jejo s svojimi družinami v nekoliko stisnjene njih, a vendar snažnih stanovanjih na palubah. S čolničkom odhajajo v mesto, se prav tako s čolni obiskujejo med seboj in

BEOGRAD — SAVSKO PRISTANIŠČE (KUMAR)

športno-zabavni center z igrišči in kopalnimi bazeni na Ratnem otoku, itd. ...

Vendar ni strahu, da Beograjčani ne bodo tudi te slike dopolnili. Beograd bo dobil s tem še večji turističen čar.

Vinko Kirbus

BELA BARVA ZA BELO PERILO

LE KJE, KAKO IN KDAJ, PERILO NAJ BO BELO, PRI TEM PA JEZE NIČ, NASPROTNO-LAHKO DELO.

ODGOVOR JE LAHAK, GA VSAKA VE ŽENICA, KI V TRGOVINI KUPI BELILO ZNAMKE MICA

»SKRIVNOSTI« IZ NAŠIH LABORATORIJEV

Rešitev je nakazana:

Rizi-bizi in druge specialitete sredi zime — Krompir, ki ne kali, in solata, ki dolgo ostane sveža — Mar bo res mogoče podaljšati »sladkorno kampanjo tja do meseca aprila?

Redkokatera novotarija je vzbudila med našimi gospodinjami toliko zadovoljstva, da, skoraj navdušenja, kot shlačno sočivje in sadje, ki se je po zmernih cenah pojavilo na trgih prvokrat lani sredi zime, ko je na splošno primanjkovalo zelenjave. Tako so lahko gospodinjice decembra ali januarja presenetile svoje družine s svežim stročjim fižolom, papriko, česnjami, marelicami in podobno. Prav te dni pa dobite na trgu tudi shlačjen grah v polivinilastih vrečkah, v katerih je lepo videti drobne ledene kristale. Ko ga odlijate, je grah, kot bi bil svež — in žena vas opoldan prijetno vzradosti, ko vam postavi na mizo pravi pravcati rizi-bizi, ki ste ga dotlej lahko jedli le poleti.

To sočivje, zelenjavo in sadje konzervirajo s hlajenjem v Dekanah pri Koprju. Mimo hlajenja pa so drugod po svetu v navadi še druge metode konzerviranja prehranskih proizvodov, kot pasterizacija z obsevanjem z žarki gama, ki jih nudijo radioaktivni izotopi, na primer kobalt 60 in cezij 137, dalje konzerviranje s kemikalijami in konzerviranje v spremeni-njem ozračja, kakor tudi konzerviranje s pomočjo več takih sodobnih metod hkrati.

Citronovci — limone in pomaranče so zelo občutljivi sadeži. Na dolgi poti čez morje jih v zatohlih in vročih prostori ladijskih skladišč napadeta plesen in gnitje. Kako jih zaščititi pred mikrobiološkimi vplivi? Izvozniki so temu odpomogli tako, da so v svilen papir, s katerim ovijajo zlasti pomaranče in limone, pripravili s kemikalijo, ki zdravi ni škodljiva. Vendar ima takšno konzerviranje to pomanjkljivost, da se začne pomaranča ali limona kvariti, brž ko se svilen papir odvijte. Zato so ponekod — na primer v našem kemijskem inštitutu »Borisa Kidriča« v Ljubljani — že preizkusili učinek difenila na lupini sadežev, med drugim tudi jabolk in hrušk. Tako so ugotovili, da je tako moč preprečiti staranje ali kvarjenje sadežev za nekaj tednov. Seveda pa bi se takšna metoda konzerviranja pri nas obnesla le v primeru, če bi izvažali večje količine sadja, ali pa bi se hoteli zavarovati pred nevarnostjo, da bi nam zaradi nerednih dobav zmanjkalo na primer limon, v najbolj kritičnem času,

ko razsajajo epidemične bolezni. Nedvomno najbolj zanimivo in gospodarsko učinkovito področje konzerviranja živilskih proizvodov pa je uporaba izotopov, zlasti močnih izvorov kobalta in cezija 137, s katerimi je moč pasterizirati, se pravi, delno sterilizirati nekatere živilske proizvode, med drugimi sladkorno peso. S takimi znanstvenimi raziskavami se že dalj časa ukvarja dr. kemije Marta Blinc v kemijskem inštitutu »Borisa Kidriča« v Ljubljani, ki je pogodbeno prevzel temo »Pasterizacija prehranskih proizvodov« in »Moderne metode konzerviranja živilskih produktov«.

Namen teh študij je — podaljšati živilskim proizvodom dolgo vskladščenja za nekaj mesecev, ne da bi utrpeli večjo škodo bodisi na barvi, okusu, sestavi in podobno. Zamislimo si tovarno sladkorne pese dnevno, kar znese 1000 ton. To so ogromni kupi, ki se kopičijo na prostem mesec in mesec. Medtem ko po industrijskih tirih v tovarno dotekajo novi in novi vlaki s tisoči ton, se sladkorna pesa na ogromnih kupih, izpostavljena dežju, mrazu in snegu, kvari. Kampanja traja navadno 100 dni, po tem času pa sladkorna pesa ne ustreza več za predelavo.

Vprašanje je zdaj: kako ji podaljšati življenje, kako jo obvarovati pred propadanjem, ki povzroča milijardo škod? Rešitev je nakazana: cezij 137. Toda ta rešitev ni brez pogojev. Vprašanje je namreč, da li bo odstotek sladkorja v pesi po obsevanju isti? In še laboratorijski pogoj: mar bo pesa po obsevanju z žarki gama na prostem obdržala iste lastnosti kot sedaj, v zaprtem prostoru?

Vse to je torej še stvar nadaljnega znanstvenega dela. Gospodarski račun pa je zdaj več kot na diani; tovarna s kapaciteto 1000 ton sladkorne pese na dan bi potrebovala kombinacijo 5 sevalnih komor po 200 ton. Stroški za investicije (upoštevamo, seve, novo tovarno) bi se z graditvijo takšne sevalne naprave povečali do največ 37%, računajoč dnevno proizvodnjo 100 vagonov, kar bi edinele preprečilo ozko grlo, ki se vsako leto pojavi v naši tako imenovani kampanji sladkorne pese. Pesa, ki bi jo obsevali od oktobra do decembra, bi lahko neskončno predelovali tja do začetka aprila, kar bi kampanjo podaljšalo za nadaljnjih 100 dni. Kakor kažejo računi, bi se investicije za sevalne naprave silno splašale že v eni sami sladkorni kampanji...

Rešitev je potemtakem tu — učinek bi bil nesporen, če

zlasti če upoštevamo, da je sladkor še zmerom naše najbolj ceneno industrijsko živilo.

Toda tu sta še tista pogoja, ki smo ju prej navedli. Pogoja,

od katerih je odvisna praktična vrednost znanstvenega raziskovalnega dela z naslovom »Pasterizacija sladkorne pese«.

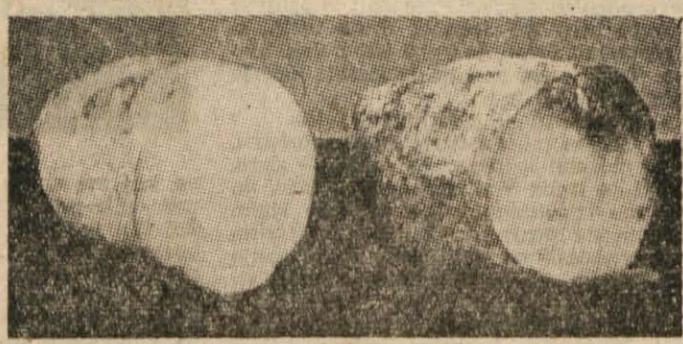
Nande Žužek

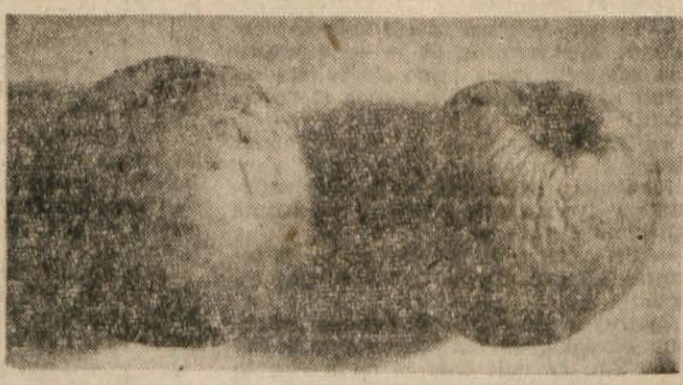
ZARKI GAMA KONSERVIRANI IN NEKONSERVIRANI KROMPIR, SHRANJEN DEVET MESECEV PRI TEMPERATURI DESET STOPINJ CELZIJA

SOLATA, KONSERVIRANA V POLIVINILASTI VREČKI Z DUSIKOM, JE PO PETNAJSTIH DNEVIH KOT SVEŽA

SEDEMESET DNI OSTANE Z ZARKI GAMA OBSEVANA SLADKORNA PESA ZDRAVA, MEDTEM KO NEOBSEVANO NAVADNO NAPADEJO BOLEZNI.

RAZLIKA MED Z DIFENILOM KONSERVIRANIM IN NEKONSERVIRANIM JABOLKOM PO DVEH MESECIH SHRAMBE JE OČITNA.

FINŽGAR O SEBI

Franc S. Finžgar, ki se bliža devetdesetim letom in je torej nestor zdaj živečega pisateljskega roda, je ob koncu preteklega leta izdal knjigo spominov: »LETA MOJEGA POPOTOVANJA« (izšla pri Mohorjevi družbi v Celju, kjer je bil pisatelj dolgoletni urednik). Ta svoj življenjski zapis Finžgar začel pisati med okupacijo in ga končal leta 1944, po osvoboditvi pa ga je dopolnil in zaključil z letom 1952, torej ob prestopu v svoje deveto desetletje. V sklepnih besedi je zapisal: »Zase vem, da je življenjski Dolenčevega študenta, kajzarskega sina iz vasi Doslaviče št. 9, spisana po resnici ne glede na lev in desno.«

Našim bralcem smo iz knjige izbrali nekaj za Finžgarja značilnih šegavih in resnih dogodivščin.

Kot gimnazijec je bil Finžgar sprejet v Alojzijeve, vodja tega zavoda pa je bil Tomo Zupan, prav tako doma iz breznjske fare. Zupan je zahteval, da se morajo očetje gojencev, ko pridejo v Ljubljano, vselej ogledati tudi pri njem. O tem obisku je zapisal Finžgar:

Oče je šel, seveda zelo nerad. Rekel mi je pred vrati: »Potrkaj ti, imam preteško roko, morda ne bo prav.«

Ko se je vrnil iz sobe, si je obrisal pot in rekel: »Nikoli več ne pojdem. Mož je vse zapisal, kar sem rekel; s takim se ni varno pogovarjati. Tebe je zatožil, da vpiješ. Pa sem rekel: štimo ima dobro, to je res. Ko je pasel v Rebri krave, se je drl, da smo ga v polje slišali. Nato je rekel, da greš mimo enega vogla, pa se kar v tri vogle zaletiš. Tega nisem razumel, zato sem rekel: ne vem druge pomoči, tepite ga, kar le sapa da, in sem šel.«

Prvo Finžgarjevo kaplansko mesto je bila Bohinjska Bistrica. Od tude je rad hodil na obisk v Srednjo vas okrog Bohinja in ta pot je bila za tri dobre ure hoda. Nekoč se mu je zgodilo tole:

Neke zelo temne noči sem se vračal po cesti proti Jerki. V soteski nad Bitnjem sem zaslišal korake, ki so se mi bližali. Se malo se nisem bal. Ko sem se pa sešel s prihajajočimi, me zgrabi eden za prsi in mi reče: »Hudič ali si še ta stari? Povej! Če ne, te vržemo v vodo!«

Jaz pa sem ga zgrabil za hodnični ovratnik pri srcaji in ga trdno držal. »Ne povem, ker nimate pravice vprašati. Sam pa ne pojdem v vodo, pojde še kdo z mano!«

Tako smo se vrteli na cesti. Bili so trije, jaz sam. Ko le nisem hotel povedati imena, je eden rekel: »Prižiži žveplenko in mu posveti pod nos.«

Prižgal je, posvetil in v hipu so vsi trije odskočili za korak. In še nerodno so se mi odkrili. Povedali so mi, da so čakali nekoga, ki jim hoče v zelje k nekemu dekletu.

padli v prazno. Če pa ne bo miru, povabim kakih deset gorenjskih prepečev v Kočevje in ti bodo vse te kričave presneto hitro ugnali.«

Iz Kočevja je šel Finžgar za kaplana v Idrijo, od tod k Sv. Joštu pri Kranju in nato v Skofjo Loko. Ko je tamkajšnji župnik umrl, je postal administrator do nastavitve novega župnika. To mesto je bilo določeno za kateheta v samostanu pri nuni, Kaplanu, pa čeprav mlademu, so župljani prigovarjali, naj prosil za službo župnika. Toda on ni prošil. In v tem času je prišel škof v Loko.

Ko smo bili nekoga dne v samostanu pri obedu, ker je imel škof Jeglič tamkaj uradne opravke, smo se mnogo šaljili. Tedaj sem rekel:

»Prezvišeni, ko vsi vemo, da dobi Loko gospod nunski oče, kaj bi bilo, ako bi mene namesto njega postavili za nunskega očeta?«

Vsi so se zasmejali s škofom vred. Ta pa me vpraša:

»Kako bi utemeljili svojo prošnjo?«

»Prav lahko! Jaz bi nune nekoliko pohujšal, nune mene nekoliko poboljšale in bi bilo na vse plati koristno.«

»Oj ti navihaneč,« mi je rekel škof. »Za vas bo bolje, da pojedete v prisilno delavnico k — lumpom!«

V prisilni delavnici, kjer je bil za kurata, sta obiskovala pisatelja med drugimi tudi Ivan in Izidor Cankar. O njiju pravi pisatelj, da sta ga učila pisati.

Mene ni učil nihče pisanja, dokler se nisem seznanil z obema Cankarjema. Kako hitro se mi je zjasnilo, ko smo z Ivanom brali skupno kak moj spis. Nenadoma je kar zakričal: »Ven s tem stavkom! Pa se je spet bridko nasmešnil in rekel: »Oh, zakaj pa tako?«

Izidor mi je prav po šolarsko začel razlagati: »Namesto, da vrtničiš besede, ko pišeš o pomladi, zapiši samo: bila je pomlad. Vse je klič. In konec! Ne ponavljaj starih, resnic!«

Priznati moram, da je bil prvi sad te Cankarjeve uredniške šote povest »Dekla Ančka«. Z njo sem se poslovil od nepotrebnega besedovanja, ki ga je bilo v moji mladosti preveč.

In ena iz Zelimelj: Resnica je ta, da ženske nikoli do dna ne spoznaš.

Nekoč sem šel poletni dan skozi vas. Pridem do neke hiše. Zaslišim jok in pri oknu vidim, kako se vzdiguje moževa pest in pada po jokajoči ženi. Jaz seveda takoj na pomoč! Ko vstopim, mož odneha, ona vstaja in si popravlja razmršene lase. Resno posvarim moža: »Za božjo voljo, kaj pa delate?«

Mož molči, žena pa stopi predme in mi odločno pove: »Ali sem njegova ali vaša? Kaj vam mar, kako se imava midva!«

Ugriznil sem se v ustnice in jo hitro popihal dalje. Spoznal sem tole: če žena ve, da jo mož ljubi, in je prepričana, da ji je zvest, potem prenese tudi tako ljubezen. Narava ima svoja pota.

NAS KARIKATURIST SI JE OGLEDAL PREDSTAVO RATTIGANA »GLOBOKO SINJCE MORJE« V MESTNEM GLEDALIŠČU V LJUBLJANI IN NARISAL BOJVEVA IGRALCE. OD LEVE PROTI DESNI: MAKŠ BAJC (PAGE FREDY), RUSA BOJAVEVA (GOSPA ELTON), EDVARD GREGORIN (COLYER WILLIAM) IN PA SLAVKA GLAVINOVA (HESTER)

»AMBASADOR« si je utrl pot...

Pred dnevi sem opazila, da uprizarja Sentjakobsko gledališče v Ljubljani — kot svojo četrto domačo uprizoritev v tej sezoni — zabavno Korenovno veseloligro »Ambasador«. Bila sem veselo presenečena. Slovenska noviteta, ki je bila na natečaju izvirnih domačih del med pohvaljenimi, a je potem obležala na dramaturgovih mizi ter ni in ni mogla prodrati na površje. Spominjam se, da sem takrat delo ponudila nekemu amaterskemu gledališču, ki pa ga je vrnilo, češ da se situacijsko ne sklada z njihovim okoljem in navadami ter ga publika ne bi dovolj razumela. Raje bi uprizorili Shakespearovo pesnitev »Romeo in Julija«, ker je »lažja«. Čudne, res čudne zahteve. Kako naj si potem slovenski dramatik utira svojo pot? Kosati se s Shakespearom je res precej hudo.

O Antonu Korenu sem takrat le malo vedela. Danes vem, da se je v rani mladosti začel ubadati z gledalištem. Bil je vsekakor idealist... Najprej je delal pri »Ljudskem odru« v Celju, pozneje kot operni pevec v Ljubljani in na Reki, danes pa je gledališki režiser beogradske »Komedije« ter gostuje in piše.

»Ambasador« je eno njegovih zadnjih del, ki je bilo nadvse toplo sprejeto že v puljskem gledališču. Poleg revijske komedije »Male zvezde«, drame »907 dela dobro« in »Crni bratje«, sodi med njegove boljše stvaritve.

Avtorja, ki danes živi v naši prestolnici, kjer se dan za dnem srečuje z najrazličnejšimi problemi vsakdanjega življenja, je zamikal večno aktualni in večno

Takole je v letih pred prvo svetovno vojno Hinko Smrekar upodobil mladega Finžgarja

V Zelimljah je nastal roman »Pod svobodnim soncem«, za katerega je pisatelj predstavljal goro virov. Casa je imel tu dovolj, zato ni imel namena zamenjati fare. Na pomlad 1908 pa je bila prazna fara Sora. Na Skofiji so mu prigovarjali, naj prosil za to mesto, in res ga je tudi dobil. Bil je namreč edini prosilec.

Prositi ni hotel zato nihče, ker so bile v Sori silne homatije. Vsa župnija je bila sprta, vse v tozbah, orožniki so posegali vmes itd. Župnik Brce je bil liberalac in tako je bila fara razcepljena med liberalce in klerikalce.

Ko sem prišel gledat faro, mi je krčmarica, kjer sem imel voz, rekla: »Nikar ne hodite sem, če pa pridete, boste reveži!«

V gostilni je bilo tedaj omizje možakov, ki so me radovedno gledali in molčali. Mene napoved krčmarice ni prav nič oplašila. Naročil sem po svoji gorenjski trmi štefan vina, ga postavil med možake, jim nihal in nazdravil: »Pozdravljeni, moji prihodnji župljani! Vem, da niste tako hudi, kakor je napovedala tale mamica. Pobili me ne boste. Če bi se pa kaj takega lotili, vam povem, da imam toliko orožja, da lahko sedemnajstkrat po vrsti ustrelim. Pa ne bo treba, kaj ne? Pozdravljeni!«

Trčili smo, nihče ni nič znil, jaz sem se pa hitro odpeljal.

Priznam, da posebno duhovska ta zdravica ni bila, v »Hoji za Kristusom« je ni.

F. S. Finžgar je bil v Sori župnik nekaj dni manj kot deset let, od 1908 do 1918. Tu je ustanovil celo vrsto združenj (živinorejsko, strojno, mlekarstvo in vodno za regulacijo Sore) in povsod marljivo delal, kar pričča tudi znana Smrekarjeva karikatura.

V Sori je napisal povest »Dekla Ančka«, ki je zbudila med duhovnimi sobratji upor proti pisatelju, kar je zavrnil s satirično objavo vesti na platnicah »Dom in sveta«, da sta se Ančka in Janez vzele. Tu je nastala tudi kro-

nika prve velike vojne »Prerokovana«. Toda še med vojsko je Finžgar zapustil Soro in odšel za župnika v Trnovo, kjer je ostal do upokojitve (leta 1936) in kjer tudi danes živi.

Bogomil Gerlanec

FRANCE KUNAVER, RAZUM IN LJUBEZEN

V Mali galeriji razstavlja se dni France Kunaer svoje satirične perorisbe. France Kunaer je profesor za likovno vzgojo na zavodu za gluho mladino v Ljubljani, njegove perorisbe pa razodevajo tenak posluš za aktualno vsebino sedanjih dni in so izrazito osebno izpovednega značaja. Govore dovolj nazorno in oblikovalec se pri njih rad tudi za dalj časa ustavi in jih pažljivo »prebiras«.

Svoj gorenjski ponos in pogum je Finžgar kmalu pokazal tudi v Kočevju, kjer je nastopil svoje tretje kaplansko mesto.

va velikega šmarna dan 1897 so prišli iz Gradca v Kočevje akademiki iz Šidmarke iz Gradca. Ta prihod Šidmarke je bil smodnik v mirno mesto. Heil und Sie! To je donelo in se rjulo povsod. Ko je bilo slavnosti konec, je ostalo še kakih 20 študentov iz Gradca v mestu. Ti so bili živahna propaganda za hajnenstvo. Kot bi ljudi zastrupil. Vzeli so nas Slovence na piko in nam grozili. Ko smo imeli Miklavžev večer za slovenske otroke v zasebni hiši, so nas do jutra oblegali in grozili s kamni in noži, da nismo mogli iz hiše. Mene so obetali, da bom pretepen, če se le pokažem zvečer.

Pa sem šel še tisti večer tja, kjer so imeli svoj »abend«. Seveda sem bil neumen in drzen. Vzel sem s seboj revolver in ga v krčmi položil na mizo. Ko so me starejši meščani vprašali, zakaj, sem razložil: »Obljubljeno mi je, da bom pretepen. Nič se ne bojim. Imam šest strelcov, ki ne bodo

DOMAČI anekdoti

PRODNA NEVESTA
Pri generalu »Prodane neveste« v mariborski operi, pred dnevi. Tajnik dvigane telefonsko slušalko:

Tajnik opere: Prosim, naj pride tov. Japelj takoj fotografirat nevesto!

Prodajatelj: O kakšen utri pa je, prosim, poroka?

SVOBODA
Neki novinar je vprašal urednika »Ljubljanskega dnevnika« Mirana Sattlerja, ali naj napiše naslov »25-letnica« ali pa »Centr stoletja«. Sattler je odgovoril: »Clanek je tvoj in kot odgovorjaš za vsebino, odgovorjaš tudi za naslov. Naslov moraš izbrati sam.« Potem pa tiše: »Če nam pa ne bo všeč, ga bomo pa že spremenili.«

* * * KNJIGE IN LJUDJE

Nekoga moraš imeti rad

V času preizkušnje, ko so mnogi verjeli, da je treba nekoga ubiti, je Eva Spitzer, mlada židovska bolničarka, ki je pred ustaškimi nasiljem zbežala v partizane, zapisala v svoj dnevnik preproste besede: »Nekoga moraš imeti rad.« Ohraniti moraš vero v človeka in v njegovo sposobnost, da lahko nekoga ljubiš. Tisti, ki je to vero in ljubezen izgubil ali ju s svojim življenjem sam potepal, je prenehal biti človek.

S temi nekaj besedami bi lahko skopilo in malo poenostavljeno označili delo romana mladega hrvaškega pisatelja Cedo Price »Nekoga moraš imeti rad«, ki je izšel zadnje dni preteklega leta pri zagrebški založbi »Kultura«. To novo pisateljsko ime je bilo slovenskemu bralcu doslej neznan in ne bo odveč, če povemo o njem besedo ali dve in tako hkrati z romanom predstavimo tudi njegovega avtorja.

edinico krajem 1942. leta. Takrat pride v hosto mladi Pavle Božanič, imenovani Polip, in pisatelj nam v krajšem časovnem izseku skozi občutljivo duševnost tega pravkar doraslega mestnega otroka razkriva moralno podobo tedanjega sveta. Skoznjega tipano k spominom Polipovega zgodnje mladosti in ličemo isto človeško jedro z raznoterimi obrazy, o katerem govori naslov romana. Delo je torej izrazilo psihološko zasnovo in postavlja v ospredje moralna obličja ljudi.

Polip je preživljal mladost v prijaznem, nežnosti in ljubezni polnem meščanskemu domu in prva senca, ki je padla na to mladost, je bila pregodna smrt boleljne matere. Ob okupaciji sta se z očcem umaknili iz mesta na stricovo posestvo, kjer pa je očeta kmalu zadela smrt iz krvnih roke. Polip se ne more spridajzati s stricovo pomirljivostjo do očetovih smrtnikov ter se odloči, da pobegne v partizane.

V novem okolju sreča Polip vrsto ljudi. Ta dobro okarakterizirana in individualizirana galerija oseb se razteza od preudarnega, očetovsko strogojstno in blagostojno obdarjenega komandanta »Aleksa«, preprostega, človeško neprizanežnega komandirja »Smanša«, dveh skorajda nezavednih revolucionarjev, kakršna sta Gavril in Maks, mlado Polipovega prijatelja kurirja Ridlega in mitraljezca Stojana do ujetega ustaškega oficirja in partizanske bolničarke Eve. V kateri srečanje s Polipom premakne tiste dane vzroke mladosti, o katerih je v urah obupa verjela, da se nikoli več ne zganajo.

Med prva partizanska doživlja je Polip poleg sto in sto novih vznemirljivih vtisov zapisal tudi dve pomembnejši čustvi: prijateljstvo z Ridlegom in prvo nežnost ljubljene z Evo. Obema je smrt na bojno znamenje izbojevanje bitke »Imerila ostre zarez slovesa. Z mitraljezom mrtvega prijatelja ob sebi se Polip poslavja od umirajoče Eve. Ali je to še tisti fant, ki je prišel v partizane nekaj dni pred bitko z deško radovedno oči? Zapuščeno ga z dediščino dveh dragih mrtvecev na bojišču pred osvobjenim mestom.

Priznam, da posebno duhovska ta zdravica ni bila, v »Hoji za Kristusom« je ni.

Priznam, da posebno duhovska ta zdravica ni bila, v »Hoji za Kristusom« je ni.

Priznam, da posebno duhovska ta zdravica ni bila, v »Hoji za Kristusom« je ni.

Priznam, da posebno duhovska ta zdravica ni bila, v »Hoji za Kristusom« je ni.

CEDO PRICE

Kajetan Kovič

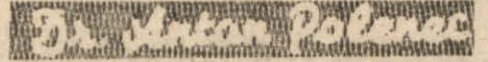
Pogovor z živalmi

in še kaj

Babice so nam pravile, da je na kresno noč mogoče slišati živino, kako se med seboj pogovarja, seveda, če imaš praprotno seme, ki ti je padlo nevedoma v žep... Pravijo, da je imel kraj Salomon čaroben prstan; z njim na roki se je lahko pogovarjal z najrazličnejšimi živalmi, celo ribami in črvi. Nekoč pa mu je slavac zaupal, da ga ena izmed njegovih 999 žen vara z mlajšim ljubimcem. Salomon se je razjezil, vrzel prstan proč, z živalmi pa se ni nikdar več pogovarjal...

Pa pustimo bajke in pripovedke. Danes vemo, da se živali med seboj resnično pogovarjajo, ali bolje, sporazumevajo. Seveda ne smemo živalske govornice primerjati z našo, ki smo se je naučili in ki z njo zavestno izražamo svojo čustva, svoje misli. Živali se sporazumevajo povsem nezavedno, nagonsko. Njim so, bi rekli, besede, s katerimi izražajo različna razpoloženja, prirojene. Seveda jim je prirojena tudi sposobnost, da te besede razumejo in nanje pravilno odgovarjajo. Posebno živali, ki žive v večjih skupinah — družinah, krdeh, jatih, imajo govorico dobro razvito. Razumljivo, saj se imajo s kom pogovarjati. Zelo dobro je znana govornica, s katero se n. pr. pogovarjajo čebele, mravlje in termiti, ki žive v več deset tisoč, tudi sto tisoč in celo milijonih drugih. Čebele z različnimi plesi sporočajo, kje, v kateri smeri, kako daleč je paša. Ptice se oglašajo ob različnih razpoloženjih različno. Naša siva penica n. pr. se lahko oglašuje s 25 različnimi glasovi. »Besedni-zaklad giberna med opicami obsega 10, šimpanza pa celo 30 različnih glasov. Sicer pa ima tudi človek še nekaj take prirojene govornice. Ko pride na svet, že »zna« prav glasno povedati, če mu ni kaj prav. Z jokom izraža svoje neugodje, s smehom pa ugodje. Ta prirojena govornica nas spremlja vse življenje. Tudi zehanje, izraz zaspanosti, je »beseda« iz tega prirojenega zaklada.

Ključ do živalske govornice je prava-prav znanje, dobro poznavanje živalskega jezika. Za noč pa je Lorenz svoji Martini napravil mehko zibelko z električnim grelcem. Lahen virrrrrrr se je zaslišal izpod tople odeje, in Martina je zaspala. Tudi Lorenz se je spravil v posteljo in ravno naj bi zaspal, ko se zasliši iz zibelke virrrrrrrr. Ni se zganil. Kmalu pa se oglasila Martina še glasneje: jaa sem tu, kje si pa ti? »Se vedno nisem odgovoril, še globlje sem se zaril pod odejo in trdno upal, da bo Martina le zaspala; toda ne! Vivivi, se je oglasil mladiček še glasneje, spraščujoče — jaz sem tu, kje si ti? V naslednjem hipu je Martina že glasno in presunljivo zajokala

šesteronogih muzikantov, da je lahko z njimi muziciral.

Od tedaj dalje so različni naravoslovci stopili v najožji stik z živalmi in se z njimi pogovarjali. Eden teh je tudi avstrijski naravoslovec KONRAD LORENZ, odlični poznavalec živalske duševnosti. Naj vavem nekaj njegovih živalskih pogovorov. Čudovito se je znal približati mladim goskam in račkam, tako da so ga le-te sprejele za svojo kokljo in se mu zaupale, da jih je varno vodil...

Lorenza je zanimalo, kako se naveže mladi gosji piščanček na kokljo. Veleč gosji je vzel jajce, ki je bilo tik pred izvalitvijo. Ko se je začel mladiček v umetni valnici izmotavati iz lupine, je bil Lorenz od njem in budno opazoval še nebhogljene gibe mladega bitja. Ko se je mladiček izkobilacal iz lupine in posušil, se je z enim očesom zadržal v Lorenza. Dolgo dolgo ni odvrnila mlada goskica svojega pogleda od človeškega obraza.

Ko se je Lorenz malo zganil in nekaj zamrmral, je mladiček stegnil vrat in prav nalahno začel: prvi pozdrav iz še mehkega kljunčka.

Medtem pa je gos izvalila tudi že ostala jajca. Lorenz je vzel svojega mladiča in ga potisnil k ostalim pod kokljo. Že po nekaj minutah pa se je zaslišal izpod koklje lahen vivivivi. V gosjem jeziku to pomeni — jaz sem tu, kje si pa ti — in res, koklja je takoj odgovorila — gangangangang. V naslednjem trenutku pa je umetno izvaljen mladiček že pokukal izpod gosi, nekaj časa nezaupljivo gledal v kokljo, potem pa se je žalostno čvikajoče — pfip, pfip... poglodal od koklje in se ustavil med Lorenzom in gosjo. Naravoslovec je nekaj zamrmral in že je bil mladiček pri njem in zadovoljen začel vivivivi. Spet je odnesel Lorenz mladička pod kokljo, toda ni napravil še deset korakov. Že je zaslišal za seboj žalosten pfip, pfip. »Kamen bi se omečal, s tako presunljivim glasom je čivkalo mlado bitje, ki so ga komaj držale noge.« pripoveduje Lorenz. Javno je bilo, da je imel ta gosji mladiček Lorenza za kokljo, za svojo mamo. Lorenz jo je res vzel za svojo in ji je dal ime Martina.

»Čez dan sva se pasla.« tako pripoveduje Konrad Lorenz, »goskica je trgala sočno

travo, jaz pa sem moral biti neprestano pri njej, niti za minuto je nisem smel pustiti same. Takoj bi začela žalostno čivkati.»

— pfip, pfip. Vstal sem in pogledal v zibelko. Martina me je sprejela vsa zadovoljna in srečna: prsničnega vivivivivi ni hotelo biti ne konca ne kraja. Potisnil sem jo pod mehko blaznino. Virrrrr se je še oglašila in spet zadremala. Toda ni še pretekla ura, bilo je že pol enajstih, in Martina se je spet vpraščujoče oglašila — vivivivi. Spet je bilo treba vstati. Tako se je ponovilo še štirikrat! — Ura je bila že tri proč, ko je Lorenz jezen pograbil zibelko in jo prinesel k zglatju. Ko se je malo pred četrtro spet oglašila, se je tudi Lorenz oglasil z nizkim gangangangang in lahno potrpečljivo blaznino, pod katero je dremala Martina. Virrrrr je začel mladiček in zaspal. »Kmalu sem se tako navadil na Martino, da sem kar v spanju odgovarjal — gangangangang. Se danes bi tako odgovoril, če bi mi kdo v spanju zašepetal vivivi na uho.« pripoveduje Lorenz.

st naravoslovec se je hotel tako približati se mladim račkam. Nje pa je moral drugače navezati nase, kot je navezal gosko. Ko so se izvalile, je čepel pred njimi in se jim po račje oglašal — kvegegege. In res so se začele račke zaupljivo ozirati v Lorenza. Ko se je čepel premaknil, so se mehki živj kupčki odzibali kar za njim kot za kokljo. Le vstati ni smel, tedaj so začele žalostno čivkati in stikati pri tleh, češ kam je izginila koklja.

Tako je bil Lorenz prisiljen čepeti pred njimi in se jim po račje oglašati.

Ko je tako neke majske nedelje Lorenz čepel vodil svoje družinico med gosto travo in se ji oglašal, je ob vrtni ograji zagledal polno radovednežev. — Ta gotovo ni pripravi, tako so govorili začudenj obrabi ograji, saj niso mogli razumeti, kaj ta debel gospod z brado čepke skače med travo, se ozira nazaj in po račje kvaka. Seveda, če bi videli družinico, ki jo je Lorenz vodil, bi jim bilo vse jasno.

Se marsikaj lepega je doživel ta avstrijski naravoslovec s svojimi živalmi, s svojo Martino in račkami.

Naj na koncu omenim še, kaj je Lorenzov kakađu nekot napravil njegovemu očetu. Ta velika papiga je znala marsikaj. Če je šel n. pr. Lorenz na sprehod, je kakađu letal z njim in nemalekkrat se je drl po gozdu: Gospod doktor, kje ste? Tudi materi je nagajal pri plezanju. Nekoč ji je vzel cel kloščih volne, prijel za konec in z volno omotal smrečico, ki je stala na vrtno. No, nekega dne, bilo je dobro uro po kosilu, pa je Lorenz našel na očeta, ki je ves sključen, držel se za hlače, hitel proti domu in nekaj robanil. »Kaj se je zgodilo?« ga je vprašal sin. »O, ta vražji kakađu! Ko sem po kosilu malo zadržal, mi je plit vse gumbes pri hlačah potrgal...«

ZEMLJA JE NEVARNJA

HENRY MEIER SE ŽE DOLGO UKVARJA S TEORIJO O ZEMELJSKIH ŽARKIH, S POSEBNIMI NA VIDEZ PREDPOSTIMI NAPRAVAMI, KI SO PODOBNE BAJALICAM ZA ISKANJE VODE, PREDVERJA MOČ ZEMELJSKIH ŽAROV NA RAZNIH TERENIH.

Razburljiva, a žal še nedokazana teorija — Ugodna in škodljiva področja zemeljske površine — Skrivnostna sevanja, ki povzročajo hude bolezni, tudi raka in tuberkulozo — Prometne nesreče na »cestah smrti«

All je res, da je naše zdravje in večkrat celo življenje odvisno od zemeljskih sevanj, ki se širijo nad zemeljsko površino in ustvarjajo na njej »škodljiva« in »ugodna« območja?

O tem govore in pišejo že nekaj let. Da so zemeljski žarki, so priznali že številni ugledni inženirji, geologi, zdravniki, biologji itd. Čeprav ta teorija v marsičem ni dognana, je zanje toliko dokazov, da je vredna pozornosti.

Predvsem, kaj razumemo pod pojmom »zemeljski žarki«? Čeprav zagovorniki te teorije že ne soglašajo povsem v definiciji, bi povzeli definicijo enega najbolje upoštevanih, namreč inženirja Wittmanna, ki pravi, da so to električni »žarki«, ki izhajajo iz tal in se vračajo nazaj — brkone v najožji zvezi s težnostjo, električno in magnetizmom. Na zemeljski površini tvorijo zemeljski žarki sistem težajnih polj, ki si sledijo kot šahovska polja.

Kakšne so posledice tega skrivnostnega sevanja?

- Povzročajo fizične pojave, ki je njih izvor težko razložiti. To so spontani požari in pogosti udarci strele na določene kraje.
- Je silno važen faktor človeškega zdravlja.
- Vpliva na duševno razpoloženje človeka (poskusi samomorov, blaznosti, itd.).
- Skrbj za bujnejši ali skromnejši razvoj rastlin in živali.

PODROČJA, KAMOR GOPOSTO UDARJA STRELA

Ne glede na razmikolost geoloških značilnosti so upotovili studni ponavljajoče bližnje enakih okolščin. Točke, kamor udara strela, je lahko vedno ugotoviti, ker je križišče dveh črt na zemeljski površini, ki sta posledica različnih električnih potencialov dveh sosednjih zemeljskih območij. Kjer se ti dve območiji dotikata, nastane vija prevodnosti, ki utegne strela do zemeljske površine.

Te ugotovitve so pripeljale tudi do raziskovanja področij, kjer se ponavljajo spontani požari. Ti požari so posebno pogosti v industrijskih krajih, kjer so nakopičene večje količine premoga, aluminija, plutovinastega, gumastega prahu itd. Vprašali so se, zakaj povečana prevodnost povzroča spontane požare, in prišli so do tega spoznanja: kjer so tokovi zemeljskih žarokov posebno močni, najdejo mikrobi in glive, ki so osnova spontanega požara, odlične »življenjske« pogoje.

Med tistimi, ki zagotavljajo, da je tesna povezava med udarci strele in delovanjem žarokov, bi posebej omenili Luksemburžana Malerja. Trdi namreč, da je v zadnjih tridesetih letih z visoko gotovostjo že vsnaprej določil kraje, kamor je nato udarila strela.

Maler in še mnogi drugi so ugotovili kraje, kjer so prometne nesreče pogostejše kot drugod prav zaradi zemeljskega sevanja. Te nesreče povzročajo zemeljski žarki, ki zmanjšujejo fizične sposobnosti vozačev.

Dr. Beck je napravil številne raziskave na otrocih, ki so boleli za srčnimi boleznimi. Dokopal je se je do naslednje ugotovitve: pri bolnikih, ki jih je poslal na elektrokardiografske preglede, se je pokazalo občutno poslabšanje bolezni, kadar so bili pod vplivom zemeljskega sevanja. Uporaba aparatov, ki preprečujejo vpliv škodljivih valov, pa bolnikovo stanje izboljšuje.

Drugi menijo, da lahko ti žarki pomlajujejo organizem, ali pa mu tudi močno škodujejo. Dr. Dax iz Budimpešte se je dolgo leta ukvarjal z vplivom teh žarokov na človeško telo. Ugotovil je, da se pri raku odločil faktor koncentrirano izžarevanje zemeljskih žarokov, ki dolga leta vplivajo na človekov organizem. Tudi druge bolezni: obolenje ledvic, sladkorna bolezen, tuberkuloza itd. imajo isti izvor. Njegove trditve temeljijo na opazovanjih 500 pacientov. Nadalje trdi, da lahko Geigerjev števec zazbere letni radiacijski porast radioaktivnosti, kjer se pojavljajo zemeljski žarki.

Seveda pa imajo zagovorniki te teorije tudi precej nasprotnikov. Ali naj potemtakem verjamemo teoriji, ki prisloja zemeljskim žarokom to strašno moč? Ali pa naj zaupamo tistim, ki njih obstoj sploh zanikajo? Vsekakor spet priložnost za uganjanje!

Dvajset tisoč let v podzemski jami

LUJDIJE POD MORJEM

Za potapljača je najtežja pot v vodno jamo, kjer plava na slepo in v mrazu. Veliko potapljaških društev se je posvetilo preiskovanju jam in precej pogumni mož se je spustilo skozi zalita vrata v podzemlje. Stiri med njimi so raziskovanje neznanega plačali z življenjem. Noben podvig pod vodo ne zahteva toliko obvladanja samega sebe, toliko načrtnih priprav in skupinskega dela.

Do pred nekaj desetletji je vodna zavesa zatirala notranji jamski svet in eden prvih, ki jo je pričel odkrivati, je bil mladi Francoz Norbert Casteret. Srečal se je s skupino raziskovalcev, ki so v jamah iskali skrivnosti človekove nenapisane preteklosti. Jame v Pirenejih in Dordogne so — razen nekaj španskih — dale začetne podatke iz rane človeške zgodovine, dokler niso pričeli z izkopavanji in z datiranjem organskih snovi s pomočjo izotopov. Francoške jame so prvi privlačne, ker je v mnogih živeli človek in jih krasi s prvo umetnostjo. V Lascauxu so leta 1940 stiri dečki iskali izgubljenega pslička in pri tem našli na predzgodovinsko Sikstinsko kapelo: suhe podzemskie hodnike iz peščenjaka s stenskim slikami bikov, jelenov, ponjlev in severnih jelenov.

Leta 1922 je Casteret slišal o neraziskani jami pri Montepšanu blizu Toulousa. Iz gosto obraslega obramba teče potok, a skozi odprtino se ni mogel zrinuti. Nekaj višje je vhod v ozek, suh prehod, ki privede v dolgi, štiri metre visok hodnik. Ta se končuje s kotanjno vodo in neprehodno steno. Namesto, da bi se Casteret vrnil, kot bi bilo naravno, ga je gnala radovednost, da se je lahkomišelnost odločil spustiti se v vodo brez luči in brez vseh priprav. Lahko bi bil z vodo napolnjeni rovi brezkrajni ali bi prišel v brezizhodno žep, ko bi bil že na kraju moči; mogel bi začasa dospeti na drugo stran — če je bila druga stran — in se znajti v brezdanjem jezeru in popolni temi. Lahko bi izplaval pod obok, poln strupenega zraka ali pa bi se znašel v pasti naplavljenega vejčja.

Casteret je bil izreden plavalec, pod vodo je zdržal dve minuti. Toda bil je sam. Nič mu ga ni čakal pred izhodom, da bi mu prihitel na pomoč. Zakopal je svečo na skalo, globoko vdihnil in se potopil v vodo, z eno roko stegnjeno predse in z drugo na stropu nad sabo. Trenutek pozneje se je že dvignil v svež zrak in popolno temo. Bil je samo sifon. Čutil je, da je v notranjosti prostor, a bal se je izgubiti smer in se je vrnil.

Drugo popoldne je prišel s kopalno obleko in kapo, z nepremocljivimi vžigalnicami in s pol ducata sveč. Spet je spaval skozi sifon in prestopal po vodi, dokler ni prižgal sveče. Kolikor daleč je mogel videti, je bila samo črna voda in suzaste stene. Strop je bil nizko nad vodo. Z eno roko je držal plamenček nad sabo in po temi plaval 130 metrov daleč, nakar so se noge dotaknile spolzke ilovice. Zelo ga je zeblo, a pristanek ga je hrabril.

gore, kjer bi mogel droben slučaj — na primer premočene vžigalnice — postati usoden.

Videl je, da se na kraju dvorane dviga iz potoka debel skalnat steber. Poleg njega je bila globoka kotanja in strop se je nihal proti vodi. Že spet je stal pred neprijetnim sofofonom. Voda je bila globoka in obok je kar sršel od črnih in šilastih kapnikov. Ne da bi pregledal okolico, si je napolnil pljuča, stisnil k sebi svečo in se potopil v drugi prehod. Ni opazil ozkega suhega rova, ki se je očepljal na drugi strani stebra. Razburjenje in mik neznanega ga je gnalo navzgor po strugi reke Stix, kakor jo je imenovali.

Drugi sifon je bil daljši od prvega. Sladnjič je le zlezal na prodnato ilovnato obalo in prižgal svečo. Pred njim je bil nizek rov, skozi katerega je tekla voda. Lezel je vanj po vseh štirih in na glavo mu je kapal pravcati dež, ki je nekajkrat ugasnil svečo. Dospel je v drugo dvorano, večjo od prve. V njej je bila prava zmeda velikih skal, ki so popadale od stropa. Plezal je po spolzkem kamenju in, večkrat mislil, da je prišel do konca, pa je šibko sji svečo odkril spet nov predel te dantejske pokrajine.

Casteret je izgubil občutek za čas. Prišel je do ozke vrzeli, preozke, da bi mogel skoznjo. Vtknil je vanjo glavo in roko in zavriskal. V vodi na drugi strani so bile plavajoče veje in od roke so odskočili paglavci. Vedel je, da te živali ne gredo daleč v podzemskie vode. Blizu je moral biti dušnik (preduh), od koder je prihajal v Montespanko jamo zrak.

Casteret ni mogel na drugo stran in bil je daleč od vhoda. Na poti nazaj ga je nekajkrat popadla groza, ko ni vedel, katera smer je prava. Ko je pritaval iz osrčja hriba, je bila zunanjo noč. Mudi se je v jami pet ur in prehodil tri kilometre.

Edini dokaz, da so v jami nekoč živeli ljudje, je bil živalski zob, ki ga je pobral. Izvedenci so menili, da je od predzgodovinskega bizona, ki ni živel v jamah, zato so ga morali ubiti in odnesti tja.

Drugo popoldne je Casteret vrnil v Montespan in prijateljem Henrijem Godinomu. Voda je bila tako nizka, da sta plavala skozi prvi sifon s prižganimi svečami. Drugi sifon je bil še pod vodo. Toda sedaj sta videla suhi rovi na drugi strani stebra. Stala sta v čarobnem predverju, pod bleščicami se kapniki in svetlični se zasiganjeni stenami. Pred njima se je dvigalo prečudno svetlorumen bleščeče stopnišče kot satovje, napolnjeno z vodo. Bosu sta plezala v tempo po 200 m dolgim, 5 metrov visokem in 4 m širokem zavitem rovu, tlakovanom z mehko glino. Po štirih sta zlezla skozi ozek prehod, kjer sta lahko spet stala. Casteret je kopal po zemlji, da bi našel znake človeka. Roka je prišla za trd predmet. Takoj je vedel, da je obdelan kremen, za arheologa dragocen ključ. Ta preprost kamen je brez dvoma nekot izoblikovala človeška roka in dokazoval je, da so v davni dobi v tej globoki jami prebivali ljudje.

Casteret je dvignil svečo, da bi pregledal stene. Tedaj je nenadoma obstal pred glinasto podobo medveda. Bil je približno meter in četrtdolgi in šestdeset centimetrov visok kip čepčega medveda s šapami, izrgnjenimi predse, kot egiptovska sfiga. Podoba je bila zasigana, kar je pričelo o njegovi visoki starosti, in med tacami je imel medvedjo lobanjo. Kip je bil približno 20.000 let star. Casteret je pre-

mikal svečo in kazal Godinu drugega za drugim, kot jih je zagledal, podobne konj, izoblikovane v reliefu, dva velika leva ali tigra, narejena iz gline, in razne vdolbene skice in mistična znamenja. Našla sta petdeset s kremenastim orodjem narejenih vrezov raznih izumirlih živali ali pa takih, ki so odšle s Pirenejev: divjih konj, bizonov, jelenov, severnih jelenov, košut, divjih oslov, hijen in pirenejskih divjih koz ter gamsov. Tu je bila tudi breja kobla z znamenjem na stegnu, ki se je svetilo po tisočletjih — človeško roko. Casteret je menil, da je magdalenjski človek hotel s tem povedati, da je zaslužil živec, da še skica mamuta in mnogih živali, ki jih je v sedmih milijonih dni kapljanje vode deloma izbrisalo. Našla sta tudi človeško kost in kremenasto orodje. Eno je bilo sredi kapnika. Globoko v zadnjem rovu je bila edina človeška podoba, profil moža z izbočenim čelom, zlomljenim nosom, okroglimi očmi brez vek in kratko brado. V Medvedjih dvoranah je bilo trideset živalskih kipov in zgajena koščena lopatica, kakršno uporabljajo kiperji. Na tleh so bile luknje s sledovi človeških prstov, od koder so umetniki jemali glino. Dve veliki mačji podobni stali v tej skruti dvoranah — leva ali tigra, kdo ve — vsi preluknjani od metov kopja. Krepko oblikovane šape in kremplji so bili nedotaknjeni. Nista pa našla nobenih sledov ognjštih. Očitno v notranjih prostorih ljudje niso živeli. Sklepadajo, da je bil glinasti medved oblečen v medvedjo kožo v tistih davnih dneh, ko je bila montepanska jama še suha, in da so prihajali možje ter ga prebadali s kopji, da bo več sreče na lovu. Predrt je več kot tridesetkrat.

Mnoge vdolbene risbe so bile izbrisane ne le od vode, marveč tudi od šap živih jamskih medvedov. Nad odtisi šap je Casteret našel odtise človeških rok. Zapustil je jama s prividni golih mož, kot je bil sam, ki so prihajali s kadečimi se baklami in se v temnih prostorih na življenje in smrt borili z medvedji.

Prihodnja desetletja so po vseh deželah ustanavljali speleološka društva in jamarji so se za potapljanje opremili z novimi dihalnimi napravami. Sodijo, da je Angliško društvo jamskih potapljačev najbolje izveščano, dasti uporablja dihalni aparat na kisik, s katerim ne morejo globlje kot deset metrov. Je namreč manj obsežen kot aqualung s stisnjanim zrakom in zato bolj pripraven. Nadaljujejo z odkrivanjem podzemskih prostorov v jami Wookey Hole v Somersetsiru, iz katere priteče raka Axe. In so jo že njihovi predniki odkrili. V prvih dveh dvoranah so našli ostankne posode iz železne in rimsko-britske dobe, kar kaže, da so prebivali v njej ljudje skozi stoletja. Odkrili so deset podzemskih dvoran, ki so vse s sifoni in rovi ločene med seboj. Občutek pri teh potapljanjih je popisala jamerica Miss Powell: »Zapustili smo površino in slepečo bleščavo mogočnih luči in zrknilski skozi rjavkasto vodo, ki nas je obhela, ter nenadoma vstopili v povsem nov svet, svet zelenila, kjer je bila voda čista kot kristal. Predstavljajte si zeleno hladnico, kjer so celo senca, ki jih mehko svetlozelene skalni bloki, zelene, toda temnejše. Ko smo hodili dalje, se je od kolen dvigal svetlozelen mlaj in rahlo in nežno padal v globoko zelenilo za nami. Tako tiho, tako mirno, brez znamenj človeške noge, odkar se je raka rodila. Sposlojivo, vendar ne boleče smo hodili, ko smo v prisotnosti nečesa mogočnega in nevidnega. Edini znak tega nevidnega je bilo vse nasluščujoče zelenilo.«

Očistili so rečno dno med vhodom in tretjo sobano in izkopavali peščene bregove z vodnim curkom. Našli so rimsko-britsko posodo, svinčene vrče, štirinajst človeških lobanj in razna kosti ter dve steklenici iz sedemnajstega stoletja. Če bo ta podvig prekinila atomska vojna, bodo našli žuželke, arheološki bodočniki, nekaj steklenice sadnega soka, ki so jih pustili potapljači, in sklepadajo, da je izumrl rod živel in jama od početka, med razvetvom in ob propadu.

Če vprašamo jamarke potapljača, kaj jih jama v splošne mriže jame, kjer se potapljajo v črne vode, bodo odgovorili z znanim speleologom dr. Davisonom: »Ta šport je očitno nevaren, naporen in za novince nevhvalečen. Zanimajo nas arheološke najdbe in nekateri znanstveni podatki. Najmočnejši mik pa je sila po odkrivanju — podobno kot pri planinskem plezanju.«

OSLOVSKA MOLA

Rad je pil in rad je jedel. Bil je upokojen mož iz naše vasi in kar nič se ni mogel vživeti v čas, ki je zagospodaril po naši deželi potem, ko je minila druga velika vojna. Prva leta je še v kamnolomu blizu našega kraja zapisoval ure delavcem in tu pa tam pobiral tudi sindikalno članarino in nosil živilske nakaznice iz občinskega odbora. To so bila zanj še kar blažena leta. Tudi pilo se je še precej. Kozarec pa je znal postaviti na poseben način k žejnim ušnicam, namreč tako, da se je pijača kot hudo uren slap v enem samem požiku scedila v grlo. Kakšni neki so bili ti suhi travniki tam spodaj, ki jih ni zadovoljila nobena mokrota in so bili še bolj suhi po veliki krokariji kakor poprej?

V tistem letu, ko so bile uknjene živilske nakaznice in so bili vpejani boni za oblačila, je Janez Pograjc izgubil ženo in ostal sam s svojo malo njivico in pokojnino.

Njegovi otroci so se bili raztepli po svetu. Imeli so slabo lastnost, da so očetovo pokojnino prištevali k svojim dohodkom, kolikor ta ni služila nujnim potrebam upokojenca in njegovi ženi — kajti ženska je bila prva. Vedno se je oglašala okrog prvega in potem ni prenehala do zadnjega. Upokojeni vaščan je bil prepoln izkušenj iz prve svetovne vojne, ko je služil v avstroogrski vojski pri

pepelnikov in drobnarij, ki jih je privlekel iz svojega potnega življenja. Hišico je bil podedoval po svojih starših in se umaknil v njeno zavetje med vojno vihro.

Vaščani so se bili navadili na moža in na njegove muhe. Včasih so se zgražali nad njegovo leno nesodobnostjo, ko je vse življenje vrel v teh novih časih. Njega pa ni motila družbena dejavnost. Ni utegnil obiskovati zborov volilcev. Edina njegova točnost je bila prvega na pošti, ko je s takim pogledom spremljal poštarčine roke, ki so mu naštevale denar, da je vedno vtrepotala v dobrodušnem nasmehu.

Tako, denar je tukaj! Takšen dan je moral pojesti kisljo jabolko in grizel ga je od gostiča do gostiča. Plačeval je račune, ki so se počasi nakapljali v preteklem mesecu. Dva dečka k dvema dečkoma, tako je pravil čašci vina. Umetna vina pa je krstil za bruce. Silno je sovražil taka vina, ki so prihajala iz šišenske kleti in jih je bilo povsod zadosti. Spotala, ko je gledal črte, ki so križale številke, je od globoke žalosti in sovraštva do takih reči izprašal kakšen kozarec. Pogled mu je trepetal na rokah gostilničarjev. Tako se je izmrcvarila njegova

neka dekčova, a imel je kaj malo stvari, ki bi se dale prodati. Dolge noči in dneve je premišljal, kako bi rešil svojega oslička pred nujno usodo, ki ga je pričakovala zaradi pasive njegovega gospodarstva. Nobena ukana ni bila kos tej pasivi. Sena in otave je bilo premalo za dolgo zimsko dobo. Osel je sicer rad hrustal tudi kruh in takrat so se mu oči smešljale, a med mehkmimi gobčnimi poveskami se je cediła gosta rumena pena. Prevelik je bil oslovski trehuh in previsoka cena kruha.

Nekega jutra je Janez Pograjc srknil požirek žganja in iz prvega jutranjega nerazpoloženja malce bolj pogumno stopil v pozen jesenski dan. Pograbil je lesene vile in šel v nizek senik. Ah, kako so se mu spakovalce te špranje med deskami! Ko da bi se sam vrag smešljajl venjak in mrmral? »Kaj? S čim boš nahnaril oslička, m? Le poberi te slamice, ki so se zarile semkaj med špranje, in tiste sneti, ki jih še osel ne žre rad. Pa še nekaj rezin kruha nareži in si razdeli s svojim štirinoglim bratom zajtrk!«

Pograjc je silovito obrnil in vrgel vile vstran. Stopil je po metlo in nabral še toliko droba v košaro, da so se osletu oči zablikale, ko ga je pričel hrustati. Tudi kos kruha mu je odrezal.

Da, potem pa je v tem hladnem jutru stopil brez srajce do vodnjaka in si nametavo voda na prvi in obrizgal obraz, da je voda škropila po zdrizneni travi in zalivala hlače za pasom. Stopil je nazaj k osličku in ni bil zmogen krute besede. Ne, sedaj mu še ne bi mogel povedati. Roka je gladila svileni dlako in polzela rahlo kot oblak preko temnih oči, obroblihenj z belino. Roka je drsela po ušesih in jih gnečila, ta topla oslovska ušesa, ki od ugodja kar sama silijo k človeku.

»Nikar, nikar,« je zamrmral vs upokojenec. Bilo mu je res hudo pri duši. Kakor da bi bila duša upokojenca položena v cvrčeto se mast in bi jo tamkaj grizla vest zaničevanja od samega sebe. Potem mu je osel obilnil še napet trebušček s toplim jezikom in Janez Pograjc se je storilo tako milo, da je pri pričel pograbiti kolo in se odpejal do gostilne, kjer je upal še na toliko kredita, da si bo lahko privoščil merico.

Nacehana duša. Oči, skozi katere svetlikajo prikrite solze. Nič. Ko je pozno ponoči prikolovratil za plot in legel na hladno travico, da bi našel ključ v skrivnostnem labirintu svojih žepov, ga je še bolj pekla vest. Osel pa se je bil nekako odvezal in že popoldne prebrskal celo dvorišče, da bi našel kaj za pod zob. Trudno je stal na drugi strani plotu in med platicami puhal toplo sapo v gospodarjev obraz. Mesec, ki je počasi drl med vejami žalujke, je obilil gospodarjeve solze s svojo mehko rumenozeleno toplo barvo.

Kako malo sta si želela ta dva tukaj! Malo mrve in poplačane dolgove, pa bi lahko prebreda še to zimo in radostila drug drugega. Saj je osel takemu staremu možu boljši prijatelj kakor žena.

Komaj je odinil vrata v platu in potem sta skupaj poiskala ključ za hišo. Osel je šel prvi, za njegovim repom pa je zadržal gospodar čez prag.

Privila sta lučko na stropu. Janez Pograjc se je opotekal. Toda našel je še poslednji kos kruha in nož. Dal je polovico kruha oslu, drugo polovico pa je začel grizti sam. Pa se mu je zatikal kruh in še od svojega je odškrlil nekaj oslu.

Zrla sta si v oči. Kaj je mislil osel? Stari Pograjc, v starihavem obrazu ves zagrenjen in v optih očeh ves otožen, je šepetal: »Goljufi so ljudje, prijatelji!« Osel mu je stisnil glavo med roki in mirno stal.

»Pravi goljufi, razumeš? Spiješ nekaj dekčev in ni denarja. Zadoližen si ves... Prijatelji si umijejo roke. Socialne ustanove so kot desetkrat zaklenjene železne blagajne. Gostilniške podgane pa te gledajo, ko da jim misliš sod požrti.« Dvignil se je s stola in polzel oslu krog in krog ponižnega telesa. Dvignil je oslu rep in zadeklamiral: »Oslovska rit, to ti je celo življenje.«

Njegov glas je postal močonen. »Za kaj se ljudje borimo? Za čim smo hrepneli? Mi... Ja, jaz sem vse prenel v življenje. Vse sem žrtvoval za blagor ljudstva in mladine, ki danes dorašča in nima usmiljenja s starim možem...«

Spustil je oslovski rep. Potem je pobrskal po omari in našel še nekaj okrepčilne tekočine. Zganje je smrdelo po gnilih tropinah in je zato še pričakal. Kajti če se je kdaj ponoči zbudil, zavil v rjuho, ga je sililo na povračanje po tem smradu, ki je prihajal iz želodca. Za ta odločilen trenutek, ko bo oslu povedal, se že mora nekako osladiti. Kaj bo sama žalost, če ne teče preko nje vsaj kapljica žganja?

Pijača je zahropela skozi široko odprta usta. Oslu pa se je rignilo iz skoraj praznega vampa. Potlej pa je še dolgo v noč poslušal samogovor svojega gospodarja. Ta vzoren samogovor, ki je iz trenutnih molin poskakoval v hropeče besede silnega in predavateljskega človeka. Morda bi osel rekel, da gospodar sploh ne ve, zakaj toliko govori. Pa je le včasih stresel kožo ali malo rignil ali vtrepotal z ušesi.

No, in na kraju govora, ki je bil nekaj časa jadikovanje nad tegobami tega sveta in nekaj časa hvalisanje bratstva med človeštvom in tem edinim oslom, se je razkrila resnica, da bo prišel danes nekdo, ki bo oslu otipal trebuh, si ogledal njegovo zunanjost in poslušnost v vozu. In še to, da je vzel gospodar že nekakšno aro, ki jo je pa že zapil, da bi potolažil žalost.

Janez Pograjc je zaspal oblečen na postelji. Osel pa je vso noč prebodel pri njem in kinkal z glavo nad pijanim trehuhom svojega gospodarja.

Jutro je bilo kisljo. Nizki oblaki so se skoraj zapletali v veje žalujke. Vaščanov ni bilo z vozovi na cesti niti traktorjev z državnega posestva, le nekaj črnih ženic je hitelo svoje pot, saj je bila nedelja.

Soseda, ki je nesla nekam mleko, se je začudila, da ima Pograjc že tako rano odprta vrata in to v nedeljo, ko je rad spal. Videla pa ni prizora v sobi, kjer je še vedno ždel osel ob gospodarju in se je ta prevall tako, da bi mu človek prisojal skorajšnje blijuvanje.

ANEKDOTE

Pesnik Maeterlinck je ravno sedel v neki knjigarni, ko je vstopil kupec, pobrskal med knjigami in naposled odkril Maeterlinckov filozofski opis »Življenjske čebel«.

Maeterlinck se je ves napihnil od ponosa, ker se kupec kar ni mogel ločiti od njegove knjige. Tudaj se je možakar obrnil k pultu in vprašal: »Ali imate kaj podobnega tudi o muhah?«

V Francoski akademiji so razpravljali o besedah za svoj slovit slovar. Ko so prišli do besede jastog, je eden izmed akademikov predlagal: »Rdeča riba, ki se giblje ritensko.« Tedaj je rekel Nodier: »Jastog prvič ni rdeč, dalje ni riba in se premika zadensko samo, če se mu zdi potrebno. Sicer pa je vaša definicija odlična.«

Ob izbruhu rusko-francoske vojne leta 1870 je francoski minister izrekel prosluli stavek: »Z lahkim srcem prevzemamo odgovornost nase.« Ko si je isti veljak po Sedanu še drznil zapeti hvalo cesarju, je zaklical Guizot: »Gospod minister, v marsikateri uri ni dovolj imeti samo lahko srce!«

Vsak večer je mlada krotlika levov stopila v kletko in se nagnila h groznemu levu, da ji je vzel sladkorček iz ust. Gledalci so vriskali.

»Stavim, da tole tudi jaz zmorem,« je rekel Willy, prvi moč pisateljice Colette. »Deset zlatnikov takoj!« je sprejel stavo njegov prijatelj. Naslednji večer, ko je mična krotlika krenila proti kletki, je Willy naglo skočil k njej, jo poljubil, hlastenil po sladkorju — in dobil stavo.

Zoprnan dan za oslovske kupčije. Popoldne so se zbrali najboljši prijatelji. Našlo se je nekaj skisanega jabolničica. Gospodar je pošlal otroka, da so mu prinesli iz tujega kozolca sena. Osel je zažrl. Gospodar in prijatelj pa so se enkrat potipali osla od vseh strani in še večkrat pa kozarčke na mizi.

»Kaj boš, Janez,« so ga tolašili. »Saj si bil poprej tudi brez osla. Boš pa še sedaj. Sicer pa imaš ogledalo in si lahko pogled na osla vsak dan privoščiš.«

Gospodar ni bil užaljen. »Res je, prijatelji,« je rekel. »Pa saj smo vsi osli, kaj bi se prepirali.« Možje so resno prikimali. Otroci pa so se posmihali, ker niso razumeli resnosti tega pogovora.

Popoldne je bil osel prodan. Ponižno je zrl predse, ko so ga porinili na voz z gumijastimi kolesi in ga je neki tujec v drncu odpejal skozi vas.

Gospodar in prijatelj so dva dni pili in plačevali dolgove.

Mesec je svetil drugo noč, ko je gospodar suh kakor poper zažgal poslednjo pesem z mavajimi prijatelji. Še so se objeli stari fantje in Janez Pograjc se je vračal domov z lahko dušo in lahkim žepom, z nepoplačanimi dolgovi, skrb je shranil za drugi dan. Majave noge so se gibale po taktu pesmice: »Dekle, daj mi rož rdečih...«

Da, srečno je minil vogel svoje hiše in malce otožno pomislil: osla ni več, nič več ga ni, prav nič in nič in nič. Potrudil se je, da bi zapel to besediho po neki otožni pesmi. Toda zdrzil se je. Črna senca se je odlepila od vrbe žalujke in šla grozeče proti njemu. Ker pa je videl dvojino, je ta senca še zrasla in čedalje bolj proti njemu se je pomikala. »Razbojnik!« je zajekljal. »Nič me ne strašite in ne iščite po mojih praznih žepih...« Hotel je bežati, ali noge so odpovaldele in tudi glas. Dvignil je roke v zrak in znak predaje. Tako je bulvil v to senco pred sabo, da so se mu preostali lasje žežili in ušesa razširila v pričakovanju poslednjega dogodka v življenju.

To razbojniško strašilo pa je čisto pred njim obstalo in milo zarigalo. Osel je bil ušel in se vrnil k nezvestemu gospodarju. Ko je Janez Pograjc to spoznal, so se mu solze ulile preko oči. Splahnel je strah in v vsej pijanosti je pomislil, da bo morda lahko osla še enkrat prodal. Toda, ali ne gre osel samo enkrat na led?

Ilustrirala Melita Vovk

"NI LOVSKA"

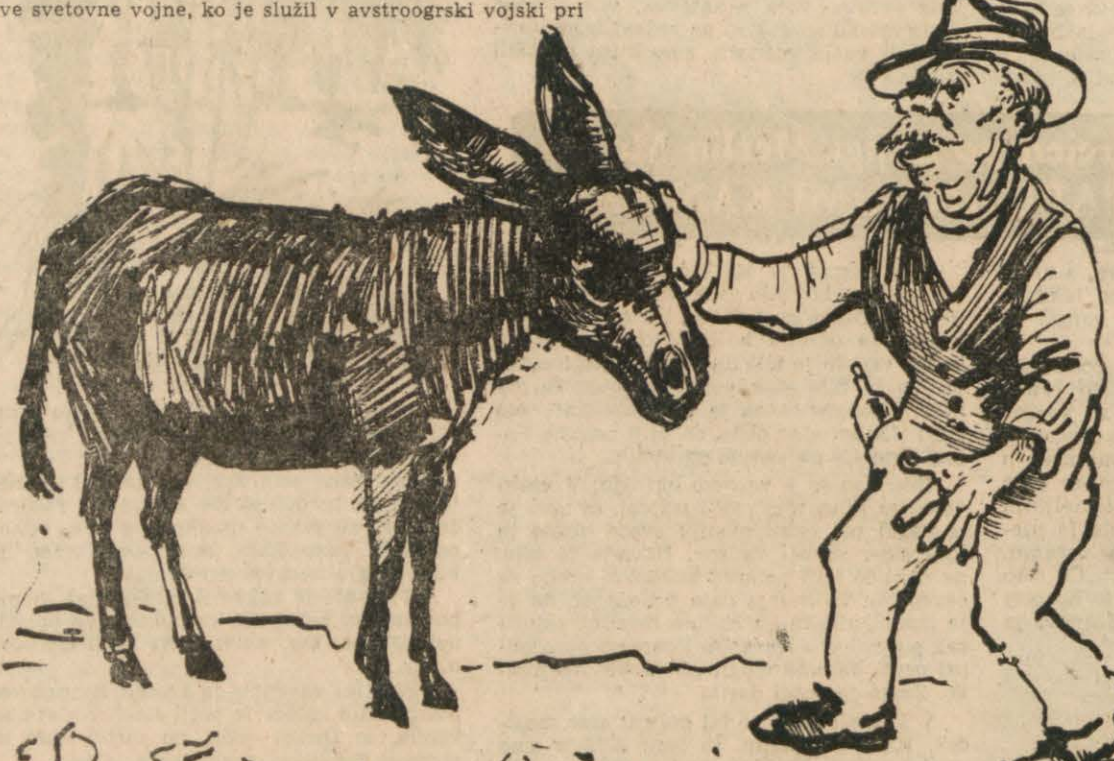
Lovec Boris Šober ZAGREB, Gundulićeva 31 pripoveduje:

»Moj Bart ni samo izvrsten lovski pes, temveč ima tudi sijajno dlako. Kadar se vračava z lova, blatna in umazana — nama pomaga BIS!«

Barta operem v peni, v BIS-ovi raztopini z vodo in takoj je čist, dlako dobi pa mehko in svetlikajočo. Največje presenečenje pa je: odkar so delam, nima Bart nobenih bolh več. To je zelo važno za nas športnike, ki redimo lovske pse v svojih mestnih stanovanjih! Z BIS-om čistim tudi svojo lovsko puško, lovske čevlje in ves kovinski ter leseni lovski pribor.

BIS je res izvrstno čistilo lovskega pribora in zato ga toplo priporočam vsakemu lovcu in športniku.»

SAPONIA obvešča vse prizadete, da lahko brez vsake bojazni za zdravje psa uporabljajo način lovcva Borisa Šobera. Za pranje psa naj uporabijo BIS-ovo raztopino na isti način kot za pranje finega perila.

bolničarjih. Tudi v tej stroki je bil doma in zlasti rad je komu pripravil za zdravljenje pristno domačo slivovko. A da bi si izboljšal gmotni položaj in si tako osamljen izpopolnil življenje s pošteni cilji, je pričel gojiti kure in zajce in še vedno mu je z velikega vrta ostajalo dovolj krme, da jo je lahko prodal. Na njivi je uredil vzorno gojenje hmelja. Seveda ni vseh teh uspehov doregel z enkratnim zamahom bojne sekire in delavnosti. Precej truda je bilo treba. Njegov povprečni delovni mesec pa je znašal samo polovico običajnih dni. Ti dnevi, prepolni fizičnega in moralnega mačka, so bili res delovni. Lotil se je vsakega dela, in glava, ki so jo trgali vseh vrst revmatični krči, je bila še kar zmožna za domišljijo.

Revež je mož, ki je žejen in nima s čim pogasiti žeje. To slabost je pogumno premagoval s potenjem in potem s še bolj pogumnim korakom do vodnjaka, kjer je resnično pil vodo. Da, mnogo let truda je bilo potrebno, da je njegovo kmetijstvo pričelo napredovati, a vzgon sta mu dajala blagoslovljeni hmelj z mehko dišečimi kopolami in pa dolgčas, ki mori osamljene upokojenke. Zanimiva pa je bila njegova kmetinja tudi po drugih lastnostih, ki kažejo šaljivi značaj upokojenca Janeza Pograjca.

Tako je bila njegova hiša še vedno s slamo krita; zelo prijeten družaben koteček je bil pod vrbo žalujko, kjer so se radi zbirali njegovi prijatelji ob prazničnih dnevih. Tu so na zeleno prepleksani mizi stali polni kozarci rujnega jabolčnika in dolge veje so se v otožnih jesenskih večerih zibale nad mizo. Vrba žalujka in prižiganje svetlih zvezd na oboku neba... Posebnost naše vasi. Posebnost ta s slamo krita hišica in ta vrba žalujka. Posebnost ta upokojeni mož, ki je v času alkoholnega veselja vzdrazil tudi ves teden za mizo. Posebnost, ker se je ukvarjal tudi z zbiranjem raznih kulturnih dobrin. Imel je zaboje zaprašenih knjig, vse vrste kipecev in neko reprodukcijo beneške kontese v olju. Soba in veža sta bili prepolni različnih vaz,

dobra volja, s katero je hotel prihraniti dinarčice za pametno reč. Ko je bilo upostavljeno ravnostje, je bil že pošteno pijan. V denarnici se je utež že precej zmanjšala. Toda glavno, bil je spet dobre volje. Lahko je svobodno zapel in zadremal za mizo. Gostiteljji so ga prenašali kakor vse dobrovoljčke takega prijaznega dne. Ostarela roka je smela potipati gibčno natakarično ritko in oči so smele zdrsni s poželjivim pogledom po dojkah, pokritih s svetlečim blagom, on pa je zaživel svoje posebno, drugo življenje. To življenje je bilo obutv s cvetjem domišljije. Mladostne sile, zatajevani talenti, ki se razblinjajo kakor dimne bombice. Trenutki, ko si pesnik, pevec, govornik, vsevedež, osvajalet, razgrajč in sanjač. Da, drsel je v višino nad okroglim steklom, ki je postajalo podobno svetlečim notam. Zmogel je drhteti v silni ganjenosti, dvigajoč se in dvigajoč nad to gnilo vsakdanjostjo z nepetimi prsmi moža, ki pozna božanske cilje.

Potem je denar skopnel in junak se je vrnil v svoj zapeček. Spet je pod slamnato strehico sredi svojih starinskih ikon in netehitih pepelnikov... Divje iskanih čikov. Premetavanje žepov, da bi našel vsaj za škatlico cigaret in dva dečka. Klin na klin, če hočeš zdravje. Rano moraš vsajati, ker ti je postelja nadležna z vsemi neumnimi napravami, ki so položene vanjo. Okna so zadržljiva. Kislih kumaric je premalo. Soda bikarbona je grenka. Hišna vrata so ozka. Kokoši so sitne in brhke, kokice niso nikoli site. »Koruzi ni nikjer... nikjer, nikjer, nikjer...« Hrapav glas, ki bi rajši zapel. »Denarja ni nikjer... nikjer... nikjer... nikjer...« Čuden glas, ki kar ne more ganiti pravega moža.

Kako pa je prišel Janez Pograjc, upokojenec iz naše vasi, do osla? Neke dan se je oglašilo razgibano riganje z njegovega dvorišča. Bajje so mu osla poslali neki sorodniki, da bi otroci, ki prihajajo poleti na počitnice, imeli zabavo. Ta osel je bil tako podoben sam sebi, da mu nihče ne bi hotel priti pod zadnja kopita. Ta kopita so rada poskočila, in sicer nazven in nazaj.

Stefa, ki je prišla k upokojencu po perilo, je zamrmrala: »Glej jo mrho. Se sebi nima dati kaj v gobec...« Nejevoljna je odnesla perilo, da bo vsa premočena, stoječa na dveh opozkih deskah ob potoku, lahko naprej mrmrala: »Glej jo mrho...«

Z nejevoljo, ampak dobro je opravljala svoje delo. Srajce so poskakovale po vodni gladini. Stara ženica z očmi, ki so bile od gub kot zaraščen gozd in prazne kot razbita čaša, je pomislila, kaj bi bilo, če bi bil sedaj lastnik teh srajc v eni izmed njih in bi mu ena ne deski izbijala neumnost iz glave.

Osel pa je ostal v vasi. Bil je vsakomur v zabavo in v zgodnje razvedrilo. Rad je zjutraj iztegnil svoj gobec in glasno iskal priznanja svojemu lačnemu vampu. Umaknil se mu je traktorist z zadruženega posestva in kmet s pohlevnim konjem, ko je vprežen v ličen voziček in okrašeno jermenje s svojim znamenitim gospodarjem vozil kako nepomembnost. Radi so se zbirali otroci od njem, kajti pustil se je jezdit. Izubjal je odgrnine in garje. Njegova koža s svileni dlako se je začela lesketati. Bil je začuda miren in ubogljiv. Tu pa je naš upokojenec pokazal največji zamah svojih zmognosti. Učil je osla po trepteljivega ustavljanja in vračanja na dom v poznih nočnih urah. Razumela sta se bolje ko brata. Osel pa je hodil po dolini in prevažal voziček. Bil je vsaj tako poznan kot kakšna slavena oseba. Saj je sredi avtomobilov in razgibanega modernega življenja vsakemu dobrodušnemu človeku ukresal iskro veselja v srce.

Gospodar in osel. Bil je večer, ko so se v precej oddaljenem kraju razigrani gostje skrili v šupo. Gospodar, prameten v svojem umu, se v trdi temi ni znašel za vogali. Skrbno osličkovo uho, potrebno spanja, pa ga je zaslišalo in gobček je dal rahel signal nepotrpežljivosti. Tako sta potem racala domov po avtomobilski cesti. Bilo ni svetilke na vozu. Toda osel, vajejen reda, ni izgubil desnega cestišča.

Zvezde so pomežikovale in rimska cesta je splavala na drugo stran neba, ko ju je ustavil prometni miličnik. »Stoj, kam pa brez luči?«

Osel je molčal in strigel z ušesi. »Kaj pa imaš na vozu?« Utrujen miličnik se je tiho veselil tak zanimivega srečanja. Tu ni bilo frkanja negotovih luči nočnih šoferjev, niti bučnega hrupa. Bil je prijazen osel, ki mu je pod ročno svetliko zablistela negošana koža.

»Pijano kladlo voziš, kaj?« Morda je osel kaj pomislil, ko je prometnik, nagnjen nad gospodarjem, tiho kiel nad prevetličmi sodi. Potem pa je prometnik zamahnil s svetliko in osel je odrazil s svojim gospodarjem po cesti, na katero je padala svetloba z neba, mlačna meglena svetloba.

Osel je bil tudi koristen. Radi so ga jemali ljudje na posodo in si z njim prevažali manjše tovore. Kako priden je bil in ubogljiv! Vse do tistega dne, ko je upokojenec Janez Pograjc nekaj ugotovil. Bil je precej zadolžen zaradi

Domislice

Vsak možki ima dve naravi: tisto, ki jo pozna njegova žena, in tisto, za katero misli, da je njegova žena ne pozna.

Edwige Feuillère

Prijatelj je človek, na katerega se lahko zanesemo, da se bo zanesel na nas.

Francois Périer

Samo življenje, ki ga živiš za druge, je vredno truda, da ga živiš.

Albert Einstein

Povišati vrednost dneva — to je največja umetnost. (Henry Thoreau)

Tudi sedanost je bila nekdo bodočnost, vendar se ji le redko pozna, iz kako številnih sanj in upov je bila rojena. (Peter Sulm)

Tako smo nečimrni, da nam je celo za mnenje ljudi, za katere nam nič ni. (Marie von Ebner — Eschenbach)

Biti odvisen od nekoga drugega, se pravi, podvojiti strah negotovosti. (Robert Hichens)

EXTRA 515 to je črnilo za vsako nalivno pero

PROIZVOD TOVARNE **Karbon** ZAGREB

Aleksander Beljatev

CLOVEK DVOŽIVKA

Mladenč varno plava v popolni temi. Iztegne roke, otiplje železno skobo v kamnitni steni. Kraj prve je druga, tretja skoba... Tako pride od predora, do vrha napolnjenega z vodo. Hodi po dnu, kljubujući mrzemu nasprotnemu toku. Odrine se od dna, splava na površje — in kazno je, da se je pogreznil v toplo kopal. Voda, segreta v vodnih zbiralnikih, teče po vrhu predora proti odprtemu morju. Zdad lahko Ihtiaandr plava po toku. Prekrži roke na prsih, leže na hrbet in plava z glavno naprej.

Konec predora je blizu. Tam, tik vhoda v morje, spodaj, teče iz razpoke v skali pod silnim pritiskom vroč vrelec. V njegovih strujah šušta na dnu kamenčki in školjke.

Ihtiaandr leže na prsi in gleda naprej. Iztegne roke. Toda je tu za spoznanje hladnejša. Diani se dotaknejo železne mreže, katere palice so pokrite z mehkiimi in spolzkimi morskimi rastlinami ter raskavimi školjkami. Drže se za mrežo otiplje zamotan zapah in ga odrine. Težka okrogla mrežasta vrata, ki zapirajo izhod iz predora, se počasi odpro. Vrata mreže se zaloputnejo.

Clovek-dvoživka odtrga vodo z rokami in nogami in odplava v morje. V vodi je še zmerom temno. Le tu pa tam zažare v črni globini modrikaste iskre nočnih lučk in temnordečih meduz. Kmalu pa se zdani in svetiljakotje se živali druga za drugo ugase svojo lučko.

Ihtiaandr čuti v škrgah tisočere rahle ubode — dihane postaja naporenejše. To pomeni, da ima skalnati rtič že za seboj. Onkraj rtiča je morskava voda vedno pomešana z drobci flovice, s peskom in raznimi odpadki. Morskava voda je tu že pomešana s sladko — v bližini se izliva v morje reka.

»Čudno, kako morejo rečne ribe živeti v kalni, sladki vodi,« je pomislil Ihtiaandr. »Njihove škrge brččas niso tako občutljive za pesek in drobce flovice.«

Ihtiaandr splava nekoliko višje, ostro zavije na desno, proti jugu, potem pa se pogrezne v globino. Tu je voda čistejša. Ihtiaandr je pripilaval v hladni podvodni tok, ki teče vzdolž obale od juga proti severu, do izliva reke Parane, ki potiska hladni tok proti vzhodu. Ta tok teče zelo globoko, gornja meja pa je petnajst metrov pod gladino. Zdad se lahko znova prepusti toku — odnesel ga bo daleč na odprto morje.

Zdad lahko malce zadremlje. Nevarnosti ni; temno je še in morskimi roparji še spe. Pred sončnim vzhodom je tako prijetno malo podremiti. Koža čuti, kako se menja temperatura vode, kako se menjajo podvodni tokovi.

Ze je uho prestreglo zamolkel, bobneč glas, ki mu sledi drugi, tretji. Nad Ihtiaandrom rožljamo sidi verige: v zalivu, nekaj kilometrov od njega, se pripravljajo ribiške ladje na odhod. Zdad, zdad se bo zdaniilo. Tam neke daleč pa enakomerno zaubi. Slišati je vijak in motorije velike angleške prekomorske ladje »Horrox«, ki vozi na progi med Buenos Airesom in Liverpoom. »Horrox« je oddaljen še kakih štirideset kilometrov. In kako razločno ga je slišati! Zvok preleti v morskovi vodi tisoč pet sto kilometrov v sekundi. Kako lep je »Horrox« ponoči — pravo plavalčote mesto v morju luči. Če pa ga hočeš videti ponoči, moros odplavati daleč na odprto morje. V Buenos Aires pripelje »Horrox« ob sončnem vzhodu, ko luči v njem ne gore več. Ne, dremati ne bo več moči: vijaki, krmila in motoriji »Horrox«, zibanje njegovega trupa, žarki obločnice in žaromstov bodo zbudili prebivalce morja. Najbrž so delini prvi zaslišali, da se bliža »Horrox«. Ko so se po-

Neznanec je ubogljivo odložil naočnike in rokavice in Kristo je zagledal pred seboj postavnega, zalega mladeniča.

»Dovolite, da vam ga predstavim: Ihtiaander, clovek-riba ali bolje rečeno dvoživka, on je tudi »morski vrage«, je predstavil Salvalor mladeniča.

Prijazno nasmejani mladenič je segel in dlanec v roko in rekel po špansko: »Pozdravljeni!«

Kristo mu je molče stisnil roko. Bil je presenečen, da ni spravil iz sebe niti besede.

»Crnc, Ihtiaandrov sluga, je zbolel.« je nadaljeval Salvalor. »Ne kaj dni ostaneta tu sama z Ihtiaandrom. Če boš kos novim obveznostim, dobiš službo stalnega Ihtiaandrovega služabnika.«

Kristo je molče prikimal z glavno.

IHTIANDROV DAN

Noč je še, toda kmalu se bo zdaniilo. Zrak je topel in vlažen, prežet s sladkim vonjem magnolij, potonik in resede. Noben list se ne zgame. Vse je tiho. Ihtiaander gre po peščeni stezi črt vrt. Za pasom mu visi bodalo, naočniki in usnjene rokavice — »zabje noge«. Le pesek mu škriplje pod nogami. Stezico je komaj videti. Zakrivajo jo grmi in drevesa. Iz vodnih zbiralnikov se kadil megla. Včasih zadene Ihtiaandr ob vejo. Rosa mu zmoli lase in vroča lica.

Steziča ostro zavije na desno in vkreber. Zrak je čedalje hladnejši in vlažnejši. Ihtiaander začuti pod nogami kamnitne plošče, zadrž korak in obstane. Počasi si natakne velike naočnike z debelimi stekli ter rokavice na roke in noge. Iz pljušč izdihne zrak in skoči v bazen. Voda ovije njegovo telo s prijetno svežino in škrge mu presene rahel mraz. Škržne odprtine se jamejo ritmično dvigati — clovek se je spremeni v ribo.

Nekaj močnih zamahov z rokami in Ihtiaandr je na dnu bazena.

tapljali, so malo prej rahlo vzvalovili morje in Ihtiaandr je to začutil. Najbrž je že odplaval ladji naproti.

Brnenje ladijskih motorjev se razlega od vseh strani: pristanišče in zaliv se prebujata. Ihtiaandr odpre oči, strase z glavno, ko da se hoče otresti še zadnje dremavice, zamahne z rokami, se odrine z nogami in splava na površje. Previdno pomoli glavo iz vode in se ozre na vse strani. V bližini ni ne čolnov ne ribiških ladij. Vzdigne se do pasu iz vode, grebe počasi z nogami in obvisi na morskii gladini.

Nizko nad vodo letajo morskii vrani in galebi, zadenejo kdaj pa kdaj s prsmi all koncem krila zrcalno gladino in zapuste na njej krožce, ki se počasi porazgube. Vrešanje belih galebov spominja na otroški jok. Sustec s krilji je preletel snežnobeli albatros. Njegove močgne perutí so črne, kljun rdeč z rumenim koncem, kremplji pa oranžni. Leti proti zalivu. Ihtiaandr malce zavistno gleda za njim. Razprostre albatrosove črne perutí merijo najmanj štiri metre. O, ko bi imel takšne perutí!

Na zahodu tone noč za daljne gore. Na vzhodu je že napolnila jutranja zarja. Morska gladina je rahlo, komaj vidno vzvalovala in se zalesketala ko zlato. Beli galebi, ki letajo čedalje višje, so pordeili.

Po bledi vodni gladini se pretakajo modrikaste in sinje stezice. Sinjih stezic je čedalje več. Veter pihava vedno močnejše. Na peščeni obali je že videti nakodrane rumenkasto bele jezičke plime. Voda ob obali postane zelenkasta.

Bliža se celo ladjevje ribiških ladij. Oče mu je zabudil, da se ne sme pokazati ljudem. Ihtiaandr se potopi globoko v vodo in zaplava v hladni tok. Tok ga odnese še dlje od obale proti vzhodu, na odprto morje. Kamor se ozre, povsod vidi modrikaste temo morskii globlin. Rbfe plavajo mimo, videti so svetlozeleni, s temnimi lisami in progami. Rdeče, rumene, zelenkaste, rjave ribe kar naprej švigajo mimo ko roji pestrih metuljev.

Od zgoraj se razlega brnenje, voda potemni. Nizko nad vodo je letel vojaški hidroplan.

Nekoč je takšen hidroplan sedel na vodo. Ihtiaandr se je neopaženo oprijel železnega ogrođa njegovega točnika in... malo je manjkalo, da tega ni plaval z glavno: hidroplan je nenadoma vzletel in Ihtiaandr je skočil izpod njega, ko je bil že dobrih deset metrov visoko.

Ihtiaandr privzdigne glavo. Sončni žarki se mu prelivajo malone nad glavo. Bliža se pol dne. Vodna gladina je že podobna zrcalu, iz katerega odsevajo kamni plitvine, velike ribe in sam Ihtiaandr. Zdad se je zrcalo ukrvilo, upognilo, in kar naprej se giblje.

Ihtiaandr zaplava. Valovi se zibljejo. Ihtiaandr pomoli glavo iz vode. Vzdigne se na greben vala, zdrkne ob njem v globino in se spet vzdigne. Oho, kaj se dogaja okrog njega! Na obali že šumi plima, buči in bobni po skalah. Voda ob obali je dobila rumenkasto-zeleno barvo. Piha oster jugozahodnik. Valovi naraščajo. Na njihovihi grebenih se pojavljajo kupčki pen. Morje kar naprej pljuska čez Ihtiaandra. To mu je prijetno.

»Zakaj,« premišlja, »so videli valovi temnomodri, če plavaš proti njim, če pa se obrneš, so bledi?«

Z grebenov morskii valov se požene jata rib — dolgorepih letetihi rib. Zdad višje, zdad niže mimo grebenov in globeli med njimi leté kakih sto metrov daleč in padejo v vodo, potem pa spet skočijo iz nje in lete naprej.

Beli galebi se zibljejo nad vodno gladino in plakajo. Črni burjevestniki, najhitrejšé ptice, režejo zrak s širokimi perutimi. Ogromen zakrivljen kljun, ostrí kremplji, temnorjava perje z zelenkastim kovinastim odenkom, gošča oranžne barve. V bližini pa druga črna burjevka, svetlejšé barve, z belimi prsmi — samica. Ko kamen pade v vodo in že drgeta v njenem krivnem kljunu modrikasto srebrnkasta ribica. Nad morjem letajo albatrosi. Obeta se vihar.

Viharju naproti brččas že letí čudovito drzna ptica — palameda. Ta ptica vedno pozdravi vihar s svojo pesmijo. Zato pa ribiške ladje in razkošne jahte na vso moč beže k obali, da bi se skrile pred viharjem.

Morje je zastrito z zelenkastim mrakom, toda skozi debelo plast vode je še moč raz-

znanostjo, toda zaradi takšnih zdravnikov, kakor ste vi, zaradi domišljavihi in nečloveških zdravnikov, se množice odvažajo od medicine. Zdravniki vaše vrste ustvarjajo padarjem dobičke!

»Vaši nauki so dragoceni, jemljem jih na znanje, je iztisnil Voisin skozi zobe in zardel od besnosti. Vstol je in rekel jezno:

— Obzlužem samo to, da vam še ne morem naprtiti sodnije na grbo. A na to ne boste dolgo čakali!

To je bilo eno od tistih človeških bitij, ki je zmožno pri moškem vzbuditi čustvo neizmerne vdčnosti, vzbuditi čustvo zaščitnika in nežnosti — ali prav tako prebuditi v njem strahotne strasti, sadizem, vzbuditi željo do poniževanja.

In morda je lahko prebudila ta nasprotujoča si čustva celo pri istem človeku.

Simon je končno povsel pogled k otroku. Bil pa je pri tem tako presenečen, da se je komaj komaj premagal, da ni izbruhnil v smeh.

Spoznal je, da je bil otrok mrtev.

— Toda, ubožica, je rekel, toda...

— Pogledala ga je z očmi, ki so bila eno samo vprašanje in ena sama prošnja.

— Rešite ga, gospod Simon, ozdravite ga!

— Ampak, saj... Ali vendar ne vidite, da ne živi več, je rekel nežno, kolikor je le mogel.

Spočetka se je zdelo, da ga sploh ni razumela. Rahlo je zmajevala z glavno, od leve na desno in od desne na levo in njene ustnice so se premikale, ne da bi skozi nje prišel en sam glas. Potem je nenadoma, kakor da bi besede »ne živi več« šele počasi dospete do njegovega razuma, padla na kolena pred Simonom. Se vedno je predenj molila svojega mrtvega otroka.

— Vrnite mi ga, gospod Simon!

To je bil tisti »gospod Simon«, o katerem je brala v časopisu in ki je imel moč, da je obujal mrtve!

To je bil crnc, ki je prišel iz skrivnostne Afrike, oborožen z vsemogočimi tajnostmi. To je bil čarovnik Simon.

Po stedah njegovega salona so visele maske s spakodranimi obrzi, silke grozihih bogov, kipci, maliki in ščiti nenavadnih oblik in barbarskih barv.

— Vrnite mi ga, gospod Simon, je stokala mati. Samo njeza imam na svetu. Vrnite mi ga!

Mrtvi otrok je bil pravi lepoteč, kodrast svetiljak. Na vrhu glave je bilo jasno videti široko črnkasto rano.

Simon je stopil v svoj kabinet in zgrabil telefon:

— Halo, doktor Voisin? Ali lahko nemudoma pridete k meni? Prosim vas?

— Pripovedujete mi, da je ta otrok umrl na cerebralni hemoragiji, ki je posledica fraktur, ki je nastala ob nekem padcu. Kako pa to veste?

— Mati mi je to povedala, gospod doktor! Seveda pa jaz pri nesreči nisem bil prisoten. Morda je bil otrok tudi ubit z udarcem ilikanika? Kdo bi to vedel?

— Tega vas ne izprašujem, je rekel Voisin suho. Naj je otrok padel ali pa naj so ga ubili, to me ne zanima. Jaz nisem policaj, jaz sem zdravnik. Jaz bi rad vedel samo to, na kakšni osnovi ste vi postavili vašo diagnozo (v besedo diagnozo je vložil vso možno ironijo). To vašo diagnozo cerebralne hemoragije, ki je posledica fraktur, lobanje, je kontal.

— Hemoragija možganske opne, po vsej verjetnosti, je rekel Simon in dodal še celo vrsto strokovnih izrazov, pač zato, ker ga je prijelo veselje, da bi se bolj razdražil Voisin.

Ta je planil pokoncu.

— Kaj pravite? Pogledjte, pogledjte! Ali ste to dragoceno indikacijo ugotovili vi z vašim nihalom? Ali pa ima morda vaš pogled lastnosti žarkov?

— Niti prvo niti drugo, gospod doktor! Zaslišal sem mater. Ona je ugotavljala, kako je utrip polagoma ponehaval, kako je ponehaval dihanje, kako je postajal omtičen...

— In to vam je bilo dovolj, da ste si ustvarili vaše drobne dedukcije? Sila ste!

Voisin je sedel v Simonovem delovnem kabinetu. Osobno in strupeno je stoval pri Simonovi mizi.

V sosednji sobi je ležal otrok na nekem divanu. Mati in Yvon sta sedela pri njegovem vzglavju. Yvon je skrivaj pogledoval mlado ženo in strah ga je bilo, ko je v njenih očeh opazil neko svetlobo, zaradi katere je moral pomisliti na blaznost.

— Zakaj je gospod Simon poklical tega zdravnika? Nočem, da bi se zdravniki ukvarjali z mojimi malimi Nočem, da bi se ga dotikali! Nočem niti, da bi ga gledali!... Samo gospod Simon...

V delovnem kabinetu je Voisin medtem napisal svoje sporočilo.

— In naj povem še to, je rekel grenko, če bi ta avša nemudoma tekla v bolnišnico, namesto da je tako neumno izgubljala svoj dragocen čas pri vas, bi kirurška intervencija morda le rešila njenega fantka!

— Povsem se strinjam, gospod doktor. To je žalostno!

Kaj?

Osuplo in jezno je Voisin skočil na noge.

— Pa tudi cinizma vam ne manja! Navsezadnje, čigava krivda pa je to, kaj? Ah, da, vi se lahko pobahate, da opravljate sijajen posel, vi in vaši kolegi!

— Pardon, gospod doktor! Čigava krivda? Toda... krivda leži vendar v praznovornosti ljudi in pa v nesramnosti novinarjev! Neumne ženske so vsepovsod ponavljale in govoričile, da sem napravil čudež. In to so brezvestni novinarji na svojem večnem lovu za senzacijami celo natisnili! Ko so me polklicali k postelji gospe Mériadeceve, je bila v omotici. Umirala je. Rešil sem ji življenje, to je dejstvo. Toda to je tudi vse! Nikoli nisem rekel, da sem jo obudil od mrtvih!

— Seveda, seveda. Saj nisem tako neumen! Vi ste se pa pač zadovoljili s tem, da ste ljudi pustili brati časopise in da pač niste protestirali. Saj niste neumni! Vsekakor je bilo bolje, da ste dobiček spravili v žep.

— Dobiček? Je zaničljivo ponovil Simon. Desetkrat

več zaslužim kakor vi, gospod doktor, in lahko bi tudi... Voisin je spet skočil na noge.

— ... in lahko bi tudi zaslužil še dvakrat več, če bi se mi zahotelo. No ja, lahko mi verjamete, da se nikakor ne šalim, če vam rečem, da mi ni ni denarjal Prav res mi ni do denarja! Pogledjte...

Vzel je svojo kartoteko in izvlekel kartotečni list.

— Do zdaj sem poslal v bolnišnico profesorju Chataigneru dva sifilitika, dva sklerotična, štiri kancerje in prav toliko tuberkulozih in še kakih deset drugih bolnikov. Častna beseda! Te bolnike bi lahko izkoristil in jim izvlekel bankovce za bankovcem. A odgovedal sem se temu v interesu bolnikov samih. In kar se tuberkuloznih tiče še to: poslal sem jih k Chataigneru samo zato, da bi se pokazal kot dober kolega, kajti med nami povedano, jaz jih lahko zdravim prav tako dobro, kakor on — če ne celo bolje.

— Tako predržno trdite, da lahko zdravite lezije in zapirate kaverne?

— Seveda, gospod doktor!

— In to samo s pomočjo vašega magnetičnega »fluida«?

— Samo s polaganjem rok, gospod doktor! In s pomočjo bolnika samega seveda, je skromno prideljal Simon. Znanost premoalo razmišlja o moči psihičnega nad organizmom in narobe. V celoti mislim, da zdravniki zelo malo mislijo na to.

— Ah, da! Psihozomatija! je rekel Voisin, se smejal in zmigoval z rameni.

Simon je vzel naslednji kartotečni list.

— Kar se pa vas oseбно tiče, gospod doktor, si dovoljujem, da vas spomnim, da sem kanaliziral k vašemu kabinetu kakih petnajst hudih bolnikov, med njimi enoslerjetv endokarditisi, dva pulmonarna infarkta in en azotemičen com. Same »sijajne« primerke! — Saj vi prav radi uporabljate to besedo, ali ne? Nekakšne »slasčiče«! Ali mi lahko navedete kakega drugega padarja — ne rečem: ki bi vam jih toliko poslal, ampak vas vprašam samo, ki bi vam poslal enega samega bolnika, odkar opravljate zdravniško prakso?

— Ali me tako opozarjate, da sem vam pozabil pošiljati procente? Dihtimije celo s svojimi tovariši ne praktikiram, je rekel Voisin kar se da žaljivo.

Simon je stisnil zobe in se zadržal.

Z enim prstom je Voisin zaničljivo potisnil predenj poročilo o smrtnem primeru.

— Kaj boste storili, da obudite tega otroka od mrtvih? se je posmehnul. Malo čira čara in komedija bo odigrana, ali ne?

Simon je prebledel — to se pravi, postal je siv.

— Vaša plemenitost vam nalaga dolžnost, moj dragi taunaturg, je okrutno nadaljeval Voisin. To je pač najmanj, kar morate storiti za tega fantiča, saj ste vi krivi njegove smrti. Ali ne? Torej, malo čire čare...

Pokazal je na malčke, na kipece, na spačene maske barbarskih barv in dodal:

— Kaj pa še čakate? Kaj pa vas stane — takle čudežek?

— Ali vam še niso nikoli povedali, da ste zelo neplemeniti, gospod doktor Voisin, je odgovoril Simon z ledenim glasom. Vi ste morda kakor sod napoljeni

PADAR

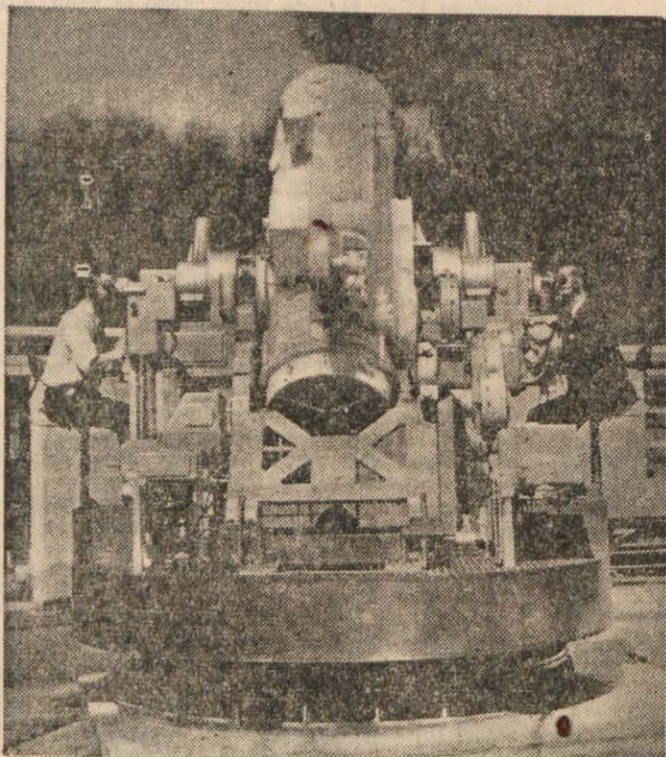
Prve Kéry

Newsakdanje

Top proti plicam 20. stoletja?

ONE MARVEČ ORJASKA TELESKOPSKA KAMERA KI AMERICANI Z NJO SPREMLJAJO POLET SVOJIH RAKET PRVE KILOMETRE PO VZLETU, FILM O VZLETU LAHKO STROKOVNIAKOM POKAZE VSE NAPAKE KI SE ZARISEJO KOT ODMIKI Z NAPREJ PREDVIDENE POTI. TA KAMERA POSNAME NA 70-MILIMETRSKI TRAK 60 SLIK V SEKUNDI. PREDMETE JI PRIBLIŽA 2 IN POL METRA DOLG TELESKOP KI JE TAKO MOČAN, DA JE MESEEC VIDETI Z NJIM ODDALJEN KOMAJ 400 KILOMETROV. TUDI RAKETE »ATLAS« IN »THOR« ZASLEDUJEJO S TO KAMERO.

MOŽ S 600 OTROKI

AVSTRJEC DR. HERMANN GMEINER JE PRED DESETIMI LETI SE ŠTUDIRAL MEDICINO. DO DANES PA JE POSVOJIL ŽE 600 SIROT ZA TO GA BO SAM DR. SCHWEITZER PREDLAGAL ZA NOBELOVO NAGRADO ZA MIR. OSIROTELEM OTROKOM V AVSTRIJI JE DR. GMEINER ZGRADIL HIŠICE OB NASELJENIH KRAJIH. V VSAKI STANUJE PO OSEM VAROVANCEV, VSAKA TAKA SKUPINA IMA TUDI »MATER«, KI JIM JE PRIPRAVLJENA POSVETITI ŽIVLJENJE. TEM NASELJEM PRAVIJO VASIČE SOS DR. GMEINER SILNO RAD POTUJE PO VASEH, DA OBIŠE SVOJE DRUŽINICE. Z OČETOVSKO AVTORI-

NETO REŠUJE PROBLEME OTROK KI MU ZAUPAJO VSE TEŽAVE. SREDSTVA JE PRED LETI ZACEL ZBRATI TAKO, DA JE S PRIJATELJI PO ULICAH DELIL LETAKE S PROSNJAMI ZA PRISPEVKE. KUPIL JE NAJPREJ VELIKO TEMA LIŠICE IN Z DARILOM TIROLSKE INDUSTRIJE ZGRADIL PRVIH NEKAJ HIŠ. VEČINA JE V ZACETKU SKEPTIČNO GLEDALA NA NEGOVO POČETJE IN TUDI DRŽAVA MU NI ZAUPALA. DANES PA 500 TISOČ AVSTRJEC V MAJHNIMI, A REDNIMI PRISPEVKI VZDRUŽUJE OTROŠKE VASICE SOS. PO NJEGOVEM VZGLEDU IMAJO TAKE NASELBINE. V KATERIH OTROKOM BREZ STARŠEV NADOMESČAJO DOMAČE OGNJIŠČE. TUDI ŽE V FRANCJI, ITALIJI IN NEMCIJI, TAKO RASTEJO SIROTE V TOPLEM DRUŽINSKEM OKOLJU. NE PA V SIROTIŠNICAH, KI SE ZDJO ZACETNIKU TE AKCIJE SOS MRZLE IN OTROKOM NE MOREJO NADOMESTITI MATE- RINSKE LJUBEZNI.

Nov obraz med novimi obrazy

ZADNJE PARIŠKO ODKRITJE V FILMSKEM SVETU JE MLADA SYLVIA LOPEZ, KI JE ČEZ NOČ ZASLOVELA V FILMU TABARIN. PRAVIJO, DA V FRANCOSKEM FILMU NI SE BILO TAKO NEVERJETNO FOTOGENIČNEGA OBRAZA, KOT GA IMA SYLVIA

NAJMLAJŠA STUDENTKA

Novem Beogradu živi skoraj 5 tisoč študentov, med njimi pa tudi najmlajša študentka beograjske univerze — Slobodanka Raičević iz Leskovca. Slobodanka je komaj 18 let, pa je sedaj že v drugem letniku na fakulteti!

Slobodanka se je rodila 1940. leta. Ko je imela komaj štiri leta, je znala že dobro čitati in pisati. Osnovno šolo je dokončala z odličnim uspehom že takrat, ko so njeni vrstniki po letih šele začeli hoditi v prvi razred. Potem pa je morala počakati leto dni, ker tako mlade deklice niso hoteli sprejeti v gimnazijo. Ko je 1956. leta dokončala gimnazijo, se je vpisala na filozofsko fakulteto, kjer študira jugoslovansko in svetovno književnost.

Najmlajšo beograjsko študentko poznajo vsi prebivalci študentskega naselja, kličejo pa jo »Svrčica« ali pa kar »pionirka«.

loval še v znani ilindenski vstaji.

Stari upornik Todor Sakota je za svoja bojevanja prejel mnogo priznanj; med drugim še danes hrani kriv turški meč, ki ga je med eno od vstaj odvezel nekemu turškemu begu in ga je potem smel obdržati. Zaradi svojih zaslug uživa Sakota tudi danes vso pomoč oblasti. Sedaj, v globoki starosti, mirno živi, najljubše razvedrilo pa so mu gusle, ki nanje zaigra in poslušalcem zapoje katero od junaških pesmi iz davne preteklosti.

VAS BREZ DIMNIKOV

Popotnik, ki zaide v vas Bačindol, ob poti med Novo Gradsko in Slavonsko Požejo,

lahko z začudenjem ugotovi, da so v tej hrvatski vasi skoraj vse hiše — brez dimnikov! Vščani na svojih zidanih hišah ne postavljajo dimnikov, marveč naredijo na pečeh in stenah zgrade samo primerno velike odprtine, da more skozi dim na prosto.

Pravi dimnik imajo v Bačindolu samo nekatere novejšje hiše in zato to vas v novogradiškem okraju upravičeno imenujejo »vas brez dimnikov«!

KLUB »COPATARJEV«

Po vsem svetu je mnogo svojevrstnih klubov, ki že s svojimi nazivi dokazujejo čudastvo svojih članov, saj obstajajo razni klubi zmrazjenčev, klubi amaterjev nemogočih reči, klubi hudih jedcev, klubi velikanov in celo klubi tepcev, katerih člani so bili vsaj že enkrat ogoljufani. Pa tudi »Mesto na Miljacki« — Sarajevo se lahko »pohvali« s svojevrstnim klubom, ki bi mu le težko še našli par: v Sarajevu je namreč — seveda zasebno! — klub »copatarjev«!

Ta »klub« združuje vse tiste Sarajevčane, ki so doma »pod copato« svojih »boljših polovic« in ki jih seveda tega ni sram na glas povedati. »Copatarji« se vsak teden sestajajo v bifeju »Beograd«, kjer jih že vsi poznajo. Ko ima klub svoj »delovni sestanek«, jim natakariji v kotu sobe pripravijo večjo mizo, da vsa okoli nje prostora vse »članstvo« klub šteje kakih 15 moških, ki so vsi stari nad 40 let. Posebno veselje zavlada med drugimi gosti bifeja ob 21. uri, ko se vsi člani kluba kot en mož dvignejo in se naglo odpravijo vsak na svoj dom. »Hora legalis«!

Ta svojevrstni »klub« ima tudi »legitimacije«, in v njih napisan statut kluba, ki se ga morajo člani obvezno držati.

Statut med drugim pravi: da je lahko »copatar« vsak državljani, ki mu doma ukazuje žena (člen 8.), da mora vsak »copatar« brez ugovora izpolnjevati ženine ukaze (člen 36), da morajo »copatarji« doma pomivati posodo, prati, ribati itd. (člen 47.), da mora »copatar« mirno prenesti, če ga žena za vsak prekršek poštemo namlati (člen 49.) itd. ...

NA TEKMI PODRL OSLA!

Nedavno tega sta nogometni moštri iz Tovarne glinec in aluminija in iz Skradina odigrali prijateljsko tekmo, ki bi potekala povsem normalno, če je ne bi prekinil svojevrsten doodek:

Igralec »Skradina« Ante Skorić je z žogo tekel proti nasprotnikovemu голу; preigral je nekaj igralcev nasprotnega moštva in pot do vrat na koncu igrišča je bila prosta. Tedaj pa se je »na terenu« nenadoma pojavil pravi, živi — osel! Skorić, ki je bil v polnem zaletu, se ni mogel več ustaviti in se je z vso silo zaletel v žival. »Paul« je bil tako silovit, da sta se oba, žival in igralec, v hipu znašla na tleh.

Tekmo so seveda morali za nekaj časa prekinuti, ker trmast žival ni in ni hotela z zelenega igrišča. Končno so svojeglavega osla z združenimi močmi nendarle odlekli in tekma se je lahko spet v miru nadaljevala.

Proti plazovom

VENDARLE VAM LAHKO POKAZEMO TUDI BOMBO, KI NI NAMENJENA ZA POBIJANJE LJUDI. IZDELAL JO JE ŠVICARSKI INŠTITUT ZA PROUČEVANJE SNEZNIH PLAZOV. DA BI Z NJO PRAVOCASNO SPROŽIL NEVARNE PLAZOVE NA IZPOSTAVLJENIH PROMETNIH KRAJIH. STROKOVNIAKI, KI NATAKNO VEDO, KAM MORAJO BOMBO VREČI, DA SPROŽILO PLAZ, JIH MEČEJO IZ LETAL KAR Z ROKAMI.

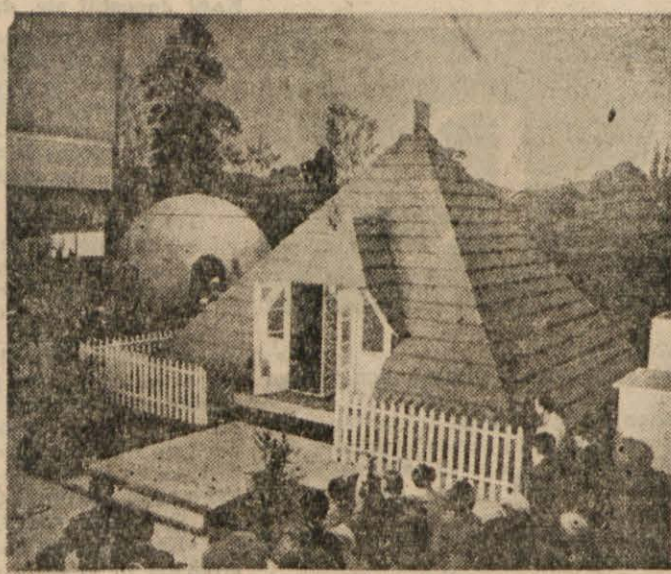

POD MORJEM ČEZ ATLANTIK

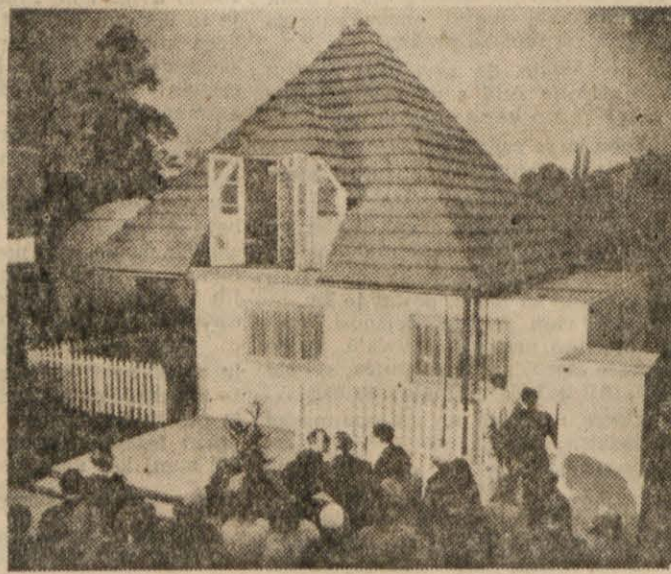
AMERIŠKA ATOMSKA PODMORNICA »SKATE« SE JE TE DNI VRNILA V SVOJE DOMAČE PRISTANIŠČE PORTLAND. PRISPELA JE IZ ANGLIJE IN NJENA POSADKA OD ODHODA Z ANGLEŠKE OBALE DO PRIHODA NA AMERIŠKO OBALE NI VIDELA BELEGA DNE, OSEM DNI IN ENAJST UR SO PLULI POD VODO. NE DA BI SE ENKRAT SAMKRAT DVIGNILI NA POVRŠJE, TUDI SVOJEVRS FEN REKORD!

KUPIM POL HIŠE!

NA LONDONSKI RAZSTAVI »IDEALNI DOM« SO POKAZALI TUDI TO NENAVADNO NEMSKO MONTAZNO HIŠO, KI JO LAHKO KUPIŠ V DVEH POLOVICAH — SEVEDA JE PRIFROČLJIVO, DA KUPIŠ NAJPREJ STREHO. ŽE V STRESNEM DELU SO VSI ZA STANOVANJE POTREBNI PROSTORI. PA ČEZ NEKAJ LET ZAZELIS VEČEJEGA STANOVANJA, SI PREPROSTO KUPIŠ ŠE DRUGI DEL TE MONTAZNE HIŠE, DVIGNES STREHO IN GA VTKAŠ PODNJO, KOT KAZE NASA SPODNJA SLIKA.

SPET PLEŠE

V NAŠEM TEDNIKU SMO ŽE POROČALI O NESREČI PRIKUPNE ITALIJANSKE TELEVIZIJSKE ZVEZDE IN PLESALKE ANNE MARIANI, KI JE PRI ČESTNI NESREČI ZGUBILA OBE NOGI. ZDAJ ANNA MARIANI SPET HODI PROTEZE SO JI NADOMEŠTILE NOGE IN ZDAJ Z NJIMI ŽE PLEŠE! ... ŽE MEDTEM KO JE LEZALA V BOLNIŠKI POSTELJI, JE POKAZALA NEVERJETNO VOLJO DO OKREVANJA. S PLESNIM MOJSTROM CARENNIEM POIZKUŠA ZDAJ PRVE PLESNE KORAKE MOGOCE SE JI BO POSREČILO. SAMA JE TRDNO PREPRICANA ...

»Zganje prosim!«

TUDI ZLATA RIBICA LAHKO ZBOLI ČE NOČES, DA BI POGINILA. JO MORAS ODNESTI K ZDRANIKU ZA RIBE. TAM SE LAHKO PRIPETI, DA JI BO ZDRAVNIK PRIPOROČIL DIETU Z ZGANJEM — SICER NE PO KOZARČKU AMPAK PO KAPLJICAH. VENDAR SAMI BREZ ZDRAVNIŠKEGA NASVETA RAJE NE POIZKUSAJTE NI VSAKO ZDRAVILU ZA VSAKO BOLEZEN!

Kaj so poklicne bolezni?

LJUDJE JIH ŽE ZDRAVNIJ POZNAJO, PROUČEVATI PA SO JIH ZAČELI ŠELE V NOVEJSEM ČASU

Ze zdavnaj so ljudje opazili, da so se pri posameznih obrtnikih pojavile določene bolezni in poškodbe pogosteje kot pri drugem prebivalstvu. O tem pripoveduje stari zapiski iz Egipta, Grčije in Rima. Hipokrat, medicinski mojster v tretjem stoletju pred našim štetjem, je opazil značilne bolečine v trebuhu to-plicev svinca, prav tako pa so nastali tudi kronični revmatični pojavi pri ljudeh, ki so delali v vlažni, in pri rudarjih, ki so bili pri delu v neprijetnem položaju.

Poklicne bolezni so začeli resneje proučevati v 17. stoletju, ko je Bernard Ramasini, kasneje imenovan »oče delovne medicine«, objavil klasično delo »Razmišljanje o obrtniških boleznih«, ki pomenj sintezo o poklicnih boleznih v fevdalni dobi. To delo je postalo kasneje izhodiščno točka za nadaljnje proučevanje poklicnih bolezni.

Ko so ljudje izumili stroje in sezidali tovarne, so nastale v proizvodnji spremembe, delavec je postal nujno potreben »živi dodatek stroja«, ki se mu je moral prilagoditi. Zaradi enostranskega razvoja tehnične strani delovnega procesa in slabega socialno-ekonomskega položaja delavca je nastala neskladnost med človekom in delom oziroma med tehničnim napredkom in fiziološkimi sposobnostmi delovnega človeka. Ta neskladnost se je kazala v naraščajočem številu telesno in duševno izčrpanih, poklicno ali splošno bolnih ali poškodovanih delavcev, v

zmanjšani storilnosti in v gospodarskih izgubah.

Človeku kot glavnemu in najvažnejšemu čimtelju v proizvodnem procesu se zdaj v obliki higiensko-tehničnih in socialno-ekonomskih zaščitnih ukrepov posveča mnogo večja skrb, vendar nove surovine, novi tehnološki procesi in delovne metode povzročajo nove poklicne bolezni in poškodbe.

Ob tem nastane vprašanje, kaj so pravzaprav poklicne bolezni. Mednje sodijo vse poškodbe glede na zdravstveno stanje, ki nastanejo pri opravljanju stalnega poklica v najširšem smislu besede. Škodljivi faktorji lahko izvirajo iz proizvodnega in delovnega procesa ter iz delovne okolice, iz splošne organizacije dela in tudi iz pomanjkljivih higiensko-tehničnih pogojev in naprav na delovnem mestu in v delovnih prostorih. Pri tem ne gre prezreti dejstva, da so pri razvoju poklicnih bolezni razen teh čimteljev velikega pomena tudi individualne lastnosti človeškega organizma, priložena in pridobljena odpornost in še več drugih reči. Na razvoj poklicnih bolezni vplivajo pozitivno ali

negativno tudi čimtelji izven delovne okolice ter življenjski in kulturni standard in način življenja v prostem času. Povzročitelji poklicnih bolezni so torej lahko fizikalno - mehničnega, kemičnega ali biotičnega značaja. Ti povzročitelji delujejo praviloma neopazno, postopno, med-

Krilce za životeem za deklico lahko naredimo iz svoje stare obleke. Pod njim bo nosila bluzice, ki se hitro operejo.

ni ljudje, ki delajo izjemnih pogojev in na zdravju škodljivih delovnih mestih, upravičeno pričakujejo zaščito, ker so prav oni

poglavni čimtelji pri zvišanju življenjske in kulturne ravni posameznika in skupnosti.

Dr. D.K.

NEKAJ O STEZNIKU

Steznik je nujen sestavni del garderobe sleherne močne ženske. Če hočemo, da nam bo služil čim dlje časa, je treba primerno paziti nanj. Ker je v neposrednem stiku s telesom, ga je treba pogosto prati, to pa je kar težavno delo, ker je od

skrbno drgnete z ostro ščetko, kakršno uporabljate za umivanje rok. Potem steznik izplaknite v več vodah, ne obešajte ga na vrvi, da bi se voda odcedila, marveč ga zavijte v frotirko in stiskajte, da bo brisača vsrkala vlago. Potem ga razgrnite po suhi brisači. Likati ga je treba, dokler je še malo vlažen, pri tem pa skrbno pazite, da ne pride likalnik na gumijaste dele, ker bodo gumijaste nitke popokale že po prvem takem likanju.

Če je steznik ves preprežen z gumijastimi nitkami, ga splahnite v več vodah, ker po splanju kar sam spet zavzame poprejšnjo obliko. Če boste steznik tako prali, bo dolgo lep.

Morale bomo začeti misliti, kako bomo oblekle naše malčke za pomlad

Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani je izdal knjigo »Dieta pri ledvičnih in srčnih boleznih.«

To je zdaj že šesta knjiga tega Zavoda. Visoka naklada in ponatis ostalih knjig so dokaz, kako velika je bila potreba po takih pripomočkih. V knjizici je zdravnica povedala najpotrebnejše o značilnostih bolezni, o načinu življenja bolnikov in osnovna navodila za prehrano, to, kar bolnik delno že ve iz razgovorov z zdravnikom.

Drugi dve knjizici pa je namenjen izbirni živi in pripravljani jedli za bolnika. Vsakemu, ki boleha za to boleznijo, bo postala knjizica dragocen svetovalec in pomočnik. Izbirna jedil je izredno velika, saj je knjižica okrog 200 receptov. S tem je zagotovljena preprostost dietne prehrane, ki že sama na sebi dela bolnikom težave zaradi majhnih količin soli, ki jih smejo uživati.

negativno tudi čimtelji izven delovne okolice ter življenjski in kulturni standard in način življenja v prostem času. Povzročitelji poklicnih bolezni so torej lahko fizikalno - mehničnega, kemičnega ali biotičnega značaja. Ti povzročitelji delujejo praviloma neopazno, postopno, med-

pri kateri se mora zdravnik ukvarjati s preventivo in zdravljenjem hkrati ter aktivno sodelovati pri ugotavljanju povzročiteljev poklicnih bolezni.

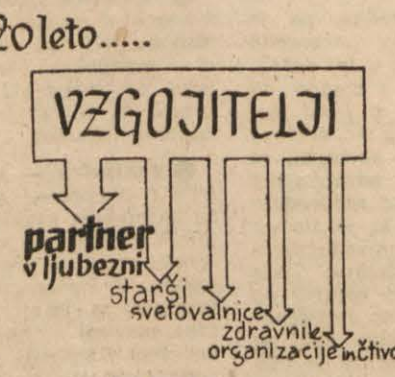
Naše zdravstvene oblasti zagotavljajo velike možnosti za spoznavanje, preventivo in zdravljenje poklicnih bolezni. Delov-

tega odvlna prožnost in tudi lepa zunanja podoba. Morda bi storili takole:

Namočite ga v mlačno milnico in ga dobro gnetite, nato ga dajte v vročo vodo, v kateri ste prej raztopili kak pralni prašek. Ko se bo voda ohladila, operite steznik tako, da ga

Koledar spolne vzgoje

SREDI ISKANJA ŽIVLJENJSKEGA PARTNERJA

RAZVOJNE ZNACILNOSTI

Fiziološke: Vzajemno delovanje živčnega sistema.

Psihološke: Obogatitev in poglobitev spolnega doživljanja. Življenje spolnih težej z željo po nežnosti, zaščiti, razumevanju ipd. Iskanje osebe, ki bi lahko dopolnjevala njegovo osebnost in odzvela njegove čustvene potrebe. Težnja po prilagoditvi lastnih navad in zadržanj takim, ki jih opaža pri partnerju. Idealiziranje partnerja v ljubezni.

Sociološke: Nagibnost k izolaciji iz družbe. Prvotno začne misliti o ustanovitvi lastne družine in lastnega doma.

VZGOJNI UKREPI

Pouk: Posredovanje osnovnih spoznanj o zakonskem življenju, o potrebi zakonske nežnosti in o tem, kako je potrebno čimdlje zadrževati vzduje »smedenih tednov«.

Pouk o čustvenih in spolno-erotičnih motnjah pri obeh, posebno še pri vsakem posebej glede na značilnosti njegovega spola. Pouk o pogojih telesnega in duševnega zdravlja pri obeh zakoncih. Opozorilo o kvantnih posledicah »srednjega ljubimkanja«. Seksualni odnosi so samo del zakonskega življenja. O ekonomski plati zakona in roditeljstva. Družina je socialna enota.

Pouk, kako je treba voditi dom. Opozoritev na vrednost seznanjanja z ljudmi, organizacijami in knjigami, da si človek tako pridobiva vedno nove informacije in navade.

Navade: Odstranjevanje je treba situacije, ki vodijo do močne seksualne razdraženosti in silovitosti. Samodisciplinina v vsem, tudi v spolnih rečeh. Oblikovanje skupnih interesov in udeleževanja.

Zadržanja: Dogovor v takšnih rečeh, kot je na primer denarna medsebojna odvisnost ali pomoč zakoncev, če bi eden moral zapustiti službo zaradi bolezni, družinskih dolžnosti ipd.

V ZAKONSKEM PRISTANU

RAZVOJNE ZNACILNOSTI

Fiziološke: Postopno ujemanje pri vzajemnem spolnem zadovoljevanju. Močne so razne življenjsko-funkcionalne spremembe.

Psihološke: Povečana čustvena prilagodljivost med obema. Razvoj vzajemne ljubezni, obzirnosti in spoštovanja. Postopno spoznavanje zakončeve osebnosti z vsemi napakami in pomanjkljivostmi, torej ne več je kot popolni ideal. To pa ni nujno, da bi delalo zakon nezadovoljiv. Težava zaradi spreminjenega načina življenja.

Sociološke: Prejšnje interese za dom začno nadomeščati zunanji interesi, zlasti pri moških (društva, klubi...).

Pogost umik od socialnega udeleževanja, delno zaradi finančnih vzrokov.

ZE SREDI LASTNIH OTROK

Pouk: Popolnejše spoznanje o načinih spolnega zadovoljevanja, posebno o načinih, kako doseči medsebojno spolno harmonijo. Opozorilo, da potrebuje vsako seksualno medsebojno osrečevanje svoj določen čas.

Pouk o različnem splošnem doživljanju, n. pr. v času mene, menstruacije, nosečnosti, dojenja itd. O nalogah roditeljev. Osnovno seznanjanje z otroško psihologijo.

Navade: Naglo razpoznavanje čustev zakonca. Odkritost v različnih nazorih glede vedenja doma; popustljivost v različnih. Razvoj vzajemnih interesov in vzajemnih oblik razvedrila. Medsebojno spoštovanje.

Zadržanja: Vzajemnost v vseh stvareh. Ne pravte povečati tempa seksualnih odnosov. Spoštovati zakonskega druga kot v času zaljubljenosti. Pripravljenost pozabljati in odpustiti. Pripravljenost dovoliti zakonskemu drugu svobodno intelektualno, kulturno in socialno udeleževanje.

ZE SREDI LASTNIH OTROK

RAZVOJNE ZNACILNOSTI

Fiziološke: Endokrine spremembe v materi, posebno v času nosečnosti, poroda in dojenja.

Psihološke: Močan porast roditeljskega nagona in roditeljskih čustev.

Sociološke: Izpopolnjevanje družine kot socialne enote. Pogostna omejitvev v družbenem udeleževanju, zlasti dokler so otroci malhi.

Dostikrat nevarna težnja zagospodovati nad otrokovimi čustvi.

VZGOJNI UKREPI

Pouk: Popolnejše spoznanje duševnosti otroka in njegovega razvoja. Pouk o ciljih, metodah in možnostih spolne vzgoje. Seznanjanje z značilnostmi različnih otrokovih razvojnih stopenj. Pouk o tem, kakšna vprašanja lahko v določenem obdobju pričakujemo od otroka in kako mu je treba odgovorjati. Seznanjanje z delom v soli, organizacijah, klubih, krožkih.

Navade: Oče mora prevzeti primeren delež pri skrbi za bodočega otroka. Starši morajo znati prilagoditi svoje roditeljsko nadzorstvo različnim razvojnim stopnjam otroka. Spoštovanje otroka v vseh rečeh. Sosoglasje z zakonskim drugom glede vzgoje otroka.

Zadržanja: Obzirnost moža do ženinih odgovornosti v okviru doma in izven njega. Pripravljenost, da se otroci začno osamosvajati od roditeljev. Pravilno prijateljstvo in čustvenost do otrok, toda ne jih obremenjevati s svojimi čustvi in nežnostmi. Pripravljenost iti s časom tudi kot stari starši.

F. P.

Zaupaj mi

ZAKON NA »POSKUŠNJO«

Nisem mu prisodil dosti nad dvajset let in res je skoraj drzalo. Njegova zunanost mi ni razodevala nič posebnega. Ni bil ravno lepotee, toda vsekakor eden takih, ki jim ljudje pravijo: — Kar eden fant. — Izraz obraza je govoril, da je pošten, toda še zelo mlad in neizkušen.

Ker iz izkušenj vem, da je moškimi navadno težje navezovati stike, sem mu za začetek prihranil svoje običajno vprašanje: — Kaj vas tare? — Zanimal sem se za njegov poklic, za delo, ki ga opravlja, njegova postranska veselja. To mu je položaj očitno olajšalo. Povedal mi je, da je kvalificiran delavec in z zaslužkom še kar zadovoljen. Ko sem bil se zanimal, kje si je pridobil kvalifikacijo, se mu je pogled skoro nekoliko zameglil.

— Oh, ni bilo lahko, — mi je odgovoril. — Veste, bil sem sirota in sem večino svoje mladosti preživel pri tujih ljudeh. Ko sem bil v industrijski šoli, sem stanoval v internatu... Zmotil sem se, ko sem mislil, da sva s tem zadela jedro njegove težave. Vsekakor pa sem mu z uvodom olajšal pot, da se je svojemu problemu laže približal in mi ga povedal. Toda ko je omenil internat, v katerem je bil preživel tri leta, ni hotel ali ne mogel naprej. Nastala je mučna tišina. Namerno mu nisem hotel pomagati, ker sem sodil, da mora sam premagati oviro. In res je po nekaj trenutkih napete tišine naravnost bruhnilo iz njega:

— Kmalu po internatu sem se na vrat na nos oženil. Njej je bilo komaj devetnajst let,

meni dvajset. Ker sva vedela, da bodo poroki vsi nasprotni, nisva nobenemu od domačih niti povedala. Jaz svojih tako nimam, njena mati ima še dva mladoletna otroka in stanovanje imajo sami premlajno. Jaz imam skromen kabinet. Popravil se je: — No, bolj prav bi rekel, nekakšno luknjo...

— In v to sobo ste pripeljal ženo in... — In v to sobo sem pripeljal ženo, — je ponovil za menoj. — Nisem se niti spomnil, da bi sobo vsaj malo uredil... Saj veste, — je nadaljeval, kot bi se hotel opravičevati, — sam nisem imel nikoli pravega doma, pa nisem vedel, da je to tudi važno. Pa še tako malo sem bil doma, zmeraj sem hodil s tovariši...

Pogledal me je kot nekdo, ki mu ni toliko potreben nasvet, kolikor olajšanje očitkov, ki si jih nalaga sam. Moral sem ga razbremeniti: — Ljudje, ki so svojo mladost preživeljo po zavodih, večkrat res nimajo dovolj smisla za zakonsko in družinsko življenje.

Ni mi odgovoril, zdela pa se mi je, ko da mu je žal in laže obenem. Rekel pa ni ničesar, marveč čisto podzavestno segel po cigareta na mizi in me prosil, naj mu eno podarim. Izkoristil sem priložnost, ko sem mu prižgal, in navrgel kot mimo-grede:

— In zdaj se z ženo zelo pripravata? Hripavo, skoro sunkovito se je zasmejal:

— Ne samo to, enostavno je pobegnila. Rekla mi je, da sem jo ogoljufal, vzela je svojo obleko in se vrnila k materi. Danes sem dobil že poziv od sodišča. Vložila je tožbo za razvezo... Ne veš, kaj naj naredim?

— Ste jo imeli zelo radi? Najprej je le zmignil z rameni in šele čez čas je rekel: — Zaletel sem se. Ampak kaj naj naredim zdaj?

Zaril sem se v njegov obraz, ki mi ga je trdovratno umikal. Tako krčevito sem si poskušal predstavljati, kakšna je ona, da sem skoraj pozabil, da človek čaka na moj odgovor. Nato sem mu rekel: — Po spoznanju, da ste se zaleteli, zares ni mogoče misliti na spravo. In končno, ali bi ženi zdaj lahko nudil kaj več?

Po teh besedah se je dokončno osvobodil. — Tako rad bi vse to pozabil, ko da ni bilo... Tega zadovoljstva sem se veselil in bal obenem. — Življenja ne pozabljam, iz življenja se lahko samo učimo za naprej, lahko nas spametuje, če ga ocenimo prav...

Pogledal me je: — Ne bojte se, to bo zame resna šola. — Govorila sva še o tem, kaj vse si je treba zagotoviti, o čem vsem si bili glede sebe in partnerja na jasnem, preden se odločimo za tako važen korak, kot je zakon. Vseskozi me je pozorno poslušal. Potem je vstal, mi stisnil roko in rekel:

— Prosil je bom, naj mi oprosti. Zares sem bil nespamet, ampak nisem mislil nič slabega. Poskušaj naj se iz tega učiti tudi ona, obema bo koristilo...

Vrata za njim so se neslišno zaprla.

Popoldanska spomladanska obleka, ki ima na svojevtrsten način ukrojen pas.

Seznanite se z lastnostmi aluminijaste posode

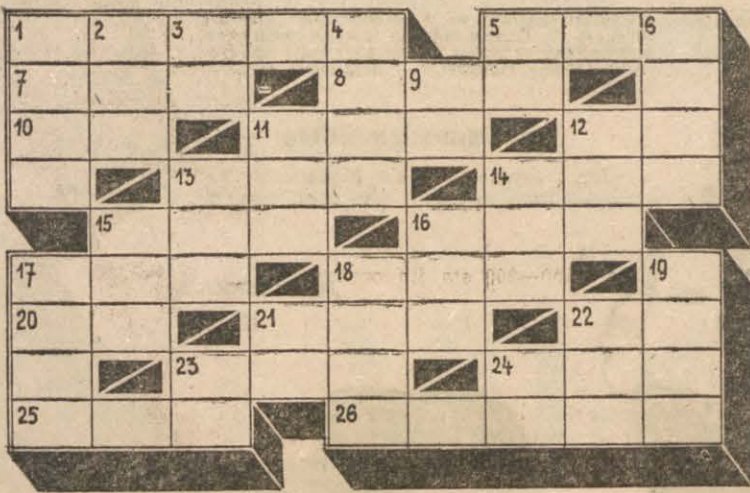
»PRETIS«
Podjetje »TITO«
SARAJEVO

Aluminijasta posoda »PRETIS« je izdelana iz posebne zlitine aluminija z globokim vlečenjem iz enega samega kosa. »EXTRA - PRETIS« posoda ima okrepljeno dno debeline 6 mm in ročke iz bakelita, ki se ne segrejejo.

ZAJRAZTERITO S MEH

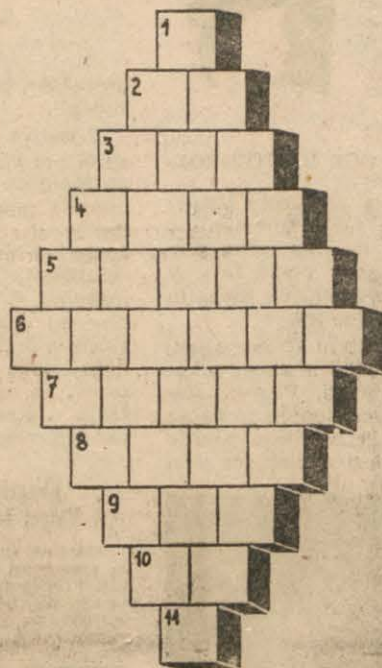
ZLOGOVNA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. zbirka likovnih umetnin, 5. izmenjava nazorov, razprava, 7. stenska opna, 8. trgovec z rabljenimi predmeti, 10. vnebam se za kaj, zelo se navdušujem, 11. jezero in reka v severozahodnem delu SZ, 12. krstače, 13. kraki, v pravokotnih trikotnikih, 14. izvori svetlobe, 15. s svinčnikom upodobim, 16. žigi, 17. dokaz odsotnosti ob času zločina, 18. popolna privrženost, 20. manjša utežna enota, 21. tisti, ki s sladkournim govorjenjem slepi ljudi, 22. hude žuželke, 23. samokolnica, 24. obokan hodnik s starištem, 25. prizadevanje, težnja, 26. skrivaj prenašati kaj čez mejo.

italijanski ljudski ples, 9. glavno mesto SSR Letonske, 11. obdelam s sekuro, 12. udomačevati zver, miriti, 13.

DVOJNA PIRAMIDA

Vsaka naslednja beseda je sestavljena iz črk prejšnje besede, ki jim v zgornjem delu po eno črko še dodajamo, v spodnjem pa odvezujemo.

1. medmet začudenja, 2. reka v Sibiriji, 3. južnoameriška nestrupena kača velikanka, ki doseže tudi do 6 m dolžine, 4. kroglja, 5. stara volja mera za vino, 6. izbočena ograjena ploščad pri stavbah, 7. zračnoplov, 8. orožje južnoameriških Indijancev, 9. pesna prireditelj, 10. nota v solmizaciji, 11. protivni veznik.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. Anapurna, 8. Onega, 13. rekord, 14. nenaden, 16. hrana, 17. Tine, 18. one, 19. oni, 20. pologa, 22. (Ivan) Mlaček, 23. DDT, 24. lapidariji, 26. ra, 27. kar, 28. novak, č, a, 29. sukam, 31. mik, 32. se, 33. vandilizem, 36. fen, 37. il, 38. udelan, 39. lek, 40. neo, 42. Ilir, 43. kelih, 45. Jalovec, 47. Sahara, 48. atoli, 49. Astrahan.

REŠITEV MAGIČNEGA LIKA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno in navpično: 1. Balaton, 2. Alabama, 3. naborek, 4. starina, 5. pomenek.

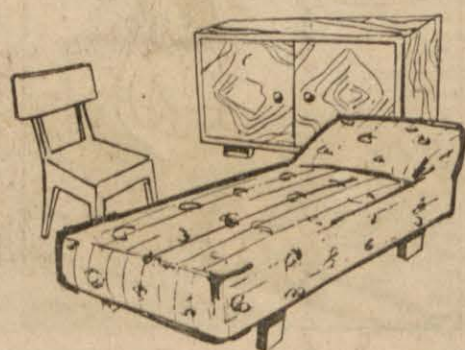
DETERON
DETERON

ZAJAMČENO BREZ VSAKE PRIMESI KLORA

kadar kupuješ JUHE
 Pariz!
 Franck je tu!
 4x

Pohišstvo

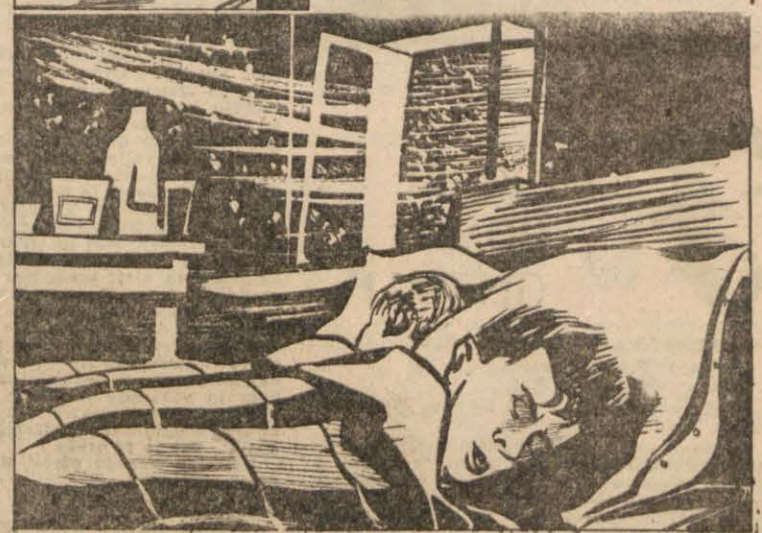
sobno, kuhinjsko, kavče, stole, žimnice itd.
 V NAJVEČJI IZBIRI, MODERNO, POCENI in tudi na obroke dobite pri

namma
 VELEBLAGOVNICA LJUBLJANA PRED POŠTO

V trdi temi sta končno obstala pred planinsko kočjo pod vrhom sedla. Vrata so bila zaključena, oknice zapahnjene, očito ni bilo v koči nikogar. Tomaž se je zgrudil na prag in topo strmel v dolino, kjer je mgotale nešteto luči. Zdalj mu je bilo vseeno. Naj kar pridejo granicarji, bo vsaj konec. Če ne bi bil tako utrujen, bi jih šel sam iskat.

Vzdrاملli so ga krepki udarci. Jože je z velikim kamnom razbil leseno polkno in si kmalu utrl vstop v kočjo. Zlezla sta v sobo, prižgala petrolejko in Jože se je lotil kuhinjskih vrat. Od nekod je prišel veter vso noč loputal polomljeno oknico, niti ju ni prebudil snežni metej, ki se je razbesnel proti jutru, zavijal okoli voglov in nosil v sobo oblake snežink.

Cepprav je bila šele pozna jesen, tu je pozdravilo pravo zimsko jutro. Nič ne da, saj bova takoj na avstrijski strani, je menil Jože in se odpravil na pot. Pustila sta kočjo odprto, ne meneč se za škodo, ki jo bo povzročil vihar, in ne glede na planince, ki bodo prišli za njima pa bodo namesto toplega zavetja, našli razmetano in opustošeno postojanko.

Zagazila sta po globoki sneg; skoraj do pasu sta se pogrezala, toliko ga je zapadlo. S težavo sta rinila proti robu in se spustila po strmem pobočju na nasprotni strani navzdol. Medlo je v gostih kosmičih, kakor sredi najhujše zime; veter jima je nosil snežinke v obraz in oči, da sta komaj še gledala. Tomaž se je tesneje zavil v odejo, ki jo je bil vzel v koči.

Napredovala sta po centimetrah. Za vsako stopinjo je bilo treba zlezi iz globokega zameta, se z muko premakniti za spoznanje naprej in se spet pogrezati. Prsti na rokah, s katerimi sta brez rokavic grebla po snegu, so jima že otrpnil. Metej je sproti zasipaval gaz, ki sta jo z muko utirala in kmalu sploh nista več vedela kot blodita, ne kam hitita.

Izdaja in tiska časopišno podjetje Slovenski poročevalci v Ljubljani, direktor Rudi Janhuba. Glavni in odgovorni urednik Dušan Benko. — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica štey 3 (prilifčje), poštni predaj: 150 — Telefoni 23-522 do 23-526 (Interna štey 33). — Naročniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 21-532. — Naročnina: celoletna 950 din, polletna 480 din, četrletna 240 din, mesečna 80 din. — Oglasi oddelek: Ljubljana, Titova c. 7, telefon 21-596. Stevilka Zire računa 60-KB-2-367. Rokopisov ne vračamo!

Brez besed

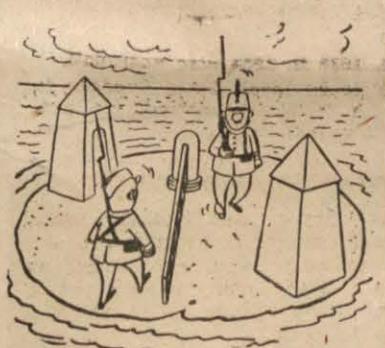

— Učitelj mi je danes v šoli rekel, da sem tepec, ker nisem vedel, kje so Azori.

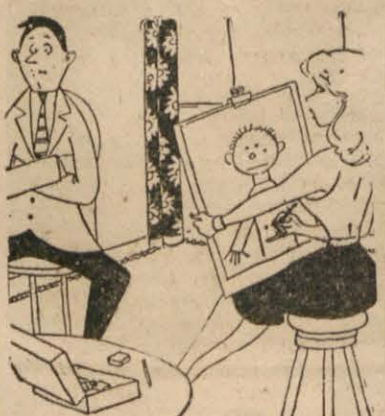
— Prav je imel! Drugič pa pazi na svoje reči, pa boš vedno vedel, kje imaš kaj!

— Hej, vi! Ali mi lahko pridelate malo pomagat?

Meja...

— Edinole ušesa mi zadajajo nekaj preglavice...

Ce imaš »FLEX« doma, odpadejo vse skrbi, kako boš očistila obleko. S preparatom »FLEX« lahko čistiš madeže vsak otrok. »FLEX« ni vnetljiv, ne pušča robov okrog madežev ter čisti idealno vse madeže masti, olja, smole, znojia itd. Dobi se vseh drogerijah.

Vsaka drogerija, specialna, zadruga, vsaka trgovina, ki prodaja mlo za gospodinjstvo, prodaja tudi »FLEX«. Za čiščenje madežev samo »FLEX«.

DROBNE ŠALE

RAZUMEL JE

— Tonček, danes sem dobil pismo od tvoje učiteljice...
 — Aha, že razumem, očka! Bodi brez skrbi, mami ne bom nič povedal!

ZAGOTOVILO

— Ali je ta pes dober čuvaj? — vpraša kupec trgovca s psi.
 — Izvrsten! Kadar boste zaslišali kakšen sumljiv šum ponoči, ga samo prebudite, pa boste videli, kako bo podkuril tistemu, ki se bo plazil okoli vaše hiše!

KAKOR ZA KOGA

— Kaj misliš, ali res prinaša nesrečo, če črna mačka za kom teče?
 — To je odvisno od tega, za kom teče. Za miš je to prav gotovo velika nesreča!

NAIVNOST

— Pomislite, sosed mi je s kamnom razbil okno, ko sem igral na trobento!
 — Potem je pa res velik naivnež! Saj bi vendar moral vedeti, da se bo skozi razbito okno trobenta še bolj stihala!

ZMOTILA SE JE

Zena: — Ti me nimaš več rad!
 Mož: — Zakaj pa to misliš, dušica?
 Zena: — Prej si vedno manj pojedel pri kosilu, večji del pa si pušal zame. Sedaj pa počneš prav obratno.

Mož: — To je že res, ampak razlog je povsem drugi, kot ti misliš.

Zena: — Kateri pa?
 Mož: — Sedaj si se naučila bolje kuhati...

VEZUV IN NIAGARA

Ameriški turisti si ogledujejo žrelo Vezuva. Italijanski vodil jim s ponosom pravi:

— Menim, da v Ameriki nimate kaj takšnega!

Po daljšem razmišljanju pa mu nekdo od turistov odvrne:

— Seveda nimamo. Imamo pa slap, ki bi tale vulkan pogasil v petih minutah.

DOBER NASVET!
 Ce želiš odlično masno kremo, potem zahtevaj samo **ULTRAGIN-SPORT CREMO**.
 K vsaki smučarski opremi spada **ULTRAGIN-krema**.
 Nenadkriljiva je »ULTRAGIN-SPORT KREMA«. Poizkusi — primerjaj — povej drugim!

RECEPT ZA NEGO LICA: Redno uporabljaj za nego kože samo kvalitetno masno kremo **ULTRAGIN-sport**. Dobiš jo v vseh parfumerijah.

Za kaj igrajo francoski igralci

MARTINE CAROL

FILMI, KI JIH BOMO GLEDALI

»UMBERTO D« — Italijanski film. Scenarij: Cesare Zavattini. Režija: Vittorio de Sica.

V glavnih vlogah: Carlo Battisti, Maria Pia Casilio, Lina Gennari.

Slednjic smo s skoraj petletno zamudo vendarle dočakali ta veliki film, ki je skupaj s »Tatovi koles« in »Cudežem v Milanu« najboljši delo mojstra neorealizma — Vittoria de Sice. Na ta film hočemo naše brale iz posebnih razlogov še posebej opozoriti.

Slednjic smo s skoraj petletno zamudo vendarle dočakali ta veliki film, ki je skupaj s »Tatovi koles« in »Cudežem v Milanu« najboljši delo mojstra neorealizma — Vittoria de Sice. Na ta film hočemo naše brale iz posebnih razlogov še posebej opozoriti.

Ta publika bo tokrat s presenečenjem ugotovila, da lahko velik režiser s slikami izpove prav tako globoko in veliko resnico, kot jo pesnik ali pisatelj z besedami.

Reklamo smo s slikami, zakaj »Umberto D« je delo pristnega in velikega umetnika, ki ima v sreči razumevanje in neizmerno dobroto, svet doživlja z očmi, tisto pa, kar ve in čuti, izraža s slikami.

Film prikazuje usodo starčka, ki je za svojo okolico odvečno breme, v najboljšem primeru ga ta okolica samo izrablja. Starček pa je dal vso svojo ljubezen majhnemu, prav napak, da bi se spušča v podrobno prikazovanje revščine in ganljivih scen; njegov junak obrani dostojanstvo celo v najbolj ponižujočih položajih in trenutkih. Režiser pa se je izognil tudi kakršnega koli otepšavanja ali cenene nake filma (prav ta navdise ljubljenski pisček) prepred samomor Umberta D. Kljub temu vemo in se zavedamo, da tu ni rešitve — le kje bi vendar našli tako veliko ljubezen, da bi lahko ljubili bolehnega, penzioniranega umetnika!

Ko je Chaplin videl ta film, je bil navdušen in je šel de Sici osebno čestitat. Upajmo, da tisti, ki spoštuje resnično umetnost, temu lepemu in resnemu filmu ne bodo odrekli svojih simpatij. Saj to tudi zasluž!

Kako živijo, kaj delajo z milijoni, ki jih zaslužijo? Ne mečejo jih skozi okno, tudi v nogavici jih nimajo spravljenih. Brigitte Bardot, na primer, da vse svojemu skrbnemu očetu. Toda kdaj pa kdaj se je poloti norčavost. Takrat se zapelje mimo trgovin in pokupi celo goro igračk, medvedov, osličkov, psov. Oče se ne jezi... Nekje pa živi zmaj, strah in trepet filmskih zvezd. Ta zmaj je gospa Davkarija.

Kaj torej počno zvezde z denarjem? Od vseh dobite isti odgovor: »Največ dobi zmaj, potem gredo milijoni za reprezentanco, ki se je ni mogoče ostrešiti. S tem, kar ostane, res živimo prijetno, vendar še dolgo ne kot Ag Kan.«

Jean Gabin: kmetija

Jean Gabin, ki mu je 32 let, nima več očeta, da bi mu svetoval. Oče je bil igralec, Jean pa si je vedno želel kmetije. Zrasel je na deželi in je ohranil lepe spomine nanjo. Z leti je postal igralec kakor oče in zdaj je velik umetnik. Z denarjem, ki ga je prislužil, je lahko uresničil svojo davno željo — postal je tudi kmet. Pravi mu »oče Montcorge«. To je njegovo pravo ime. Kmetje v Orlu, njegovi sosede, sploh ne poznajo Jeana Gabina. Kadar zagledajo na semnju tovariša v debeli, modri plateni srcaji in blatnih hlačah, ga pozdravijo kot sebi enakega. »Prav lep dober dan, oče Montcorge!« In Jean je zadovoljen, kmet med kmeti.

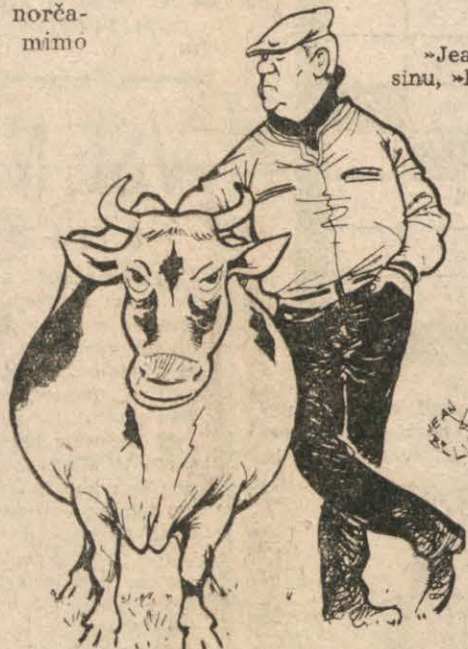
Gabin je začel nakupovati svoje imetje pred osmimi leti, ko se je poročil z Dominiko, manekenko pri Laaninu. Ni zaigral premožnega človeka, to mu kratko in malo ne leži. Z ženo ima skromen dom in tri otroke.

Jean je torej kupil zemljo, obenem pa tudi kamenje na njej: grad, dva gradova, tri. Toda gradov ne mara. Hotel je lepo, prostorno kmečko hišo. Zato je podri enega od gradov in s tem kamenjem dal zgraditi hišo po svojem okusu. Kmetje so se strinjali. V notranjosti ni ne Picassa ne Bernarda Buffeta, pač pa so v skednju najmodernejši poljedelski stroji. Tma štiri sto krav in prideluje jabolčnik, oljno repico, vse. Pravi, da bo posestvo šele čez dve leti domno. Dominikin najstarejši sin dela na domačiji. Vse to je sreča.

Preteklo leto je plačal davkarji dvainštirideset milijonov.

Tino Rossi: Napoleon in slike

Že dvajset let prodaja Tino Rossi po tri sto petdeset tisoč plošč na leto. Od vsake plošče dobi procento: to je francoski pevec, ki zasluži menda največ. Razen tega ima troje strasti: Napoleon, slikarstvo in slonovina.

GABIN, PO DOMAČE »OČE MONTCORGE«

va kost. Na Korziki ima v Ajacciu hišo iz rožnatega marmora, ki jo je spremenil v muzej. Sredi spominov na Napoleona prebije najmanj šest mesecev vsako leto. V zbirki ima košček imperatorjeve krste in njegovo odlikovanje Častne legije.

V stanovanju v Neuillyju zbira najbolj občudovanja vredne izdelke iz slonove kosti. Po stenah vise Buffeti, Picassi, Renoirji, Van Goghji. Vzoren soprog je dober družinski oče. Znova se v njem pokaže umetnik, kadar sanjari o dveletnem sinu

DANIELLE DARRIEUX

Laurentu: Zelel bi, da bi postal velik slikar.

Danielle Darrieux: gozdovi in starine

Danielle Darrieux si ne kupuje draguljev, se ne oblači izbrano in skoraj nikoli ne gre zdoma. Na svojem posestvu v Dampierre, kjer živi z možem Georgem Mitskidesom, ima šest prekrasnih nemških ovčarjev. Leta 1947 je igrala v šestih filmih in je ena najbolje plačanih igralk v Franciji; približno petinštirideset milijonov za film.

Zaljubljena je v svojo staro hišo, v udobje in

intimnost, najbolj pa v gozdove, po katerih se spreha. Z Michèle Morgan je ena redkih zvezd, ki kupujejo — potem ko so poravnale obveznosti pri gospe Davkarji — dragoceno starinsko pohištvo.

Jean Marais: gledališče

»Jean, Jean,« je rekla Maraisova mati sinu, »le kam to pelje? Vse delaš prelepo,

JEAN MARAIS

preveliko; pameten bodi, drugače boš slabo končal!«

Njegova razkošna hiša, ki jo opremlja sproti, in gledališče — to sta konjička Jeana Maraisa. Hiša je polna ovnovih glav, ki imajo v rogovje vdelano zlato in drago kamenje, in rib, ki imajo za oči diamante. Ljubezen do lepote ga silí k strašanskim izdatkom v gledališču. Igralcev ne oblači v raševino, kostume mu izdeluje Dior, tkanine so dragocene. Tako izkazuje spoštovanje publiki. Zato mora v svojem gledališču vsako delo igrati najmanj šest mesecev, da se mu izplača, medtem ko zadoščajo v gledališču Chatelet, kjer je režija vendar zelo imenitna, samo trije.

Martine Carol: olive in nakit

Martine Carol, ki zasluži štirideset milijonov za vsak film, bo obubožala zaradi olivovih dreves. Precej dražja so kakor njen Jaguar ali njene obleke. Olive so ji namreč že dvakrat zmrznele, ona pa jih sadi znova. Ima jih pet milj okrog svoje pristave blizu Grassa. Ta kmetija

MIKE TODD

se je v soboto smrtno ponesrečil s svojim letalom »LIZ«, ko se je nameraval v New Yorku udeležiti slavnostnega kosila. Prav te dni je imel znameniti producent velik uspeh s svojim filmom »Južni Pacifik«, ki so ga posneli po njegovem sistemu »Todd-AO«. Pred mesecem sta zakonca Todd — Elizabeth Taylor obiskala tudi Beograd na svoji poti po Evropi. Mike Todd — s pravim imenom Avrom Hirsch Goldenbogen je bil po starših poljski Žid, rodil pa se je v Minneapolisu pred petdesetimi leti. Z gledališčem in filmom se je ukvarjal od leta 1933; film »Pot okoli sveta v 80 dneh« mu je lani prinesel zlatega Oscara. Hkrati s Toddom je izgubil življenje tudi scenarist Art Cohn — ona sta ravnokar pripravljala scenarij za film »Don Kihot«. Elizabeth je za nesrečo zvedela po radiu in se je onesvestila; pravijo, da je bil njun kratki zakon med najsrečnejšimi v Hollywoodu.

ji plje kri, a ji je kljub temu pri sreči in je še ni nehala opremljati. Počasí kupuje drago provansalsko pohištvo.

In potem igra Martine tudi za zdravnike. Ravno zdaj je v Svici, da bi si odpohila živce. Zdravniki ji pomagajo prenašati igralski poklic, ona pa jim daje več kakor sto tisoč frankov na mesec. S preostalim denarjem kupuje obleke in nakit. Ena redkih igralk je, ki ima rada dragulje.

Yves Montand je pel šest mesecev vsak večer v gledališču Etoile, da bi lahko plačal dolg za svojo graščino Pacy-sur-Eure. Stala ga je več kot deset milijonov; nekdanj je bila bivališče Napoleonovega maršala.

Ko je prišlo poletje, je bilo njegovi ženi Simoni signoret zelo vroče. Vzdihovaje je gledala na posušeni travnik pred hišo. »Bazen bi bil potreben,« je rekla. Da bi ga plačala, je igrala v »Theresi Raquin«.

Za pohištvo je igral Yves. V filmu »Plazilo za strah« in še v nekem italijanskem. Že vnaprej sta se domenila: prejemki bodo za zavese, naslonjače, napeljavno vodo in plina. Tudi za družino lepo skrbita. To so dvanajstletna hčerka, Simonin brat študent in drugi brat, ki je zdaj že režiserjev asistent in na lastnih nogah. Tajnica, štiri služkinje, ki so tudi košček družine. Naposled so tu še Yvesovi starši, stari zidar in njegova žena. Njun sin jima pomaga v vseh skrbih; nedavno jima je kupil hišo v Marsellesu. Yves ima tudi svojega konjička. Zbiratelj je, toda s tem nima velikih stroškov. Zbira namreč časopise iz časov pred zadnjo vojno.

»Povejte mi, za kaj izdajate denar, in povem vam, kdo ste.« Tako smo spremenili stari pregovor. Mogoče veste zdaj več o tem, kdo so francoske filmske zvezde.

VELIKI DETEKTIV

GU... HEHE, VAMA SE ŠE ŠARO ZAPRLO KAJ? KER MI NIŠTA PUŠTILA VZETI S SEBOJ SVOJIH PRILJATELJEV, SEM JIH PAČ PREHOTAPIL ŠHRAMBI ZA PRILJAGO.

KAJ SI SE VEČ SIH JE? ŠEVEDA! NOTRI SIH SE SE DOŠTI! TO BODO SOŠEDJE GLEDALI!

MAR SIH NAMERAVAJŠ IMETI KAR DOMA KOT MAKVE ALI KOKOŠI? Š ČIM SIH BOŠ PA HRANIL?

MISLIŠ, DA SE BO LOSJE ZADOVOLJIL Š ŠVODELIČO MLEVA ALI Z DROBNO MIŠKO? IN OSTALI Š... V ENEM DNEVU BODO POZRILI VEČ KOT TI V ENEM MIEŠECU!

IN PRI VSEM TEM NAVZVEČRAT SAM NIMAJŠ KAS ZA POD ZOB!

OŠEŠ, OŠEŠ, NA TO NIŠEM POMISLIL... KAS NAR ZDAS ŠTORIM? NAZAJ V AFRIKO SIH MORAM ŠPRAVITI!...

NO, RADI TEGA TI NI TREBA OBUPATI... POMAGALA TI BOVA!

MISLIM, DA SE BO DALO UREDITI DA BOŠ DO OSTALE ŽIVALI TURAJŠ... POGLUŠAJŠ...!

NO, VIDIŠ, VSE ŠE SE LEPO UREDITO IN ŠE ŠAM GI DOBIL PRIMERNO ŠLUZBO... ŠI ZADOVOLJEN?

ŠEM! LE ŽIVALI ŠE MI ŠMILLOŠ ŠER MORAJŠ ŽIVETI V KLETKAH...!

PO DRUGI ŠTRANI ŠEM PA VEŠ: ŠEL KASTI TU GO VŠAJ VARNIŠ DA DA, VIDVA ŠE NAŠBRŽ NE ZAVEDATA, V KARSNI NEVARNOSTI ŠMO BILI V AFRIKI!

V KARSNIŠ?

NO, ŠE PRAVI, DA ŠMO IMELI VRAŽO GREZO DA NIŠMO GREZALI KATERO TIŠTILH POŠASTI. ŠAS BI NAR LAHKO RAZTRGALA IN... KAS VAMA ŠE?

NO, IN?

NO, ŠE PRAVI, DA ŠMO IMELI VRAŽO GREZO DA NIŠMO GREZALI KATERO TIŠTILH POŠASTI. ŠAS BI NAR LAHKO RAZTRGALA IN... KAS VAMA ŠE?

PRIHODNIŠI TEŠEN PRIČNEMO OBJAVLJATIŠ NOVO PUSTOLOVŠČINO

VELIKI DETEKTIV